

**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**KENTSEL TASARIM GEREKLİLİKLERİ AÇISINDAN
BEYAZIT MEYDANI ÖRNEĞİ**

Mimar Fatih SEMERCİ

**FBE Mimarlık Anabilim Dalı Mimari Tasarım Programında
Hazırlanan**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı : Doç. Dr. N. Ferah AKINCI

İSTANBUL, 2008

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KISALTMA LİSTESİ.....	i
ŞEKİL LİSTESİ	ii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	v
ÖNSÖZ	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
1. GİRİŞ	1
1.1 Çalışmanın Amacı	1
1.2 Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi	2
1.3 Çalışmanın Önemi	2
2. KENTSEL TASARIM	4
2.1 Kentsel tasarım nedir?	4
2.2 Kentsel Tasarım ve Tarihi	6
2.3 Kentsel Tasarımın Gerekliliği ve Önemi.....	11
2.4 Kentsel Tasarımın Ana Hedefi	16
2.5 Kentsel Tasarım Çeşitleri	18
2.6 Kentsel Tasarım Kriterleri.....	20
2.6.1 Kentsel tasarımı Etkileyen Genel Faktörler	20
2.6.2 Kentsel Tasarım İlkeleri	21
2.6.3 Kentsel Mekanın Sürekliliği.....	26
3. KENT MERKEZLERİ VE MEYDANLAR	28
3.1 Kent Merkezinin Tanımı	28
3.2 Meydanın Tanımı, Önemi ve Tarihsel Süreci	29
3.3 Meydanların Sınıflandırılması	34
3.3.1 Meydan ve Biçimsellik	42
3.3.2 Meydan ve İşlevsellik	47

4.	AVRUPA’DAN MEYDAN ÖRNEKLERİ	50
4.1	Piazza Maggiore (Bolonya).....	50
4.2	Potsdamer Platz (Berlin)	55
4.3	San Marco Meydanı (Venedik)	61
4.4	Pompidou Kültür Merkezi ve Meydanı (Paris)	66
4.5	Meydanların Değerlendirilmesi.....	74
5.	ALAN ÇALIŞMASI VE BEYAZIT MEYDANI	75
5.1	Beyazıt Meydanı’nın Tarihi Gelişimi.....	75
5.1.1	Bizans Dönemi Beyazıt Meydanı.....	75
5.1.2	Osmanlı Dönemi Beyazıt Meydanı	78
5.1.3	Günümüzde Beyazıt Meydanı	94
5.2	Meydan Anket Çalışmaları.....	99
6.	SONUÇ ve ÖNERİLER	116
	KAYNAKLAR.....	121
	EKLER	126
Ek 1	Büyükşehir Belediyesinin Yapmış Olduğu Beyazıt Meydanı Anket Çalışması Formu	126
Ek 2	Tez Kapsamında Yapılan Anket Formu	129
	ÖZGEÇMİŞ	131

KISALTMA LİSTESİ

DTER The Department of Transport, Environment and The Regions

CABE Comission for Architecture and Build Environment

TDK Türk Dil Kurumu

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 2.1 Şekil 2.1 Kültürel değişimler ve değişen kent elemanları.....	8
Şekil 2.2 Plan kademelerinde ölçek farklılaşması	10
Şekil 3.1 Dokuz yaşındaki bir çocuğun meydan hakkındaki düşüncelerinin çizimi.	31
Şekil 3.2 Şematik olarak kapatılmış meydan örnekleri.	36
Şekil 3.3 Annunziata Meydanı. Floransa.....	38
Şekil 3.4 Annunziata Meydanı. Floransa.....	38
Şekil 3.5 Santa Croce Roma	39
Şekil 3.6 S. Dominico Meydanı.....	40
Şekil 3.7 Novana meydanı Roma	40
Şekil 3.8 Kovana Meydanı ve Sant Agnese Roma	40
Şekil 3.9 Capital Meydanı, Roma.....	41
Şekil 3.10 Piazza Umberto I, Capri	44
Şekil 3.11 Piazza IX Aprile, Taormina.....	44
Şekil 3.12 Ortaköy Meydanı	45
Şekil 3.13 Ortaköy Meydanı	45
Şekil 3.14 Piazza Navona, Roma	47
Şekil 3.15 Piazza Navona, Roma	47
Şekil 3.16 Piazza di Spagna, Roma	47
Şekil 4.1 Tarihi Bolonya Kenti ve Piazza Maggiore Meydanı.....	51
Şekil 4.2 Piazza Maggiore Meydanı ve kent merkezi	51
Şekil 4.3 Piazza Maggiore Meydanı'nın giriş noktaları.	52
Şekil 4.4 Neptunes Çeşmesi (Fontana Di Nettuno)	53
Şekil 4.5 L formuna sahip Piazza Maggiore Meydanı.	54
Şekil 4.6 Piazza Maggiore Meydanı'ndan bir görünüm.	54
Şekil 4.7 Berlin Kenti içinde Potsdamer Platz'ın konumu	55
Şekil 4.8 Potsdamer Platz'ın 19. yüzyılın sonlarına ait bir resmi.....	56
Şekil 4.9 II. Dünya savaşı sonrası Potsdamer Platz.....	56
Şekil 4.10 Berlin haritası 1989.	57
Şekil 4.11 Potsdamer Platz'da Berlin duvarının simge olarak kalan kısmı.....	58
Şekil 4.12 Potsdamer Platz Meydanı'nın günümüz hali.....	59
Şekil 4.13 Sony Center ve Potsdamer Platz Meydanı.	60
Şekil 4.14 Tarihi Venedik Kenti.....	62
Şekil 4.15 San Marco meydanı ve insanlar.	63
Şekil 4.16 San Marco Meydanı.	63
Şekil 4.17 San Marco Meydanında Çan kulesi (Campanile).....	64
Şekil 4.18 Denizden San Marco Meydanı'nın Görünümü.	65
Şekil 4.19 Paris kent dokusu, ulaşım ağı, Seine nehri ve Pompidou Merkezinin konumu.	67

Şekil 4.20	Pompidou ve meydanının çevresi ve de Seine Nehri ile ilişkisi .	68
Şekil 4.21	Pompidou Meydanı'na girişler.	69
Şekil 4.22	Stravinsky Parkı ve insanlar.	70
Şekil 4.23	Stravinsky Parkı ve insanlar.	70
Şekil 4.24	Meydanın eğiminin insanları yapıya yönlendirmesi	71
Şekil 4.25	Kültür Merkezinin zemin kat kullanımı.	72
Şekil 4.26	Meydanın kullanımı.	72
Şekil 4.27	Meydanın kullanımı.	73
Şekil 4.28	Meydan ve kültür merkezinin uzantıları.	73
Şekil 5.1	I. Teodosyus Zafer Takı (R. Naumann'ın restitüsyonu)	76
Şekil 5.2	Simkeşhane'nin avlusunda yapılan kazılarda ortaya çıkarılan Bizans dönemi Zafer Takı'na ait kaideler.	77
Şekil 5.3	Eski sarayın bahçe duvarı ve meydan.	79
Şekil 5.4	Thomas Allom'un Gravüründe Beyazıt Cami ve Eski Saray'ın kapısı.	80
Şekil 5.5	XVI. Yüzyılda Beyazıt Meydanı'nda cami ve Eski Saray; Matrakçı Nasuh'un İstanbul minyatüründen ayrıntı.	81
Şekil 5.6	Harbiye nezaretinin güç ifadesi taşıyan ve üç ayrı yapıdan oluşan kapı binaları, eski bir kartpostalıdan.	83
Şekil 5.7	Mimar Kemalettin'in yapmış olduğu havuz ve kavşak.	84
Şekil 5.8	Günümüzde eski kahvelerin anısını sürdüren Çınaraltı Kavesi.	85
Şekil 5.9	İstanbul İmarı adlı planlama sonucu Beyazıt Meydanı'nın kavşak halini almış hali.	86
Şekil 5.10	Beyazıt Meydanı 1960.	88
Şekil 5.11	1961 yılındaki düzenleme çalışmasında parka dönüşen meydan.	89
Şekil 5.12	Cansever'in öneri vaziyet planı.	90
Şekil 5.13	Cansever'in öneri projesi.	90
Şekil 5.14	Cansever'in medrese, üniversite ve cami arasında tesis ettiği meydan fikri.	91
Şekil 5.15	Meydanın yüzyıllara bağlı değişimi, (4. yy Bizans-15.yy)	92
Şekil 5.16	Meydanın yüzyıllara bağlı değişimi, (17. yy -18.yy)	93
Şekil 5.17	Meydanın yüzyıllara bağlı değişimi, (19. yy -20.yy)	93
Şekil 5.18	Beyazıt Meydanı'nın Sarayburnu'ndaki konumu.	95
Şekil 5.19	Beyazıt Meydanı'nın günümüz hali.	96
Şekil 5.20	Meydan ve meydana giriş noktaları.	97
Şekil 5.21	Beyazıt Meydanı ve üniversite girişi.	98
Şekil 5.22	Beyazıt Meydanı ve Beyazıt Camii.	98
Şekil 5.23	Beyazıt Meydanı'nın günümüz hali.	99
Şekil 5.24	Anketi Cevaplayanın Yaş Aralığı.	103
Şekil 5.25	Anketi Cevaplayanın Cinsiyeti.	104
Şekil 5.26	Anketi Cevaplayanın Mesleği.	104
Şekil 5.27	Anketi Cevaplayanın Eğitim Düzeyi.	105
Şekil 5.28	Soru 1 Meydanı hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?	105
Şekil 5.29	Soru 2 Meydanı hangi amaçla kullanıyorsunuz?	106

Şekil 5.30	Soru 3 a-) Meydana ulaşımı nasıl sağlıyorsunuz?	106
Şekil 5.31	Soru 3 b-) Meydana ulaşım kolaylığı.	107
Şekil 5.32	Soru 4 Meydanın çevresi ile uyumunu nasıl buluyorsunuz?	107
Şekil 5.33	Soru 5 Meydanın temizliğini yeterli buluyor musunuz?	108
Şekil 5.34	Soru 6 Meydanı estetik ve gösterişli buluyor musunuz?	108
Şekil 5.35	Soru 7 Meydanda kendinizi rahat ve güvenli hissediyor musunuz?	109
Şekil 5.36	Soru 8 Meydanın tarihi hakkında bilginiz var mı?	109
Şekil 5.37	Soru 9 Meydanı kullanım ve işlev olarak yeterli buluyor musunuz?	110
Şekil 5.38	Soru 10 Sizce meydanın işlevsel ihtiyaçları nelerdir?	110
Şekil 5.39	Soru 11 Meydanda hangi sorunları yaşıyorsunuz?	111
Şekil 5.40	Soru 12 Sizce Meydanın yeni bir düzenlemeye ihtiyacı var mı?	111
Şekil 5.41	Soru 13 a-) Meydanı çevreleyen binalar, fonksiyon ve meydanla uyum olarak yeterli mi?	112
Şekil 5.42	Soru 13 b-) Tarihi yapılar veya diğer yapılar size meydanda rahatsızlık veriyor mu?	112
Şekil 5.43	Soru 14 Yapılarda hangi fonksiyon gereksinimini eksik buluyorsunuz?	113
Şekil 5.44	Soru 15 Çevre yapıların estetik, planlama-tasarım, güvenlik, çevreye karşı saygılı olma gibi kavramlara yönelik durumlarını nasıl değerlendirirsiniz?	113
Şekil 5.45	Soru 16 Meydan ve çevresindeki tarihi yapılara nasıl bir yaklaşım olmalıdır? ..	114

ÇİZELGE LİSTESİ

	Sayfa
Çizelge 6.1 Başarılı Alan Kriterleri	119

ÖNSÖZ

Çalışma safhalarının istenilen bir şekilde ilerlemesi ve sonuca doğru ve planlı ulaşmakta, bunun yanı sıra tez konumun belirlenmesi ve gelişmesinde bana yardımcı olan değerli hocam N. Ferah Akıncı' ya teşekkür ederim. Güncel bir konuda istekli bir çalışma ve iyi bir tez aşaması ile sonuca ulaşmamda bana yardımcı olan İsmail Ay ve Yasin Karagöz adlı arkadaşlarıma da yardımlarından dolayı teşekkür ederim. Çalışmanın istenilen boyutta sonlanması ve gereklerin yerine getirilmesi, oluşturulmuş olan ürünün öncelikle kendimizi hoşnut etmesine sebep olmuştur. Umulur ki akademik diğer çalışma ve araştırmalarda da yardımcı bir eser olacaktır.

KENTSEL TASARIM GEREKLİLİKLERİ AÇISINDAN BEYAZIT MEYDANI ÖRNEĞİ

ÖZET

Son yıllarda Türkiye’deki kentsel tasarım planlamalarının hızlı bir şekilde artışı altında Türkiye’nin bu konuda eksikliğini farkına varıp, bunu telafi etmek istemesinin bir sonucudur. Beyazıt Meydanı da bu konuya bir örnektir. Üzerinde defalarca kentsel tasarımlar üretilmiş bir alandır. Bu nedenle çalışmanın ilk bölümünde, kentsel tasarım olgusu meydanların gerekli ölçütlerini ortaya koyabilmek için teorik olarak açıklanmıştır. Bu bölümde, tanımlayıcı bir yaklaşım ile kentsel tasarımı anlamaya yönelik bir çalışma yapılmıştır. Kentsel tasarımın açıklanmasından sonraki bölümde ise meydanlara ve meydanların sınıflandırılmasına değinilmiştir. Dördüncü bölümde ise bu sınırlara ve bilgilere uygun Avrupa meydan örnekleri aktarılmıştır. Beşinci bölümde ise Beyazıt Meydanı tarihsel süreç içerisinde aşama aşama anlatılmıştır. Bu süreç içindeki kentsel dönüşüm çalışmalarına değinilmiştir. Beyazıt Meydanı’nın günümüz durumu ise yapılmış olan anket çalışması ile desteklenerek aktarılmıştır. Son bölümde konu ve Beyazıt Meydanı üzerindeki değerlendirmelere yer verilmiştir. Meydanın kentsel dönüşümü ve yeniden tasarlanması halinde nasıl bir müdahale olması gerektiğine değinilmiştir.

Sonuç olarak bu tezde, kentsel tasarım, Beyazıt Meydanı örneği ile Avrupa’da üretilmiş kentsel tasarım örnekleri arasında karşılaştırmalı olarak anlatılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Tasarım, kentsel planlama, kentsel çevre, kentsel mekan, kent meydanı, Beyazıt Meydanı.

BEYAZIT SQUARE EXAMPLE IN THE ASPECT OF URBAN DESIGN NECESSITIES

ABSTRACT

The last years speed of urban design plannings have increased in Turkey. One of reasons is that Turkey has noticed its deficiencies about this topic and wanted to compensate. Beyazıt Square is also example for this and it is a field that created lots of designs on it. In this way, firstly, urban design phenomenon was described theoretically to form an outline for necessary measurements of squares. In this chapter, a study was done to understand urban design with a descriptive approach. After the description of urban design, squares and classification of squares were touched upon. In the fourth chapter, examples from europe squares which comply with these classifications were given. In the fifth chapter, beyazit square was explained in its historical development process. Urban transformation was touched upon which occured during this process. The current condition of beyazit square was conveyed with the help of a public survey. In the last chapter, the issue and comments on beyazit square were conveyed. Applications , in case of urban transformation and new design of the square, were explained.

In conclusion this thesis, urban design, has been studied by comparing between Beyazit Square example and urban design examples that produced in Europe.

Keywords: Urban design, urban planning, urban environment, urban place, city square, Beyazıt Square.

1. GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Amacı

Kentsel tasarım, 20. yüzyılda Avrupa ve Amerika’da, tasarımına bütüncül bir yaklaşım sergileyerek değişen dünya kriterlerine ve ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte bir tasarım metodu olmuştur. Çeşitli akademik birimlerin de bunun farkında olmasıyla kentsel tasarımı, bir tasarım şekli olarak kullanım artmıştır. Planlamaya ve tasarıma getirmiş olduğu yeni değişiklikler ve kriterler ile olumlu tasarımların ve işlevsel mekanların oluşturulmasında önemli bir araç niteliği kazanmıştır. Kentsel tasarımın bu olumlu ilerleyişi yaygınlaşmasında etkili olmuştur. Böylece, tasarımda detaylı ve bütüncül yaklaşıma sahip olan yeni bir boyut oluşmuştur. Fakat bu boyut statik olmak yerine tamamen kinetik bir yapıya sahip olduğu için, kriterlerini ve sınırlarını devamlı yenilemesiyle, geniş bir katılımcı kitesinin tasarım şekline katkıda bulunmasıyla, uygulamada diğer tasarım çeşitlerine nazaran daha iyi sonuçlar alınmaktadır (Karaman, 1999).

Yukarıda ifade edildiği gibi kentsel tasarımın kullanımı son yıllarda artmıştır ve kullanım alanlarından biri de meydanlardır. Meydanlar ölçeği, işlevi, sınırları, tasarım kriterleri açısından kentsel tasarım ile sonuç alınabilecek mekanlardır. Bu yüzden de meydanların öncelikle iyi algılanması ve örneklenmesi gerekmektedir. Meydanlar üzerinde yapılan bu bilgilendirme ile kentsel tasarımın, meydanlar ve açık alanlar boyutunda irdelenmesi daha kolay olmaktadır.

Türkiye’nin kentsel tasarım tarihsel süreci ise Avrupa ve Amerika’ya göre daha yenidir. Türkiye’de son yıllarda kentsel tasarım projelerindeki artış, gereksinimi açıkça göstermektedir. Fakat hazırlanan bu kentsel tasarım projelerinin birçoğu tam anlamı ile yeterli olamamıştır (Bilsel, 1997). Yapılan kentsel tasarım projelerinden biri de Beyazıt meydanı çalışmalarıdır. “Meydanda iyi niyetli yapılan uygulamalar, toplum içinde yaşam değeri bulamamıştır” (Cansever, 1991). Bu bağlamda, kentsel tasarım konularından biri olan

meydanlar kapsamında odaklanan tezde, tarihi geçmişiyle de önemli olan Beyazıt Meydanı'nda meydan tasarım kriterlerini, dünyada yapılmış olumlu örnekler incelenerek, ölçütlerini doğru bir şekilde oluşturabilmek amacıyla uygulamaların toplum içinde yaşam şansı bulabilmesi için araştırılmıştır. Böylece srekliiliğin sağlanması hedeflenmektedir.

Kentsel tasarım projelerinin Türkiye'deki örneklerinden olan Beyazıt Meydanı'nın, Avrupa'da üretilmiş kentsel tasarım örnekleri ve kentsel tasarım kriterlerine göre ele alınması bu meydanın yeterli olup olmadığı ortaya koyacaktır.

1.2. Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi

Tez; genel olarak kentsel tasarım, özelde meydanları ve meydanların kentsel ölçütlerini kapsamaktadır. Dolayısıyla tezde ilk olarak zamanla gelişen ve genişleyen kentsel tasarım projeleri sınırlarının ve belirli düzeyde standartlarının araştırılması yapılmıştır. Dünyada yapılmış olumlu meydan tasarım projeleri ve uygulamaları irdelenerek, ele aldığımız meydana teorik anlamda doğru bir zeminle çözüm anahtarı oluşturulmuştur. Kentsel tasarım ve meydanlar bazında teorik yaklaşımlar ve olumlu örnekler, literatürden yararlanılarak kurgulanmıştır. Tezin zgn kısmı olan meydan tasarım kriterlerinin oluşturulması için, Türkiye'de İstanbul kentinin tarihi dokusunda önemli bir yeri olan Beyazıt meydanı çalışma sahası olarak seçilmiştir. Öncelikle meydanı tanımlayıcı bilgiler ve meydanda yapılmış düzenlemeler literatürden yararlanarak elde edilmiştir. Meydanın günümüz dokusu, çevresi ile olan ilişkisi ve meydanın işlevsel düzeyi belirlenmiştir. Bu belirlemelerin meydan için yetersiz olduğu kentsel tasarım ltleri, diğer meydan örnekleri ve yapılmış olan anket çalışması ile desteklenerek ortaya konmuştur. Bu sonuçtan sonra meydan için gerekli müdahale ve düzenlemeler bir n fikir olarak sunulmuştur.

1.3. Çalışmanın nemi

Yapılan tez ile Türkiye'deki kentsel tasarımın belirli bir yönü ele alınmıştır. Ayrıca yapılmış olan literatür çalışmaları, kentsel tasarım ile tasarım çalışması yapacak olan mercilere bir n

Çalışma ve yüzeysel olarak bir yol gösterici niteliği taşıamaktadır. Bu tezde dünyadaki kentsel tasarım örnekleri ve uygulamaları ile Türkiye’deki uygulamalar arasında bir karşılaştırma niteliğindedir. Böylece Türkiye’deki kentsel tasarımın Avrupa örneklerine göre boyutu da ortaya konmuştur. Yapılan tüm kentsel tasarım çalışmaları olumsuz değildir. Fakat kentsel tasarımın kullanımı da tam olarak doğru değildir. Bu tez bu soruna yardımcı olmak için hazırlanmıştır.

Kentsel tasarımın iyi anlaşılması ve iyi kullanımı tasarımın gelişmiş bir model olarak kullanılmasıdır. 2000’li yılların en çok kullanılan tasarım şekli olan kentsel tasarım bütüncül yaklaşımı ile geniş bir kullanım alanının çözümünü sağlamaktadır. Kentsel tasarımın nasıl oluştuğu ve ne amaç için ortaya çıktığını bilmek, bu tasarım şeklini kullanmakta faydalı olacaktır. Tasarım alanına en uygun düzenlemeye ulaşabilmek için uygun bir tasarım modeline başvurmak sonrasında ise onu iyi bir şekilde kullanmak gerekir. Kentsel tasarım modeli ve uygulaması için Beyazıt Meydanı iyi bir örnek teşkil etmektedir. Çünkü bu meydana birçok tasarım çalışması yapılmıştır. Meydanda yapılan çalışmalarda kentsel tasarım modeli doğru uygulanmamış, sonuç negatif olmuştur veya kentsel tasarım modeline başvurmadan yapılmış olan tasarımlar olumsuz sonuçlara yol açmıştır. Kullanıcıların gereksinmelerinde eksiklikler, meydanın devamlı işlev değiştirmesi, istenilen düzeyde katılımın sağlanamaması olumsuzluklarını desteklemektedir. Bu tez ile kentsel tasarım, farklı yönlerinden bahsedilerek kentsel tasarımın doğru bir ereve içinde yapılmasının kriterlerine altlık oluşturulmuştur. Bu kriterler ve literatür çalışması kentsel tasarımın Türkiye’de uygulanmasında yardımcı olacak niteliktedir. Beyazıt Meydanı rneğinde olduğu gibi alınan olumsuz sonuçlar hep yeni bir tasarımı gerektirmiştir. İşte bu tez çalışması bu yanlış sonuçları engellemek ve daha olumlu sonuçlara varabilmek için yapılmıştır.

2. KENTSEL TASARIM

2.1. Kentsel tasarım nedir?

Kentsel tasarımın kullanımı onu iyi anlamaya ve doğru uygulamaya bağlıdır. Bu nedenle öncelikle kentsel tasarımın anlamına değinilmesi gerekmektedir.

Kentsel tasarım gelişen dünya şartlarında, tasarım yöntemleri içinde kullanılan günümüz mimari kriterlerine uygun çözümler üreten ve tasarımcılar arasında kullanımı çok yaygınlaşan bir tasarım şeklidir. Yaşanabilir kentsel çevrelerin oluşturulmasında planlama ve kentsel tasarım eylemleri önemli araçlardır. Birbirinden farklı olan bu iki kavram, kuşkusuz birbirini tamamlayan ve dolayısıyla bütünü de ifade eden süreçlerdir. Planlama-kentsel tasarım eylemleri arasında, kurulması gerekli çok boyutlu ilişkiler bütünü anlamlı çevreler oluşturulmasının ön koşuludur. Öncelikle kentsel tasarımı iyi ifade edebilmek için kentsel tasarım ve planlama ilişkisinden bahsetmek gerekmektedir. Suher'e (1996) göre planlama, kavramsal olarak bir hedefe ulaşabilmek amacıyla, harekete geçmeden önce yapılan hazırlıklar, karar verme, seçim yapma, sürecidir. Planlama harekete, eyleme öncülük yapacak olan düşünce sistemini oluşturur ve böylece eyleme öncülük eden kuramsal, teorik, varsayım yapıyı getirir, düşünce tarzını saptar. Kavram olarak planlama belirli bir andan ötesini ve olabilirlikleri düşünür. Fiziki yapının oluşum kararlarını içeren planlama eylemi fiziki yapıyı şekillendirme sanatı olarak tanımlanabilecek kentsel tasarım çalışmalarına önemli girdiler sağlamakta, yönlendirici olmaktadır. Bu bağlamda kent planlamanın ilgilendiği başlıca konular; İskan, İstihdam, Ticaret, Kentsel Koruma, Kırsal Alanlar, Açık Alanlar, Anayollar ve ulaşım, Kamusal işlevler sayılabilir (Greed, 2000).

Kentsel tasarım çalışmalarında, parçaların bütünlüğü önem kazanmaktadır. Mevcut uygulamalar göstermektedir ki planlama-kentsel tasarım eylemleri arasında kurulması gerekli ilişkiler, kentsel tasarım eylemlerinin bütününde de kurulamamakta, kentsel tasarım çalışmaları dar kapsamda ele alınmaktadır (Jenks, 1977).

En geniş anlamda kentsel tasarımı ifade etmek gerekir ise, şehirdeki objelerin, elemanların hem tek tek hem de tümünün dizaynını içerir. Kentsel tasarımda en önemli husus çeşitli objelerin, yeni bir dizayn anlayışı içinde kombine edilmesidir. Jose Luis Sert'e (1956) göre kentsel tasarım; kent planlamasının, kentin fiziksel formuyla ilgili bölümüdür. Bu, kent planlamasındaki en yaratıcı süreç olup imgelem gücünün ve sanatsal kapasitenin çok önemli olduğu bölümü teşkil eder. Bu nedenle en zor ve tartışmalı süreç olduğu düşünülebilir.

Kentsel Tasarım, kentin, yapıların ve yapılar arasındaki boşlukların yani kamusal mekanların fiziksel formuyla ilgilenir. Kentsel tasarım çalışması kentin fiziksel formu ile onu yönlendiren ya da onun yönlendirdiği sosyal baskıyla alakalıdır. Yani bölgenin fiziksel karakterine odaklanır ancak kamusal ve özel ilişkiler ve bunun kent mekanlarına etkisi ile uğraşır (Greed,1998). Kentsel tasarım aynı zamanda kent ve bölge planlama sürecinin bir iç parçası olarak nitelendirilir. Kentler toplumsal aktivitelerin ve bireysel davranışların zaman ve mekan boyutunda biçimlendiği ortamlar olduklarından, kentsel tasarım olgusu sürekli gelişim ve değişim içerisinde olan dinamik bir olgudur (Akay, Tanrıvermiş, Yaşlıca,1999).

Sonuç olarak Kentsel tasarım;

- * Tarihsel ve kültürel değerlerin yoğun olduğu eski yerleşim alanlarındaki kent mekanlarının korunması, yaşatılması, geliştirilerek gelecek kuşaklara iletilmesinde,
- * Kültür dokularının özgün mimarisinin ve sanatsal imajın yorumlanması ve değerlendirilmesinde,
- * Önemli ölçüde değişim ve yenileme işlemlerine tabi kent parçaları ve özellikle kent merkezlerinin planlanmasında, günümüz koşullarında ağırlıklı bir yaklaşım olarak önem kazanmaktadır. Kentin alt bölgelerinin, kentsel donanımının yeterli düzeyde ve en ekonomik biçimde sağlanması, işlevsel kılınmasının ötesinde, çirkinleşme ve yabancılaşma engellerinin aşılarda kentsel mekanın nitelik ve özgünlüğünün

korunabilmesinde, sürdürülebilmesinde **kentsel tasarım yaklaşımı** kolaylık ortamı oluşturan bir araç olarak göze çarpmaktadır (Yenen, 1992).

2.2 Kentsel Tasarım ve Tarihi

“Kentsel Mekan” ve “Kentsel Tasarım” sözcükleri 70'li yıllardan itibaren çevre tasarımının bir parçası olarak çağdaş dünyanın gündemine girdi. Bunun nedeni, modern mimarlık ve planlama anlayışlarının ortaya çıkardığı bozuk yapılaşma ve bunun sosyal maliyetleriydi. Bu durum, mimari alanda modernizmin üreticiliğe ve çağdaşlığa aykırı bularak reddettiği sanayi öncesi geleneksel yapı morfolojisinin klasikleşmiş kalıplarının ve buna bağlı 'tipoloji' fikrinin oraya atıldığı, geçmişle ve geleneksel birikimle yeniden, dengeli ve sürekli bir bağ kurulması ihtiyacının güçlendiği bir ortamda gerçekleşti (Eşkinat, 1992).

Düşünsel planda ulaşılan nokta, soyut, dinamik, asimetric dengeye sahip, üç boyutlu, fakat sembolik düzlemde doğayla (rasyonel mimari) ve insanın toplumsallıkla (organik mimari) yeterli yakınlığı kuramayan, tüm önyargıları unutmaya zorlayıp yaratıcılığı desteklediğini söyleyen, sonuçta estetik ve yapısal bir stil haline gelen modernizmin, geleneksel birikime yeterli bir alternatif olmadığının anlaşılmış olmasıdır. Toplumlar ve insan görüşü, sanayi devrimi sonrasında ulaşılmış olan çağdaş düzende modernizmi yaratacak önemli değişiklikler geçirmiş, fakat geçmişten gelen sosyal ve psikolojik yapılarla olan bağlantıları sağlayacak derecede yeni bir kimlik oluşmamıştır. Dolayısıyla, somut ve referansiyel kavramlar, kalıcılık, bunu sağlayan simetrik denge, temsili sembolizm hala insan yaşamıyla önemli ve temel değerleri arasındadır (Eşkinat, 1992).

Mimari alanda geleneksel olana yönelik ideolojinin yeniden değerlendirmenin ve geçmişin özgün morfolojik niteliklerinin araştırılmasının yapıldığı dönemde, kapsam

yalnızca kütle ve iç mekan yapısı ile sınırlı kalmamış, kentsel mekan değerleri de bunun içinde yer almıştır. Bunun nedeni kentsel kurgunun, kütle biçimiyle dış mekan biçiminin birbirlerini doğrudan belirledikleri bir bütün oluşudur.

Bu noktadaki en önemli gelişme, modernizmin, yeşil-güneş-hava kavramlarıyla muğlak bir rekreasyonel nitelikte gördüğü (ya da görmezden geldiği) dış mekanların, kent içinde insanları bir araya getirme, sosyalleşmeyi sağlama, ortak kimliğin oluşturulması ve sahiplenilmesi, iletişim ve etkileşimi sağlama gibi toplumsal işlevleri olduğunun bu süreç içinde kavranmasıydı. Kentsel tasarımın bu bağlamı Avrupa’da kendini etkili bir şekilde göstermiştir. Bu sürecin ilerlemesi diğer tarihsel olayların akışına paralel bir yön izlemiştir.

Özellikle Batı’daki 1970’lerden 2007 yılına dek yaşanmış olan toplumun ekonomik, politik organizasyonundaki önemli yapısal değişimler, gelişmiş ülkelerin kentlerinde, bu değişimlerin fiziksel mekana yansımaları ile sonuç vermiştir. Üretim biçimlerine ve pazara yönelik, (morfolojik olarak da algılanabilen) bu ilerleyiş, yerel dinamiklerin ağırlık kazandığı yeni bir sistemi tanımlanmış; kentsel sorunlara çözüm, araştırmada planlamanın öncelikleri, toplu -bütüncül yaklaşımlardan yerel yaklaşımlara doğru değişmiştir.

Gelişmiş olan Avrupa kıtasında artık, artan bir yaşam düzeyi, kültürel gelişmeler, tüketiciyi çeken yatırımlar kendini göstermektedir. Bu gelişmelerin doğrultusunda kentsel çevrenin fiziksel kalitesinin yükseltilmesi de amaçlanmaktadır. Bu amaç ise 20. yüzyılda post modernist yaklaşımlarla sağlanmaktadır. Kültürel süreklilik bağlamında, çekici yeni kent mekanları tasarlamada, kentler arasında bir yarışma ortamı doğmakta; bu akımın temel hedefi ise, “daha çekici bir kent imgesi üretmek” olarak tanımlanmaktadır. Burada, ortaya çıkan önemli bir sakınca, kültürel süreklilik kapsamında, yeni kent yaşam biçiminin değişik kent imgelerini oluşturmaya zorlamasıdır (Albrechts, 1991). Yeni tüketim biçimleri ve kültürel arenadaki değişimler, kentsel çevrelerin yeniden yapılanmasını gerektirmektedir, bu da kısa sürede kentlerin kültürel kimliklerinin yitilmesi anlamına gelmektedir.

Avrupa'daki gelişmeleri biraz geriden izleme eğilimindeki Türkiye kentlerinde ise, oluşumunu tamamlamış bir kentsel çevre ve çağdaş yaşama uyum sağlamada durmuş-oturmuş bir kentli kültüründen henüz söz edilemeyen kentsel yenilenme olgusu salt kar motifinin belirlediği bir eylem biçimi olarak ortaya çıktığından, kültürün yitirilmesine neden olmaktadır. Bu nedenle , giderek artan, doğrudan uygulamaya dönük yerel düzenlemelere yönelen güncel planlama pratiği içinde plancının misyonu, yerel özgünlüğün korunmasında, oluşturulan yeni işlevler ve ilişkilerin kurumsal bir çerçeve içinde düzenlenebilmesi olmaktadır (Şekil2.1).

Kentsel Elemanları Etkileyen Kültürel Değişimler	Kültürel Değişimlerle Etkilenen kentsel Elemanlar
Yaşam Tarzı	Kent Strüktürü
Teknoloji	Kent Fonksiyonları
Çevre Duyarlılığı	Fonksiyonların Konumu
Ekonomik Eğilimler	Kamusal Alanların Tasarımı
Kültürel ve Sosyal Değişimler	Kamusal Alanların Yüklendiği İşlevler

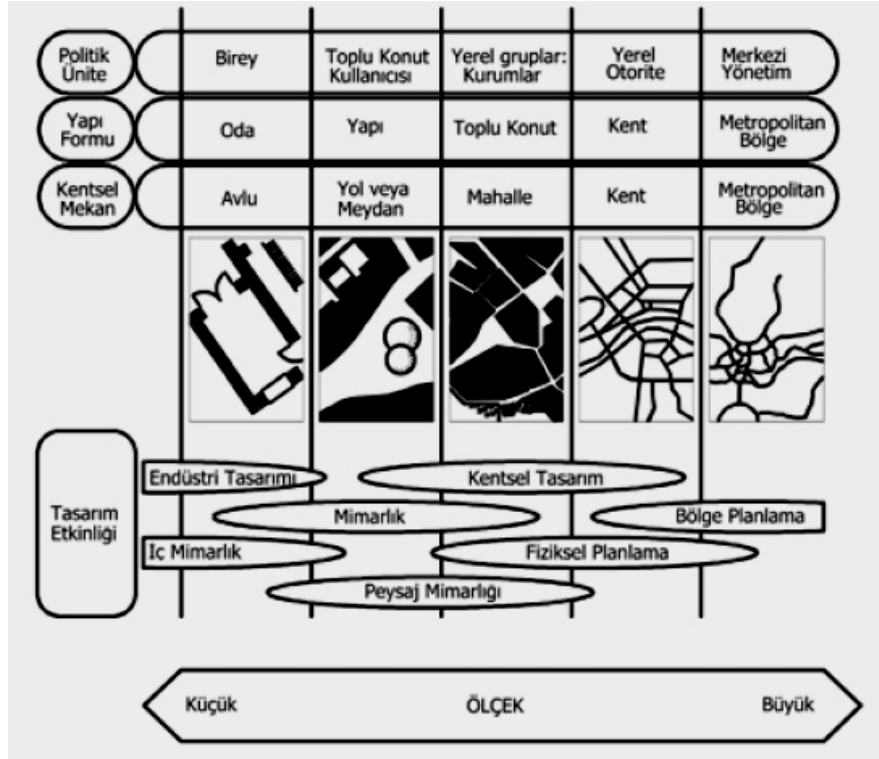
Şekil 2.1, Kültürel değişimler ve değişen kent elemanları (Sinan, E.).

Yukarıdaki değişim ve etkileşimlerde toplum direkt olarak etkilenmektedir. Bu durumda toplumun süreliğini ve gelişimini sağlamak kentsel tasarımda gerekli koşullardandır. Kentsel tasarım, kentlilerin ekonomik, sosyal, politik, dinsel, rekreasyonel gereksinimlerini karşılamak, yaşam kalitesi yüksek, yaşanabilir yerleşimler oluşturmak için kentsel mekanların düzenlenmesi faaliyetidir. Planlamaya ek olarak ortaya çıkan kentsel tasarım, şehircilik ve mimarlık disiplinleri arasında yer alan ve hem kuramsal hem de pratik anlamıyla bir ara yüz oluşturan durumdur.

Kentsel tasarımdan yoksun planlama eylemi kent için gerekli yeşil alan ve ya sosyal donatı gereksinimlerini belirlemekte fakat bunların etkili organizasyonu hakkında her hangi bir veri içermediğinden kentsel tasarımın amaçları olarak sıralanan;

1. Karakter,
 2. Süreklilik,
 3. Kentsel alan kalitesi,
 4. Hareket (erişim) kolaylığı,
 5. Okunaklılık,
 6. Uyarlanabilirlik,
 7. Çeşitlilik,
- ilkelerini kapsamamaktadır (Sinan, E.).

Kentsel tasarımın ifade edildiği kent planlama ve kentsel tasarımı birbirinden ayırmak istendiği zaman, bunun kesin çizgilerle olmayacağı görülecektir. Genel anlamıyla zaten insana sağlıklı, düzenli çevreler sunmaya çalışan şehircilik disiplininde bu ayrım çok belirgin olmamakla birlikte ölçek farklılığı hem yönetim aşamasında hem de kullanıcı aşamasında önemli bir etkidir (Şekil 2.2).

Şekil 2.2, Plan kademelerinde ölçek farklılaşması (Greed,2000)

Şemadan da anlaşılacağı üzere (şekil 2.2) kentsel tasarım komşuluk birimi, yerel gruplar, yerel otorite tarafından yönlendirilebilecek bina, kompleks ya da kent mekanlarında uygulanabilir bir tasarım etkinliğidir. Bu açıdan bakıldığında tekil yapı ölçeğinin kent içindeki dağılımında bir kontrol mekanizması olarak algılanmalıdır. Kentsel tasarımın alt ölçekte müdahalelere yer vermesi bu sebeptir.

Mimarlık 2000’li yıllarda alışlagelen tanımlarının ötesinde, kent ve kentsel mekanla ilişkili kavramların yardımıyla çevre ile ilişkisini parsel sınırlarını aşan bütüncül bir yapıda ele almaktadır. Bu doğrultuda ortaya çıkan mimarideki “kentsel görüş” ve “kentsellik” olgusu, mimari tasarım ile kentsel tasarım arasındaki ilişkileri ve ara kesiti ortaya koyan kavramlarla desteklenmektedir. Kentsel tasarım disiplini ise çok yönlü olup; zaman boyutu olduğu gibi, işlevsel, bağlamsal, morfolojik, mekansal, algısal,

sürdürülebilir ve sosyal kavramlar çerçevesinde gelişmektedir (Önal, 1997, s.3). Tasarım dilinin ortak bileşenleri olan bu kavramlar aynı zamanda kentsel tasarımın mimarlıkla alakasını de belirlemeye yardımcı olmaktadır.

Genel olarak bakıldığında; ölçeği farklı olmak koşuluyla kentsel tasarımlar tarih boyunca mevcuttur. 20. yüzyılda adının kentsel (urban) tasarım konması ile resmi bir çizgiye girmesi sağlanmıştır. Çünkü üretilen tüm proje teknikleri (planlama ve tasarım bağlamında) çağın ihtiyacını karşılamamaktadır. İçerik olarak kentsel tasarım geçmişini koruyarak, günümüze çözüm üretirken aynı zamanda geleceği de göz önünde bulundurmak koşulu ile tasarıma yön vermektedir. Alınan olumlu sonuçlar tüm dünyada kentsel tasarım şeklinin kullanılmasında yoğunluğun artması ile sonuçlanmaktadır.

2.3 Kentsel Tasarımın Gerekliliği ve Önemi

Gelişimini hızla sürdüren dünyanın, yaşam şartlarını da devamlı yenilemesi, şüphesiz tasarımı da aynı düzeyde etkilemektedir. Bu yönde ilerleyen tasarım, günümüzde bütüncül, geniş ölçekli ve detaylı tasarım kriterlerine sahip olarak gelişmiştir. Kentsel tasarımın diğer tasarım çeşitlerinin yerini almasındaki en önemli etken ise kapsam olarak diğer tasarım çeşitlerinin konseptini içinde barındırmasıdır. Bu özellikle 20. yüzyılda bir ihtiyaç olarak hissedilmiş ve ortaya çıkmıştır. Günümüzde kentsel tasarım bir gereklilik halini almıştır.

1956 yılında ABD Harvard Üniversitesinde, mimarlar, kent plancıları, ve doğa tasarımcılarının katıldığı bir kollokium düzenlenmiştir. Kollokiumun amacı; söz konusu uzmanlık dalları arasında sağlıklı, ortak bir çalışma oluşturmak ve sonuçta “kentsel tasarım” olarak adlandırılan disiplinler arası bir alan meydana getirmektir. Böyle bir uzmanlık alanına olan ihtiyaç kendini göstermekteydi. Çünkü Dekan Jose Luis Sert’in ifadesiyle ABD kentleri, “gürültülü ve düzensiz olup görsel denge ve harmoni yönünden

de eksikti.” Sert’e göre “ En güzel kentlerde daima daha fazla harmoni-uyum, daha fazla ölçek beraberliği ve daha fazla ruh sürekliliği mevcuttur” (Sert, 1956, s.98).

Bunun yanı sıra çağdaş çevre tasarımı disiplinleri arasında kentsel tasarımın gerekliliği düşüncesi, 70’li yıllardaki, geleneksel mekan morfolojisiyle süreklilik bağlarının yeniden kurulmaya çalışıldığı bir ortamda oluşmuştur. Kentsel tasarımın ana teması, bireylerin bir araya gelip, iletişim ve etkileşim kurmalarını, kendilerini çevreleriyle özdeşleştirmelerini sağlayan mekanları üretmektir. Fakat ülkemizde ve dünyada var olan ‘kentsel tasarım yoksunluğu’ bu ortamın oluşmasını engelleyen mekansal-süreklilik-çeşitlilik eksikliklerine neden olmaktadır.

DTER (The Department of Transport, Environment and The Regions) ve CABE (Comission for Architecture and Build Environment) kentsel tasarımı “insanlara mekan üretme sanatı” olarak tanımlamaktadır. Mekana gereksinim duyan toplumun yaşamındaki sosyal, ekonomik ve fiziksel değişimlerle şekillenen insan merkezli istekler planlamaya da bu anlamda yeni bir boyut kazandırmıştır.

Kentin şekillenmesi, estetiği ve kimlik kazanmasında mimarının rolü her geçen gün artarak kendini hissettirmektedir. Kentsel tasarımın mimarlık içindeki rolü de aynı paralellikte önem kazanmaktadır. Buna paralel olarak, kentsel tasarım ve mimarlık arasındaki ilişki, kavramsal olarak farklı bakış açılarıyla ele alınmaktadır. Öncelikle kentsel tasarım, mimari ürünün kentsel kılınmasında ve mimari ürünü bu doğrultuda yönlendirmede önemli bir fonksiyon yüklenmektedir. “Burada kentsel tasarımı mimarlığa yaklaştıran özellik, tasarım olgusudur. Tasarımı belirleyen ise, amaçlananın mekan içinde bir biçimlenmeyi ya da mekanı biçimlendirmeyi de içermesidir.” (Şener, 1999).

Kentin fiziksel ve mekansal tasarımıyla uğraşan kentsel tasarımın en önemli görevi, binaların dışında kalan boşlukları kayıp mekanlar olmaktan çıkararak, yararlı ve kentlinin yaşamına katkı yapan, anlamlı mekanlar haline getirmektir. Bu noktada kentsel yaşama

katkıda bulunmak, kenti oluşturan binaların bireyselci değerlerden yani bir anlamda kendini düşünen bina olmaktan uzaklaşarak, kentsel kurguya uygun biçimlenmesi, kamunun ihtiyaçlarını da gözeterek mimarlık düzeyinde başlamasıyla mümkün olabilmektedir. Böylece mimarların kendi binalarının yakın çevreleri ile ilgili olarak düşünce üretmeleri ya da kendi binalarını çevre belirleyicilerine uygun olarak tasarlamaları da temelde bir kentsel tasarım çabası olarak görülmektedir.

İnşa edilmiş çevrenin esas olarak ölçeğe bağlı iki temel kavramı olan "kent" ve "bina" arasındaki ilişkilerin yorumu tasarımcılar için en önemli sorunlardan birisi olmuştur. Kentin mekansal ve biçimsel ortamı, kentsel bütünü oluşturan parçaların kendi niteliklerine bağlı olduğu kadar, bu parçalar arasındaki düzenleme ilkelerine de bağlı olarak gelişmektedir. Bunların kentin yapı taşı olduğu düşünüldüğünde, kentle mimarlık arasında bir parça-bütün ilişkisinin var olduğu görülür. Bu ilişki her bileşen ya da parçanın (kentten temel bileşeni olarak binaların) bütünü (kent) niteliğine katkıda bulunması, karşıt olarak da diğer bileşenlerin ve bütünü (kent) niteliklerinden etkilenmesiyle açıklanabilir. Burada “bütün parçaların toplamından fazla bir şeydir” sözüyle bileşenler arasındaki ilişkilerin önemi vurgulanmış olur (Lozano, 1990, s.86). Kentsel mekanlar ise bu düzen içinde binanın kentle bütünleşmesini ve iletişimini sağlayan bir rol üstlenirler. Bu noktada binanın kentle ilişkisini kuran en önemli mekansal birimin tampon işlevine sahip olan kentsel mekanlar olduğu söylenebilir.

Diğer taraftan bina ve kentsel mekan aralarında pek çok kesişim noktasının belirlediği bir arakesite sahip, birinden diğerine farklı türden geçiş mekanizmaları ile bağlanabilen, birbirlerinin oluşumunu doğrudan etkileyen iki önemli mekansal birimi tanımlamaktadır. Diyalektik ilişkilerinin her ikisinin de oluşumuna yön verdiği göz önünde bulundurulduğunda, “mimari biçimlenme” ve “kentsel mekan” arasındaki ilişki ve etkileşimi kavrayabilmek de önem kazanmaktadır. Bina tasarımı ile aynı zamanda kentsel mekanlar oluşturarak, kente bir vurgu ve yön verip onun niteliğine katkıda bulunuyor ise;

bu kentin sorunlarının mimarlığın sorunlarıyla nasıl sıkı sıkıya bağı olduğunu göstermekte, “bina-kentsel mekan-kent ilişkilerinin” ise birbirinden ayrılamaz olduğunu kanıtlamaktadır.

Binaların kentsel çevrenin biçimlenmesindeki rolünü göz ardı etmek, binanın diğer binalarla, binanın kentle ilişkisini yitirmek anlamına gelmektedir. Oysa binalar ancak kentsel çevreleriyle birlikte düşünüldüklerinde anlam kazanmakta ve bir bütünün parçası olabilmektedirler. Diğer taraftan, binaların tek tek bireysel kimlik arayışlarına ön plana çıkması kolektif bir kentsel imge oluşturamamak bir yana, birbirlerinin "görsel gürültüsü" arasında kaybolmalarına da neden olabilmektedir (Şener, 1999).

Mimarinin kentle ilişkisini tanımlamak ancak 1960'lardan sonra bir gereksinim olarak belirmeye başlamış; bu doğrultuda sözü edilen ilişkiyi açıklamaya yönelik kuramsal ve mesleki kavramlar geliştirilmiş, bu kavramların pratik alanda da uygulanarak yaşama aktarılmasıyla birlikte sonuçları da değerlendirilebilir ve geliştirilebilir bir nitelik kazanmıştır. Böyle bir süreçte gelişen kentsel mimarlık, mimarinin kentle ilişkisini ortaya koyan güncel bir yaklaşım olma özelliğini korumaktadır.

Kentsel mimarlık, kente yapılan her yeni ilavenin, yani her yeni bina ya da bina grubunun mevcut kent sistemini gözetmesi, var olan mekansal örüntülerle alışveriş içinde kentle bütünleşmesi esasına dayanmaktadır. Bu düşüncelerden hareketle gelişen kentsel mimarlık, kentin bir parçası olarak mimariyi kentsel verilerden referans alarak gelişmeye yönlendirdiği gibi; kentsel mekana, kentsel sürekliliklere ve kentsel yaşama da katkıda bulunmayı amaçlayan çevresel tasarım problemlerine bir yaklaşım şekli olarak tanımlanabilmektedir (Şener, 1999).

Kentsel mimarlık kentin hem düzenine hem de çeşitliliğine karşı duyarlı; mekansal kurgusundan kentsel biçimine, bina karakterleri ve yoğunluklarından dokusuna, toplumsal

yaşamından özel yaşama kadar kentin içerdği tüm bileşenlere, değişken ve çeşitliliklere yanıt veren bir model teşkil etmektedir. Kent yaşamının sürekliliğini sağlamakta mimarlığa düşen rolü tanımlamakta; böylece bu yaşama nasıl katkıda bulunulabileceğine dair mimari vizyonun gelişmesini sağlamaktadır. Kentin mevcut düzenine uyarken kent yaşamının ve kentin getirdiği gerekliliklerin dönüşümünü ve sentezini gerçekleştirmeye doğru giden yolu tanımlamaktadır (Ed., 1981, s.5). Bu noktada mimarın kendi üretici potansiyeli ile binanın ait olduğu çevrenin karmaşık gereklilikleri bir potada eritilmiş olur.

Mimar çeşitlilik içinde olduğu kadar karmaşık bir yapı sergileyen kentsel problemleri daha basit ve ele alınabilir bir düzleme getirip çözmek durumundadır. Bu basite indirgeme süreci bileşenlerin tanımlanarak kamusal mekan/özel mekan, sirkülasyon mekanı/kullanım mekanı gibi karşıt kavramların elde edilmesini ve bunların kentsel mimarlık yaklaşımıyla tasarım sürecinde kullanılmasını beraberinde getirmektedir (Ed., 1981, s. 6).

Kentsel mimari kavramı, Rossi (1982)'ye göre kentin tümünü bir mimarlık ürünü olarak ele alan, tasarım problemlerini bu mantıkla çözen, tek binanın mimarisi için getirilen çözümün, bir kent parçasına getirilen çözümden farklı olmaması gerektiğini vurgulayan bir yaklaşımdır. Krier (1979)' de çalışmalarında, kentsel doku, kentsel mekan, kentsel blok (kentsel yapı adaları) ve bina arasındaki ilişkileri tanımlayarak kentsel mimarinin yapısını, irdelemektedir.

Kentsel mimarlık özünde, kentin geçmişten geleceğe uzanan mimari dili yeni tasarımlara taşıyan, içinde bulunduğu kentsel dokuyu tanıyan, ona tasarımıyla karşılık veren ya da dokuyu içine alıp tasarımıyla ona dahil olan kamusal ve özel mekan hiyerarşilerini gözetken, kentsel mekanın morfolojik/tipolojik analizi ve değerlendirilmesiyle elde edilen verilerden yararlanan bir yaklaşım olarak bilinmektedir. Aynı zamanda bu yaklaşım kentin salt fiziksel bileşenlerini değil, kültürel ve sosyal varlığı ile kentin tarihsel

sürekliliğinden gelen birikimi yorumlayarak elde ettiği verileri de gözetmeyi gerektirir. Bununla birlikte kentsel mimarlık, kimi zaman farklı alanlardan gelen verileri de kullanabilmektedir. Örneğin bunlar kent yaşamının mimari olmayan ancak kentsel mimarlığı etkileyen tarafları, yani ekonomi, politika, kent planlama gibi mimarlık dışı alanlardan gelen veriler olabilmektedir (Ed., 1981, s.7-8).

Özetlemek gerekirse, mimarinin kentle bağlantısını kurup onunla bütünleşmesini sağlayan, içinde bulunduğu kentin yapıtaşı olarak mimarlığı, mimarlığa biçim ve anlam kazandıran bağlam olarak da kenti ele almayı gerektiren kentsel mimarlık yaklaşımında önemli nokta; kentsel bütünün parçası olabilmeyi sağlayan kentle bina arasındaki karşılıklı alışverişi kavramak ve bu ilişki/etkileşimin arakesitinde ise kentsel mekanların sürekliliğini kilit kavram olarak ele almaktır.

2.4 Kent Tasarımın Ana Hedefi

Kentsel Tasarım kriterlerinin ana hedefi; kentsel uyumun genel kalitesini oluşturmaktır. Bu hedefe ulaşabilmek için, kentsel gelişmenin değişken aktörlerini ve bunların kent formu üzerindeki etkilerini incelemek gerekecektir. Ancak asıl sorun, bu bulguların tasarım süreci ile ilişkilendirilebilmesindedir (Konuk, 1992).

“Tasarım” kelimesi planlama yasalarında doğrudan geçmemektedir. Ancak, “Dış Görünüm”, “Tasarım” ve “Estetik Kontrol” terimleri ile açıklanan asıl bütün görünümdür. Konu üzerinde kararlar görünüme yansımaktadır. Planlama sürecinde tasarım büyük bir dilimi almaktadır. Planlama; kötü yada zayıf bir tasarım olduğu zaman eleştirilmekte, ya da mimarlar planlamayı kötü tasarıma sevk etmekle suçlanmaktadırlar.

Amerikan yasalarında 1954’deki bir kuralda “Toplum, sağlıklı olduğu kadar güzel de olmalıdır” belirlemek yasaların gücü altındadır” der. Bu bir gelenek olmuştur. Geleneksel bölgeleme ya da bölge planlama; yükseklik, yoğunluk, gabari, ı ışık açısı ve bunun gibi

fiziksel belirleyicilerde Amerikan kentlerinin belirleyicisi olmuştur. Ancak tüm bu kurallara bakıldığı zaman bunların “yapılanmış çevrenin kuralları” ile çok az ilgili olduğu, boyutsal gereksinimleri ve kendi içinde kararlılığını belirlediği görülür.

Bu boyutsal kararların yapılanmasında ve yönlendirilmesinde ise sınırı bölgenin kimliği ve özgünlüğü belirlemektedir. Tüm fiziksel kararlar var olan ya da oluşturulacak olan kimliğe göre şekillenmektedir. Bu konuya en iyi örnek Seaside’dir. Seaside örneği; 100 konutluk, bir gelişme 300 konut hedef yoğunlukla 2. konut, tatil evi ile yalnızca bir mimari stil oluşturulmak istenmekle kalınmamış, bir küçük kasaba dili, kimliği oluşturulmuştur. “Şüpheli bir kimliği vardır, oyuncak kent imgesi (Toy Town Image) oluşturulmaktadır ya da kişisel görüşleri yansıtıyor” denmektedir.

Ancak tüm bu eleştirilere karşın daha geniş çapta bir uygulama için aradığımız, bir modeli içermektedir, yeni gelişmeler (kent ve kırsal alanlarda) için bir ‘prototip’ oluşturmaktadır. Seaside Projesi bir içerik, bağlam sunmaktadır, yalnızca bir fiziksel içerik ya da görünüm değildir. Bir ‘Kentsel Kod’ sistemidir ve kavramı bütüne, mimarların sorumluluğunda yaymaktadır. (Andeas Duaney- Elizabeth Plater Zyberk)

Burada oluşturulan kentsel kod sistemi sadece bu alana aittir ve bu sistem bu alan için geçerlidir. Bu da bu alan için kimlik belirleyici teknik bir yol olmaktadır. Oluşturulmuş olan kod sistemi ile alan ait tüm detaylar ve olguların birbiri ile ilişkilendirilmesi açıkça görülebilmektedir. Ama asıl amaç; o alana kendisine ait ve özgün bir kimlik kazandırmaktır. Böylece kentsel tasarımda nitelikli ve olumlu sonuçlar elde edilecektir.

Bunun yanı sıra aşağıdaki kriterler de “kentsel tasarımda ana hedefler” olarak sıralanabilir.

1-) Yerel değerleri ön plana çıkarmak. Hızlı teknolojik ve organizasyonel değişimlerin görsel sonuçlarının izlendiği gelişmiş Batı'nın "refah toplumu" aşamasına erişilmemiş

olmakla birlikte; bir yandan toplumda yaygınlaşan yeni tüketim alışkanlıklarının, diğer yandan kapital gücünün farklı kullanım istemlerinin, kent mekanında önemli biçim değişimlerini zorladığı, böylece oluşturulan yerel değerlerin ön plana çıkarıldığı yeni bir sistemin Türkiye’de de özgün mekanizmalarıyla oluşmağa başladığı söylenebilir.

2-) Planlamada daha çok eyleme yönelik stratejinin oluşturulması. Uygulamayı yönlendirmede güncel başarısızlıkları nedeniyle planlamanın tümüyle dışlanması olasılığına karşın, planlamanın, önceliklerini değiştirerek giderek daha çok eyleme yönelik bir strateji benimsemesi; doğrudan yerel potansiyel ve stratejilere yönelmesi uygun görülmektedir.

3-) Özgün, yerel potansiyellerin sınırları çerçevesinde, kendi olanak ve koşullara uygun bir tasarı modelinin geliştirilmesi gerekmektedir.

4-) Böylece kent mekanında büyük mekansal organizasyonlar yerine, doğrudan uygulamaya yönelik ayrıntılı düzenlemeleri öngören yeni stratejik yaklaşım, önemli bir sakıncayı da giderme durumundadır: Bu pazar mekanizması koşullarında kentsel girişimciliğin mekanda yarattığı yeni potansiyeller nedeniyle ortaya çıkan değişik kullanım istemleri ve zorlamaları ile bunlara yanıt getiren parçacı yaklaşımların, topluca tanımladıkları zor çözülür sorunların varlığıdır (Albrecht, 1991).

Çözüm önerisi, yerel stratejik önceliklerin belirlediği ayrıntılı - operasyonel düzenlemelerde, organizasyonel boyut da içeren, kentsel tasarım yöntem ve tekniklerinin kullanılmaya başlanmasıdır.

2.5 Kentsel Tasarım Çeşitleri

Geçmişten günümüze gelen hızlı toplumsal değişimler, yaşam çevresini etkilemiş sanat ve yapı ürünlerinde yeni arayışlar getirmiştir. Formlar ve anlamlar bir çok şekilde birleşir ve eklenir (Jenks, 1977). Tasarımda çeşitlilik, form zenginliği olarak nitelendirilen bu görüşte tek dayanak, davranış teorilerinin planlama içine alınmasıdır. Parsel ölçeğinde tek

tek çözümler yerine bütüncül fakat detay planlarının da ihmal edilmediği geri tasarım sürecinin oluşturulması gereklidir. Bu oluşumlar ise tasarımın yerine, toplumsal yapısına, ölçeğine, işlevine ve tasarımcının isteğine göre çeşitlilik göstermektedir.

Geleneksel kentsel tasarım modelinin amacı Rutledge (1981)'e göre yeni çevreler yaratmaktır. Anlama, hafıza ve yaratıcılığın, profesyonel beceri ve deneyim gerektirdiği kabulü ile yola çıkılarak yeni bir birleşik imaj oluşturulmaya çalışılmaktadır. Tasarım sanat ve beceriye dayanmaktadır. Tasarımın nasıl olduğu estetik kaygılarla, kaynakların ne olduğu ise teknik olasılık ve sosyal fırsatlarla değerlendirilir.

Modern Kentsel Tasarım modeli ise tasarımı bir disiplinler arası bilim olarak kabul eder. Mevcut oluşumun durum analizi ile ilgilenir. Gelecekteki problemleri tahmin eder, sebepleri ve sonuçlar teşhis eder, çevresel planlama ve tanımla ilgili problemleri çözer. Fonksiyonel hususlar arazi kullanma ve ekoloji belirleyici unsurlardır. Teknik ve sosyal fırsatlar, tasarım objesinin ne olduğunu belirler.

Postmodern kentsel tasarım modelinde ise planlama ve tasarım, mekanın organizasyonu üzerinde karşılıklı pazarlıkla olur. Şekillerin kataloğundan örnekler ortaya konur, tartışılır ve sonuçta çeşitli çıkar. Böylece kullanıcı grupların uzlaşmasıyla ortaya tasarım çıkar. Tasarımın nasıl olduğu bilinen yöntemler ve tartışmalarla belirlenir. Bu sürece “kullanıcı gruplarının katılımı” ise çözümü yönlendirici etken olmaktadır. Kullanıcı gruplarının gereksinimleri ve teknik olanakları tasarımın nasıl olması gerektiğini belirler. Tasarlanan çevre çoğunlukla mekansal çerçeveye indirgenir ve bu çerçeve kişilerin ve grupların gereksinimlerini karşılamak için doldurulur (Meeus 1987).

Genelde kentsel alanlarda, kişi gereksinimlerinin planlama içine alınması ve mekansal kalitenin artırılması, yönlendirici tasarım planlarının hazırlanmasıyla mümkündür. Gelişen kentsel tasarım politikaları ve kentsel tasarım planı, kent fizik formunun elemanlarının kesin tarifi için yeterli değildir.

Tasarım yönlendirmesi ile tasarımda ön sınırlar konmuştur. Kontrollü bir başlangıç ile tasarım ele alınmıştır. Amaç gelişmiş bir tasarım çerçevesidir. Bölge, cadde ve hatta parsel ölçeğinde üretilebilir. Bir anlamda alternatif form önerisidir. Daha alt ölçekte spesifik elemanlarını araştırır. Yönlendirme bina-form kalitesini sağlamayı amaçlamaktadır. Ancak tasarım yönlendiricileri, plan olmayıp kentsel tasarıma konu olacak kent elemanlarının planlama ve tasarımlama ilkeleri, tasarımın çerçevesini belirler.

Gerçekte kent değişik zamanlarda bir çok parçanın bir araya gelmesiyle oluşur. Her parçanın değişik karakteri ve fonksiyonu vardır. Kentsel tasarım planı bu parçalar arasında tasarım ilkeleri açısından uyumu sağlar. Tasarım yönlendirmesi daha sonra kentin alanları veya spesifik bölgeleri üzerinde yoğunlaşacaktır. Örneğin özel karakterli bölgeler veya düzeltilmeye gereksinimi olan bölgeler gibi. Bunlar da tarihi koruma bölgeleri, ticari bölgeler, karışık fonksiyonlu fakat özel fiziksel karakter veya fonksiyon sergileyen bölgelerdir. Kent bu özel fiziksel elemanlarının üzerinde yoğunlaşan tasarım yönlendirmesini seçebilir, tasarlayabilir ve bu bölgeler için kişilik (kimlik) ve ölçütler belirleyebilir.

2.6 KENTSEL TASARIM KRİTERLERİ

Bu bölüm 3 kısımda incelenmiştir. Bu kısımlar tasarım kriterlerine ana başlık olarak verilmiştir. Bu ana başlıklar altında ise alt kriterler toplanmıştır.

2.6.1. Kentsel Tasarımı Etkileyen Genel Faktörler

Kentsel tasarımda etki alanı çok geniş bir yelpazeye sahiptir. Bu sebeple her şey kentsel tasarım kriterlerini ortaya koymakla sonlanmamaktadır. Bu kriterler tasarımın olumlu sonuç vermesinde tasarımcılara yardımcı olacak verilerdir. Sosyal, ekonomik, siyasi, toplumsal ve kültürel etkiler ise bu kriterleri yönlendirecek etmenlerdir. Bu etmenlerden kültür asıl olanıdır.

Bu etmenler içinde ‘kültürün’ etkisinin daha fazla olması o toplumun özünün tasarıma yansması ve üretilen tasarımlarında halka yönelik olması anlamına gelmektedir. İşte bu bağlamda Türkiye’deki üretilen projelerdeki eksiklik ortaya çıkmaktadır ve temel olarak insan ve onun kültürel davranışları ön plana alınmalıdır. Tüm bu siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel etmenler kentsel tasarımların olumsuz yapılmasına neden olur.

Yukarıda genel anlamda ifade edilen kentsel tasarım kriterleri aynı zamanda Kentsel meydanlarda olması gereken tasarım kriterleri ve ölçütlerini, Southworth’un California Üniversitesi’nde kentsel tasarım çalışmalarındaki çevresel kalite ile ilgili çalışmaları (1987), Shirvani (1985) ve Lynch’in (1960) yaklaşımlarından yararlanılarak ortaya konmuştur. Bu araştırmalar sonucunda belirlenmiş tasarımı etkileyen faktörler;

- Erişebilirlik, ulaşım ve yönlendirme,
- Görsel uyum ve estetik,
- Kimlik,
- Uygunluk ve form,
- Yaşanabilirlik,
- Sosyal boyut

olarak tanımlanmaktadır.

Bu faktörlerin çizdiği sınır ile tasarımın yol alması, işlev verimini artırmış olacaktır. Yukarıdaki kriterler direkt olarak, insanın tasarımdaki yerine yöneliktir. Bu nedenle tasarımın verimi söz konusu olmaktadır. İnsan davranışlarının ve çevrenin bağlantısını detaylandırmak ve düşünmek sonucun farklılaşmasına sebep olacaktır. Detaylı çözüm işlevselliği artıracaktır. Kullanıcının isteği doğrultusunda yapılmış olan tasarım daha kullanışlı olacaktır.

2.6.2 Kentsel Tasarım İlkeleri

Kentsel tasarımın uygulanabilmesi için tasarımcıyı yönlendirecek bazı önemli kavram ve ilkelerin incelenmesi gerekmektedir. Bu kavramlar uygulanacak kentsel tasarımın sınırlarını ve kapsamını ortaya koyan temel kavramlardır. Kentsel tasarımın oluşumunda yönlendirici etki sahibi olan bu unsurlar tasarımın sonucuna da direkt etki sahibindedir (Madanipour, 1996). Bu kriterlerin başlıcaları şunlardır;

- Kentsel mekan kavramı,
- Hiyerarşi kavramı ve kentsel çevreyi oluşturan hiyerarşilerin yapısı,
- Kentsel mekanın tasarımına yönelik ilkelerdir.

Kentsel mekanlar, kentin ve kentsel biçimin temel/öz elemanı olduğu gibi mimarinin kentle ilişkisini kuran temel öge olarak da ele alınmalıdır. Kentsel mekan kavramının tanımlanması ise, kentsel mekan kalitesini/değerini oluşturan görsel etki bileşenleri, kentsel mekanın tasarımı ve oluşumunu etkileyen süreçler, kentsel mekanın tipolojik ve morfolojik bağlamda bileşenleri (sokak/cadde, meydan vb.) gibi başlıklar açısından ele alınmalıdır (Madanipour, 1996).

Bu bağlamda kentsel mekan,

- biçim aldığı ilk bağlam olan doğal çevre ve onun özellikleriyle,
- toplumun doğayı kullanarak sosyal süreçlerle dönüştürdüğü sosyal içeriği ile,
- tarihsel süreçlerle zamanın bir ürünü ya da zamanla biriken bir oluşum olmasıyla,
- kamusal/özel ilişkiler bağlamındaki nitelikleriyle,
- sosyal, fiziksel ve sembolik boyutlarıyla,
- üstlendiği işlevler yoluyla,
- mekansal kurguları, geometrileri ve kentsel biçimleriyle,
- öznel ve duyuşsal tepkileri oluşturan görsel deneyimlerle kavranır (Madanipour, 1996, s.60-62).

Hiyerarşi kavramı, kentsel çevrenin mekansal/yaşamsal/kurgusal yapısını inceleyebilmek açısından önem kazanmaktadır. Lozano hiyerarşiyi "evrensel düzenleme ilkeleri yoluyla karmaşık sistemlere temel yapısal strüktürü veren düzen" olarak tanımlamaktadır (Lozano, 1990, s.85).

Hiyerarşiler bir kentsel sistemin karmaşıklığı ile başa çıkmaya olanak veren kavramsal çerçeveyi oluştururlar; çünkü kentsel sistemi oluşturan alt sistemleri bir bütün oluşturacak şekilde düzenleme gücüne sahip oldukları gibi, bütünlüğü kaybetmeksizin alt sistemler üzerinde yoğunlaşabilmesine de olanak verirler. Lozano'nun ifade ettiği gibi; "... hiyerarşik sistemler kendi özel bağlamlarından bağımsız olan bazı ortak özelliklere sahiptirler. Hiyerarşi karmaşıklığa hükmeden mimarın kullandığı temel yapısal şemalardan biridir" (Lozano, 1990, s.85).

Kentsel hiyerarşiler ise, ayırt edilebilir ve birbirinden farklı düzlemlerin ya da alt sistemlerin üst üste düşmesiyle oluşmuş mekansal sistemlerdir. Örneğin kentsel hiyerarşiler fiziksel anlamda, cadde/sokak, meydan, yapı adası, kentsel blok, avlu gibi kentsel tipolojileri ortaya koymakta, sosyal anlamda ise sınıflar, gruplar, aile strüktürleri gibi birimleri tanımlamaktadır. Böylece hiyerarşiler, bir bütünü oluşturan parçalara ya da alt sistemlere ayırıştırmanın doğal yolunu gösterirken, aynı zamanda herhangi bir alt sistemin diğer alt sistemlerle arasındaki ilişkileri de ortaya koymaktadır. "Kentsel çevredeki yaya akışı ve sirkülasyonunun o çevredeki yeni binaya/tasarıma ulaşımı, binanın konumlanışını hatta binanın iç mekanlarındaki sirkülasyonu etkilemesi bu şekilde tanımlanabilecek ilişkinin pek çok örneğinden biri olarak verilebilir." (Lozano, 1990, s.86).

Hiyerarşi kavramı tanımından kaynaklanan rijit, değişmez ve katı bir düzeni ortaya koyduğu şeklinde yanlış çağrışımlara neden olabilmekte; ancak tersine karmaşıklığın esnek bir düzene ulaşmasını sağlamaktadır. "Kentsel alanları hiyerarşik sistemler olarak

kavramak, tasarımcılara çalışmalarını için gerekli olan minimum bütünü seçmelerine olanak tanımakta, problem alanındaki göreceli etkilerine dayanarak diğer alt sistem ve bileşenleri hariç tutarak ilgilenmeleri gerekli bütün hakkında etkili bir vizyon geliştirmelerini sağlamaktadır.” (Lozano, 1990, s.87).

Kentsel çevrede hiyerarşi kavramıyla birlikte karşımıza çıkan bir diğer önemli özellik, **kamusal mekan/özel mekan** ilişkilerinin oluşturduğu hiyerarşik yapıdır. Herkese ait olup, özel olarak kimseye ait olmayan, her çeşit sosyal ve ekonomik amaç için pek çok insanın bir araya geldiği ve dolayısıyla kente ve kent insanına ait olan kamusal mekanlar;

- bir bütün olarak topluma ait olma,
- ortak kullanıma açık olma gibi iki belirgin özelliğe sahiptirler (Dattner, 1994, s.2).

Kentsel mekan olmadığı zaman özel mekanların da varlığının tehlike sinyalleri vermesi nedeniyle iki karşıt kutup arasındaki ilişkilerin kamusalda özele geçişi sağlayan mekanizmalarla etkin bir şekilde sağlanması gerekmektedir (Glazer, Lilla, 1987, s. 17). Lang (1987); kamusal, yarı-kamusal, yarı-özel ve özel mekanlar arasındaki ilişkileri davranış örüntüleri bağlamında "territoriyel hiyerarşiler" olarak adlandırmakta ve bu hiyerarşilerin insanların çevreleri üzerinde kontrol mekanizması kurabilmeleri amacına hizmet ettiğini öne sürmektedir.

Kentsel mekan ve kentsel çevredeki hiyerarşi kavramlarıyla birlikte, kentsel mimari yaklaşımının kavranabilmesi açısından önemli olan bir üçüncü konu da kentsel mekanın tasarımını yönlendiren ilkelerdir. Kentsel mekanın tasarımına yönelik ilkeler; kentsel mekanları tanımlayan ilkelerdir. Kentin mekansal ve biçimsel koşullarının anlamlı bir bütünlükle oluşmasını sağlayan, kente özgü bir "örgü dili"ni oluşturan bu ilkeler aşağıdaki şekilde özetlenir:

- Mekansal kapalılık,

- Sınırların sürekliliği,
- Görsel aks ve perspektif üretme,
- Yönlendirme,
- Dolaşımın sürekliliği,
- İşlevselliğin sağlanması,
- Kentin okunabilirliği,
- Kentin mekansal ve dokusal sürekliliği,
- Kent özelliklerinin yorumu,
- Çevresel karakterin korunması,
- İnsan ölçeğinin yakalanması,
- Hizalama (Şener, 1999).

Yukarıda üç ana başlıkta irdelenen kavram ve ilkeler, kenti oluşturan parçaları ve bunların birbirleriyle ilişkilerini düzenlemekte; böylece mimari tasarımın kentsel mekan tasarımı ile örtüştüğü noktaları açıklamaya yardımcı olmaktadır.

Meydanlarında bu üç bileşen ile okunması ve analiz edilmesi sonucun daha verimli olmasını sağlayacaktır. Bu şekilde kurgulanmış bir tasarım modeli ana hatları ile kendi programını çizmiş olacaktır. Diğer kriterler ise bu ana başlıkların altında tasarıma yön verecektir. Özellikle meydan ve açık alan çalışmalarında bu kriterler direk işleve ve kullanıcıya yansıyacaktır.

Bu bağlamda meydanlar için gerekli diğer kentsel tasarım alt kriterlerini ifade etmek gerekir ise;

- Çevreye dost yeni bir kentsel gelişmeyi hedeflemek,
- Kamusal alanların düzenlenmesi ve birer sosyal mekan olarak üst seviyeye ulaştırılması,
- Mimari üreticiliğin kentsel ölçekte kalitesini artırmak ve bunu oluşmuş olan ürün ile insanlara yansıtmak,

- Yatırımların ve işgücünün kentsel tasarımda etkisini artırarak yaklaşım ile üretilen tasarımların kaliteli olmasını sağlamak,
- Diğer tüm toplumsal grup ve kurumları bu tasarım projelerinde etkili kılarak projeye yaklaşım, sonucunda olumlu olmasını sağlayacaktır, (gereksinimlere göre tasarım işlevi artıracaktır)
- Daha çevreci ve entegre toplu ulaşım ile kamusal alanlara erişebilirlik ve kullanım imkanını artırmak,
- Atıkların azaltılması, gürültü kirliliğinin önlenmesi ve daha verimli enerji kullanımını desteklemek ile olumlu ve çağdaş bir ürün ortaya koymak,
- Sosyal, ekonomik, ve çevresel sektörlerdeki bilgi toplumu teknolojilerini kullanan potansiyellerin artırılması ve bunun da oluşturulacak ürüne yansıtılması,
- Herhangi bir değişime açık olmak, (geleceği de göz önünde tutmak)

şeklinde sıralayabiliriz. (Şener, 1999).

2.6.3 Kentsel Mekanın Sürekliliği

Kentsel mekanın sürekliliği ilkesi günümüzde kentsel mekan tasarımı ilkelerinin uygulanmasında tasarımcının kamusal çıkar ile bireyin çıkarı arasındaki dengeyi kurduğu çizgide gündeme gelmektedir. Burada sözü edilen süreklilik, kentsel mekanı tanımlayarak oluşturulan kentsel mimari ürünün, var olan kentsel mekan değerlerini arttırıcı, zenginleştirici ve bunları kamu yaşamı yararına sunucu özelliklere sahip kılınmasıdır. Örneğin bir bina var olan bir kent aksının görsel aks olarak sürekliliğini sağlamaya katkı yapabilir veya bu katkı yaya dolaşım sürekliliğini sağlayıcı bir yapıdadır. Böylece binanın kente karşı sorumluluğu kapsamında, mimari tasarım anlayışını bireyseldi değerlerden uzaklaştıran kente ve kent insanının yaşamına katkısı düşünülerek mimari biçimlenişe yansıyan her davranış şekli kentsel mekana bir katkı olarak değerlendirilebilir.

Binaların kamuya karşı görevleri söz konusu olduğunda, kamusal yaşamın desteklenmesi, ortak yaşam ile özel yaşam arasındaki dengenin kurulması gündeme gelmektedir. Özel mekandan kamu mekanını geçişi sağlayan tek tasarım alanı olarak mimarlığa bu konuda önemli görevler düşmektedir. Öncelikle, çevrelediği mekana hakim olma, onu kontrolü altında tutabilme gücü nedeniyle mimarlık kamusal alanı çeşitli şekillerde destekleyebilme potansiyeline sahiptir. Dış mekan oluşturmakta mimarlığın kapasitesi, özel iç mekanla kamusal mekan arasında bir dizi aktiviteyi barındırabilen geçiş mekanlarını oluşturması, çevresel kalite ve doğaya ait elemanlar ve binanın sosyal etkileşimi desteklemesi kamusal mekanların oluşturulmasında ve bu mekanların zenginleştirilmesinde zorunlu elemanlar ve süreçler olarak görülebilir. Örneğin mimari cephelerin kamusal ve özel arasını belirleyen bir ara nokta olmaları ve bu bağlamda iç ve dış arasındaki görsel ilişki yoluyla kamusal mekanı zenginleştirebilmeleri açısından önemi vurgulanmalıdır. Kamusal alanların niteliğinin oluşumunda mimari cephelerin önemini kabul etmemek, mimarlık ve bağlamı arasındaki ayırımı sürdürmek olurdu. Bu noktada, binanın içi ve dışı arasındaki ilişkilerin kamusal ve özel arasında derecelenen kademeli geçişlerle sağlanması gerekliliği görülmekte; böylece eşiklerin yani geçiş mekanlarının önemi ortaya çıkmaktadır. Örneğin kent mekanları ile bina girişleri arasındaki ilişki ile ilintili olarak, (Bentley1985), ön-arka ayırımı konusunu en önemli sorun olarak ele almaktadır. Burada önerilen, tüm binaların kamusal mekana bakan bir "ön" (girişler ve en fazla kamusal değer taşıyan eylemler için) ve en özel eylemlerin gerçekleştirilebileceği bir "arka"ya sahip olmalarıdır. Bu tutum ile üretilen tasarımların işlevi ve yönlendiriciliği daha fazla olacaktır. Kentsel mekanın ve sınır bağlantı noktalarının da düşünülerek tasarlanması tasarımı daha olgun ve uygun kılacaktır. Bu tavır ile tasarlanan mekanın sürekliliği ise daha fazla olacaktır.

3. KENT MERKEZLERİ VE MEYDANLAR

3.1. Kent Merkezinin Tanımı

Kent merkezi toplumsal, tarihsel, kültürel, işlevsel ve mekansal rollerden ortaya çıkan bir olgudur. Bu nedenle kent merkezi tek bir tanımla açıklanamaz. Bazı kaynaklardan alınan değişik tanımlar aşağıda belirtilmiştir. Bunların hepsi kent merkezini tanımlamakla beraber farklı konulara eğilmişlerdir.

Kent merkezi, kent sisteminin sürekli olarak iç ve dış güçler tarafından biçim ve içerik olarak değiştirilen dinamik bir parçasıdır (Progres in Planning). Kent merkezi çeşitli işyerlerinin ve fonksiyonların bir araya geldiği bir kent mekanıdır. Servis ve mal sağlayan bir odağa duyulan gereksinim, çalışanlar ve müşteriler, - merkezin var olma nedenidirler (Whitehand,J,W.R. ve Whitehand S.M., 1983). Kent merkezi, yüzyıllar süren dönem boyunca oluşan sokaklar, caddeler, yapılar ve açık alanların kompleks bir biçimde bir araya gelmesinden oluşur (Freeman, 1988). Merkez genç, yaşlı, zengin, yoksul her çeşit insanın buluştuğu, ortak ilişkiler kurduğu bir odaktır. Toplayıcı, bütünleştirici ve kaynaştırıcı rolleri, onun "toplumsal katılımının öncelikli mekanı" olarak algılanmasına neden olmaktadır (Keleş, 1993.).

Bu tanımlardan görüyoruz ki kent merkezi, tarihsel bir süreç içinde 21. yüzyıla kadar gelen yönetsel, işlevsel, kültürel hareketleri olan toplumsal ve mekansal bir yapıya sahiptir.

Toplumun yaşamsal gereklerini giderdiği ve kentin ana organizmasını oluşturduğu kent merkezi, aynı toplumu yoğun kent dokusunun baskısından uzaklaştırıp ona rahat bir nefes aldirmek için meydanları öne sürmektedir. İnsanların rahata kavuştuğu ve kent merkezi işlevlerinin hat safhaya ulaştığı mekanlar olan meydanlar kent merkezinin bir alt modeli gibidir (Kaftancı, 2000).

3.2. Meydanın Tanımı, Önemi ve Tarihsel Süreci

Lewis Mumford'un deyimiyle; eğer "kent insanoğlunun ikinci önemli icadı" ise, o zaman geleneksel kent planlamasında en önemli icat çok fonksiyonlu kent meydanıdır.

Meydan kelimesinin Türkçe (TDK'na göre) sözlük karşılığı "geniş, düz ve açık yer, alan"dır. Kentlerde bu tip alanlar, genellikle farklı sebeplerden dolayı oluşurlar. Ancak hepsinin ortak bir noktası vardır. İnsanların bir araya gelmesi. Kùltürler arası farklılık, bu alanların farklı biçimlenmelerine ve dolayısıyla değişik şekillerde adlandırılmalarına sebebiyet vermiştir. Farklı kùltürler, farklı meydanlar üretmişlerdir. Meydanlar, Helenistik dönemin agoraları gibi insanların bir araya geldikleri yerler olarak ele alındığında bu alanları, meydan terimi yerine, çok amaçlı alanlar terimi ile ifade etmek belki daha doğrudur (Turalı, 1995.).

Meydan insanları içine çeken kamusal bir alandır (kimse dışarıda tutulamaz) nitekim alışveriş merkezlerinin aksine kent meydanı, temelinde demokratik bir alandır. Yurttaşlık angajmanının tabii bir çevresi olarak, kent merkezinin bu meydanda yer alması önemlidir. Onun görünürlülüğü kentte yaşayanlara yerel kimlik değerini hatırlatır ve kent temsilcilerinin, o toplumu meydana getiren bireyler ile yakın temasta olmasını sağlar.

Çok eski zamanlarda da meydan çok fonksiyonlu yönünü yaşatmıştır. Ortaçağ Pazar yeri olan meydanlar çoğu Avrupa kent ve kasabalarının kalbi durumundadır. Ekonomik, sosyal, kùltürel yurttaşlık hayatının merkezidir. Bu dönemde meydanlar insanlara birbirleriyle konuşma, birlikte çalışma, faaliyetlerini koordine etme, toplumsal festivaller düzenleme, ve birlikte kutlama gibi işlevlere olanak sağlamaktadır.

Açık bir mekan çevresinde evlerin gruplaşması sonucu oluşmuştur. Bu düzenleme, dıştan gelebilecek saldırılara maruz kalacak yüzeyi azaltmış ve içsel mekanda

büyük bir kontrol sağlamıştır. Meydanların yüklendikleri fonksiyonlar; kültürel değerler, bütün aktiviteler ve ticarettir. Kütüphaneler, gençlik merkezleri, cafeler, barlar, konser salonları, hükümet binaları ve benzerleri, meydanların içerdikleri aktivitelerdir.

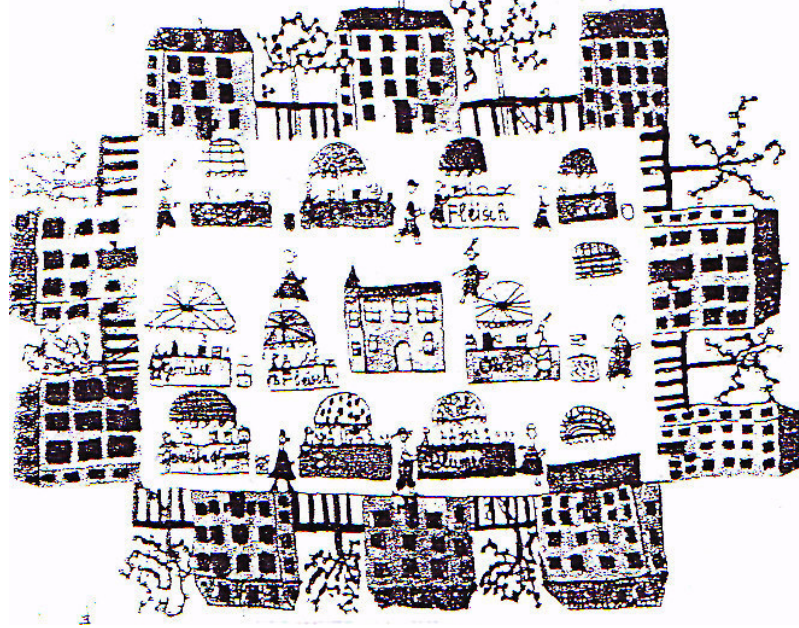
Meydanlar, yerleşmenin en belirgin ve seçkin elemanlarıdır. Sınırları açıkça belirlenmemiş bir yer olarak imajları çok kolay belirlenir. Pek çok eski yerleşmede, sokaklar ve akslar, doğal bir şekilde bu odak noktasına yöneliktirler. Meydan da, sokağı ve aksı sınırlayan biçimsel faktörlerle belirlenir. Ancak meydan, bir toplama mekanı ve odak noktası olma özelliğindedir (Yürekli, 1977). İnsanların kentiyle bütünleşmesinin bir yolu, geniş açık mekanlarda bir araya gelip kent yaşamını duyumsamalarıdır. Kentsel meydanlar, sosyal iletişim ve etkileşimin en önemli aracı olarak, kentsel yaşantıda insanları bir araya getiren aktiviteleri barındırmaktadır (Alexander, 1977). Yüz yüze iletişimin en çok yaşandığı, kent ve toplum kimliğinin oluşumunda en etkin şehirse mekan deneyim ve algılarla desteklenen meydanlardır (Helle, 1996).

Şehir planlamada önemli elemanlardan biri meydandır. Meydan şehirdeki kamu ve ticari binalar için iyi bir yerleşim alanıdır. Tasarımlarda en önemli olgudur. Meydan binalarla çevrilmiş ve en büyük avantajla binaların sergilenmesi için tasarlanmış alandır.

Büyük sivil kompozisyonlar St Mark's Meydanı, Venedik, St. Peter Meydanı, Roma ve diğer grup meydanlar John Luood'a göre; alan, çevreleyen binalar ve gökyüzü arasındaki bağlantı tektir; onlar diğer sanat dalları gibi duygusal ve zihinsel cevaplara bağlı kalırlar.

Bu değinilmiş olan binalarla çevrenleme ve gökyüzü ile bütünlüğün sağlanmasını

dokuz yaşındaki bir çocuğun algılaması da mümkündür. Bir çocuk gözü ile meydan tasviri şekil 3.1’de görülmektedir.

Şekil 3.1, Dokuz yaşındaki bir çocuğun meydan hakkındaki düşüncelerinin çizimi. (Hans Friedrich Geist, "Paul Klee und die Welt des Kindes", Werk, Haziran, 1950) (Zucker, 1959).

Bir meydanı iyi analiz edebilmek için, o mekanın sadece mimari veya kentsel açılardan değil, tüm sosyal, ekonomik ve politik bağlamları ile bir arada ele alınmasını gerektirir. İnsanların kullandığı ilk kamusal mekânlardan biri olan meydanlar, tarihsel süreçte üstlendikleri farklı işlevlerle kentsel yaşamın önemli bir parçası olmuşlardır. Meydanlar kentsel dokuda odak noktalar tanımlar ve toplanma işlevini içerirler. Bu nedenle, meydanlar kentte sürekli yaşayan nüfusun ve kenti geçici bir süre için ziyaret eden kişilerin birbirleriyle ve paylaştıkları kent ile ilişki kurmasını sağlar. Tüm kent halkına eşit kullanım olanağı sunan bu alanlar, çeşitli etkinlikler için ortak bir platform oluşturur.

Meydanların tanımlanabilmesi için kentsel dokunun okunması gerekir. Kentlerin fiziksel yapısı pozitif öğeler olarak tanımlanan binalar ile negatif öğeler olarak nitelendirilen dış

mekânlardan oluşmaktadır. Binalar tarafından sınırlandırılan dış mekânlar, bir başka deyişle kentsel dokunun negatif öğeleri, kentsel mekân olarak adlandırılmakta, bu genel tanımlama içinde sert veya yumuşak olarak iki farklı nitelikten söz edilmektedir. Meydanlar ve sokaklar sert olarak tanımlanan ve genelde sosyal aktiviteler için toplanma amacını içeren, parklar ve bahçeler ise yumuşak olarak adlandırılan ve daha çok doğal dokunun egemen olduğu, rekreasyon amaçlı kullanılan kentsel mekânlara örnek olarak verilebilir.

Çeşitli ülkelerde ‘piazza’, ‘square’ ve ‘plaza’ gibi farklı isimlerle tanımlanan meydanlar ilk olarak konutların bir açık alan etrafında gruplanmasıyla oluşmuştur. Çevresi binalarla sınırlandırılmış bu alanlar, kent içinde tavanı gökyüzü olan odalar olarak da tanımlanmaktadır. Kent dokusu içinde meydanlar, insanlara sürekli ve yönlendirilmiş bir hareket düzeninden çok, durma ve toplanma olanağı veren, hareketliliği zorlamayan, insanların birbirleriyle ilişki kurma potansiyelini içeren mekânlardır. Genelde hareketin yönlendirildiği, sadece gelip geçilen dinamik mekânlar olarak şekillenen sokaklar, bu anlamda meydanlardan farklılaşmaktadır; ancak çağdaş kentsel tasarım yaklaşımlarında sokakların da sosyal işlevlerine önem verilmekte ve sokaklar da meydanlar gibi “gidilmek istenen yer” haline dönüşmektedir. Bu kapsamda incelendiğinde meydanların kentsel yaşamda önemli bir yeri olduğu, kullanıcıların beklentilerini fiziksel, sosyal ve ekonomik açılardan nitelikli bir biçimde karşıladığı sürece kentsel yaşam kalitesine de katkıda bulunacağı açıktır (Dostoğlu, 2007).

Öte yandan, bütün öğeleri, bütün bileşenleri ve bunların birbiriyle ilişkileri dikkate alınarak bakıldığında, kentlerin, özellikle de büyük kentlerin, insanoğlunun var ettiği en karmaşık yerler oldukları görülür. Bu karmaşıklık, en belirgin, en yoğun biçimde, kentlerin meydanlarında kendini gösterir. Dolayısıyla, meydanlar, toplumların, kentlerin kalbinin attığı, nabzının tutulduğu yerlerdir.

Bir meydanın boyutları, biçimi, çevresindeki dolulukların, boşlukların oranı, o dolulukları oluşturan binaların cephe özellikleri, kısaca, geometrisi, mimarı nitelikleri, o meydanın nasıl bir meydan olduğunu büyük ölçüde belirler. Ama bu yeterli değildir.

Bütün mimari mekanlar gibi, o meydanı da o meydan yapan, aynı zamanda, oradaki yaşanmışlıktır, bir başka deyişle, orada “meydana gelmiş” olan olayların, açıkça ya da gizlice sürüp giden etkileridir (Tümer, 2007). Kentsel çevre niteliği söz konusu olduğunda ilk anımsanması gereken, kentin insanlar için var olduğudur, insanların iletişim ve etkinliklerine zemin oluşturma bağlamında, kentsel kamu mekanları bu işlevlerin gerçekleşmesini sağlayan en önemli araçlardır. Kentin toplumsal bütünlüğü ve kent yaşamının canlanması, kısmen, yapısal biçimin dış mekânlarla ilişkisine ve bu mekânların aşama düzenine (hiyerarşi), çeşitliliğine ve özelliklerine bağlıdır. Bu basitçe bir nicelik ya da boyut sorunu olmayıp, mekanların niteliklerinin, psikoloji ve simgeselliklerinin karmaşık bir yorumudur. Kamusal mekanlar kent halkının adeta aynası olup, yerel kültürü ve yaşanan zamanı yansıtır, yerel halkın sosyal ve ekonomik durumlarıyla ilgili ipucu verirler.

Geleneksel yerleşimlerde mekansal tanımlılık ve toplumsal anlam içeren organik kentsel doku, geçmişteki kullanımlarıyla kamusal mekanların yaşamın önemli bir parçası olduğunu gösterir. Oysa kentlerin bugünkü durumlarına bakıldığında; özellikle merkez bölgelerdeki kamusal mekânların kentin kalbi olma özelliğini yitirdiğini ve genelde ticari işlevlerin ağırlık kazandığını görülür. Yeni oluşturulan bölgelerin kamusal mekanlar binalar tasarlandıktan sonra arda kalan, anlamsız ve kullanımsız boşluklar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kentsel tasarım uğraşının en önemli boyutu ‘merkez’ kavramı ile ilintilidir. Lynch, (1981) kentsel kurgunun algılanması ile ilgili çalışmasında düğüm noktalarını (nodes), bir kentin algılanıp anlaşılmasında ve kente bir imge kazandırılmasında en önemli beş öğeden biri olarak tanımlamış, Whyte, (1989) bunun da ötesinde, belirgin bir merkeze sahip ve güçlü bütünlüğü olan bir kentin tüm bölgeye bütünlük kazandırabileceğini vurgulamıştır. Alexander (1977) ise, benzer bir şekilde her bütünün kendi içinde bir merkezi olması ve kendi etrafında bir merkezler sistemi oluşturması gerektiğini savunmuştur.

Buradaki kavramların temelinde, kamusal mekanlar arasında merkez kavramıyla en çok örtüşen kent bileşenleri olarak meydanların, öncelikle ve geniş bir bağlamda ele alınmaları anlamlı ve doğru olacaktır. Bunun için meydanlarda sınırların belirlenmesi ve kriterlerin sabit ve uygulanabilir olması gerekmektedir.

3.3. Meydanların Sınıflandırılması

Meydanlar için 2 tip sınıflandırmadan bahsedilir(Zucker, 1959). Bu sınıflandırmalar fonksiyonelliğe ve biçime göredir. Aşağıda oluşturulmuş sınıflamalarda bu iki bileşen altında yer almaktadır.

Paul Zucker meydanı tanımlarken şu özelliklere sahip olması gerektiğini vurgulamaktadır:

- Mimari elemanlarla sınırları belirlenmiş,
- Belli toplumsal işlevi olan,
- Belli şehir dokusuna entegre olmuş kent parçası.

Zucker'in tanımındaki bu özelliklerde meydanlarda fonksiyonu ele alıp sınıflamayla oluşturulmuştur. Bu şekilde meydanları işlevlerine göre 3 ana bölüme ayırabiliriz.

Trafik Meydanları : İşlevi, 2000'li yıllarda giderek artan trafik araçlarını toplayan, belli yönler dağıtan, genellikle odaksal ve yuvarlak bir şekle sahip mekanlardır.

Konutsal meydanlar : Yine bir kent dokusunda, bina yoğunluğunu azaltıp, yeşil alanları ve insanların dinlenme mekanlarını artırmak için, kent dokusundaki bina içlerinde veya aralarında tasarlanan tanımlı mekanlardır.

Yaya meydanları : Amaçları insanları çekmek, toplamak ve tutmak olan, kentsel bir doku içinde iyi tanımlanmış mekanlardır. Bunun sağlanabilmesi için, insanları o mekanda tutabilecek işlev ve etkinliklerin düşünülmesi gereklidir.

Meydanlarda bu işlevlerin sağlıklı ve iyi işleyebilmesi için, meydanın işlevlerini

birbiriyle karıştırmamak; eğer birden fazla işlev uygulanacaksa, iki ayrı işlevin bir diğerini engellememesi gerekmektedir (Pardorokes, 1992).

2000’li yıllarda kentlerin modernizasyonunda, meydanlar göz ardı edilmiş, lineer yerleşmeler ortaya çıkmıştır. Le Corbusier’in planlamalarının birçoğunda bu etkiyi görmek mümkündür. Meydanın aktivitesi onun canlılığı ve aynı zamanda görsel çekiciliği için çok önemlidir. Vitruvius formun tasarımı hakkında yazarken, “ikamet eden insan sayısı orantılı olmalıdır ki, alanın kullanışlı olması için ne çok küçük olmalı, ne de nüfusu noksan. Çöllere benzemesin.” demiştir (Vitruvius, 1960).

Bir şehirdeki alan tipleri, sivil binaların yerleşimi; büyük buluşma alanları; seromonik kutlama alanları; tiyatro, sinema, restaurant ve kafeler gibi eğlence binalarının arasındaki alanlar; alışveriş için alanlar; konut yerleşimlerinin etrafında oluşturulan yan kamu doğal alanlar ve sonuç olarak şehir trafik birleşimlerinden oluşan alanlardır (Moughtin, 1992.).

Şehirde bir elemanın en önemli fonksiyonu ona eklenilen sembolik anlamdır. Başarılı şehir meydanlarının bilinen baskın bir fonksiyonu olabilir. Bu meydanları çevreleyen binaların çeşitli aktivitelerinin kullanılmasıyla sınıflandırılabilirler. Büyük meydan, büyük binalar gibi, fantezi dünyasına duygunun içeriğine bağlanmışlardır.

Diğer bir sınıflandırma bileşeni olan biçim ise bir çok çalışma ile değişik kombinasyonlar ile öne sürülmüştür. Bunların içinde en önemli iki teori Paul Zucker ve Sitte tarafından bulunmuştur. Zucker meydan çalışmalarından sonra beş form belirlemiştir (Moughtin, 1992).

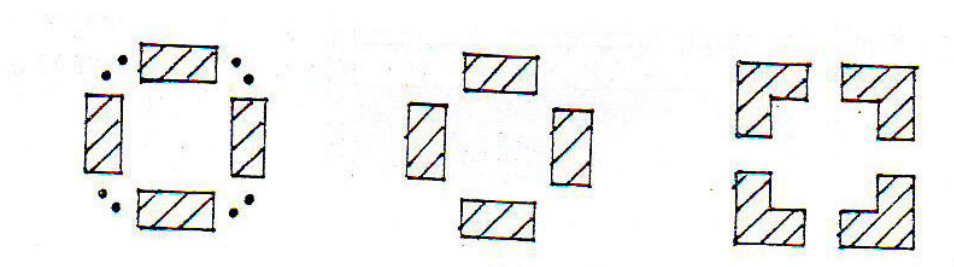
- i- Kapalı meydan : Alanı kendiliğinden içine alan.
- ii- Üstün (baskın) meydan : Alan ana binaya yönlendirilmiştir.
- iii- Nükleer meydan : Bir merkez etrafında oluşan meydana.
- iv- Grup oluşturan meydanlar : Uzamsal (uzaysal) birimlerin birleşerek geniş kompozisyon oluşturmalarıdır,

v- Amorf meydan : Alanlar sınırsızdır.

Sitte'ye göre ; baskın binanın doğasına bağlı olarak sadece iki çeşit meydan formu vardır. Bunlar geniş ve derin tiplerdir. Bu genellikle gözlemcinin ana bina karşısında durarak meydanın derin mi yoksa geniş mi olduğunu gösterir (Moughin, 1992).

Kapatılmış, (çevrilmiş) meydan: Zucker'ın kapalı ve baskın meydan incelendiğine Sitte'nin geniş ve derin meydanları ile birlikte, kapatılmış meydan ana başlığı altında aynı tipin çeşitleri olduğu görülür.

Meydanın köşelerine müdahale edilerek kapatılmış meydan oluşturulabilir. Köşeler ne kadar açık olursa kapalılık hissi o kadar az olur. Fazla yapılaşma veya tamamlanmış olması meydana daha çok kapatılmış hissi verir. Meydanı çevreleyen binalar da kapatılmışlık derecesini etkiler. Bu binaların çatı izlerini, alanın boyutuna göre çevreleyen binaların yüksekliğini de içerir (Şekil 3.2).

Şekil 3.2, Şematik olarak kapatılmış meydan örnekleri.

İçerdeki bir mekanın üst yüzeyi genellikle düz bir tavan ile bitirilir, Meydanın tavanı ise gökyüzüdür. Zucker'e göre kapalı bir meydanın gökyüzü yüksekliği meydandaki en yüksek binanın yüksekliğinin üç veya dört katıdır (Moughtin, 1992).

Alberti'ye göre merkez noktasından meydanın bütün kenarlarına yapılacak

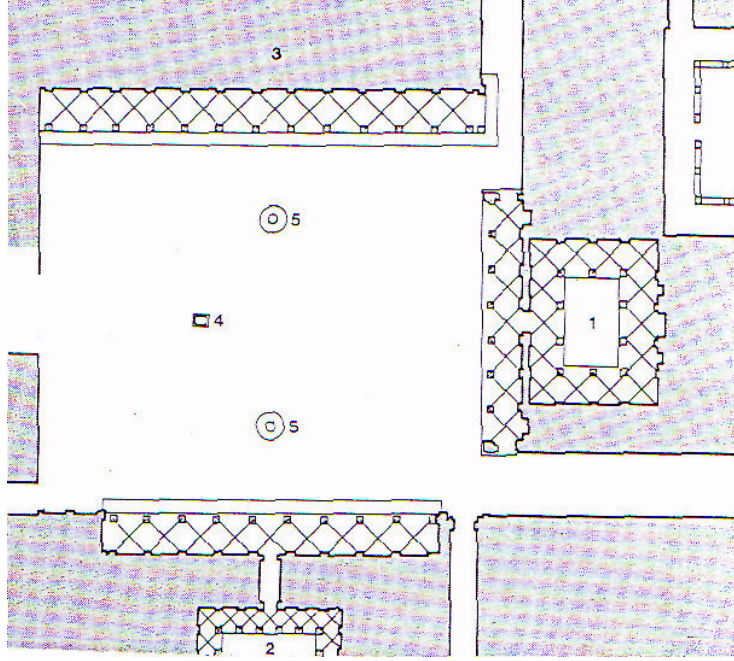
değerlendirmede meydanın genişliğinin yüksekliğine oranı 1/6 olmalıdır.

Essex County Council'e göre binaların yükseklik etkisi ve alanın genişliği arasında dengeli bir şehirsal alan oluşturulmalıdır. Eğer yükseklik genişliğe göre fazla olursa baskı hissi oluşur. Diğer yandan daha düşük olursa muhafazasız olma ve yaralanma hissi ortaya çıkar. Önerilen en uyumlu (ahenkli) oran yüksekliğin genişliğe olan oranı 1/4 olmalıdır (Moughtin, 1992).

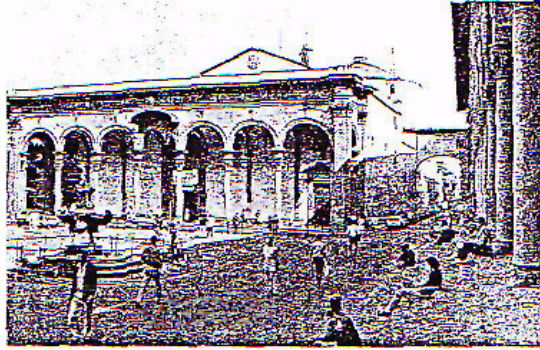
Kapatılmış alanı çevreleyen binalar sürekli bir yüzey oluşturmalı ve mevcut izleyiciye bir mimari birlik göstermelidir. Çevreleyen binaların üç boyutlu modelleri arttıkça alandaki kapatılmışlık özelliği gittikçe azalır.

Santissima Anunziata (Floransa) Meydanı küçük dikdörtgen bir alandır. Bazı teoristlere göre kapatılmış alan oluşturmak için gereken minimum açılar kullanılmıştır. Bu Meydan mimarlık kompozisyonunun güçlü görsel strüktürüyle birlikte tutularak, kapatılan ve tamamlanan heybetli bir alan hissini sağlar. Arkadlar meydana hoş bir ritm sağlar. Piazza'nın üç köşesi açıktır. Yinede bu çıkışlar dardır ve iki çıkışta kemerler kullanılarak binalar görsel acıdan çok güçlü bağlanmışlar, kapalılık hissi vermiştir (Şekil 3.3-3.4), (Moughtin, 1992).

- 1 Santissima Anunziata Kilisesi
- 2 Hastahane
- 3 Santa Maria
- 4 Duke Ferdinand I' i n heykeli

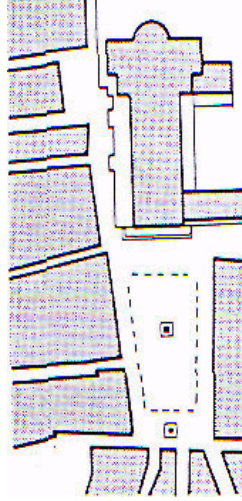
Şekil 3.3, Annunziata Meydanı. Floransa. (Moughtin, C., 1992.)

Şekil 3.4, Annunziata Meydanı. Floransa.

Baskın Meydan : Zucker'e göre baskın meydan; tek bir strüktür veya bina gruplarının yöneldiği açık alan ve bununla ilgili diğer çevreleyen binaların oluşturduğu meydandır.

Sitte'nin bahsettiği derin ve geniş plaza tipleri bu grubun içindedir. Gözlemcinin karşısında durup ana binaya göre meydanı baskın hissetmesidir. Sitte'nin derin tip meydanına Örnek olarak Santa Croce'i gösterebiliriz (Şekil 3.5).

Şekil 3.5, SantaCroce Roma.

Sitte'nin belirttiğine göre derin meydana baskı kuran binanın etkili olabilmesi için boyutların alan boyutlarıyla aynı olması gerekir. Sitte'nin geniş meydan örneğine ise Reale (Mondea) Meydanı'dır. Burada meydan bir saray tarafından baskı altına alınmıştır (Şekil 3.6).

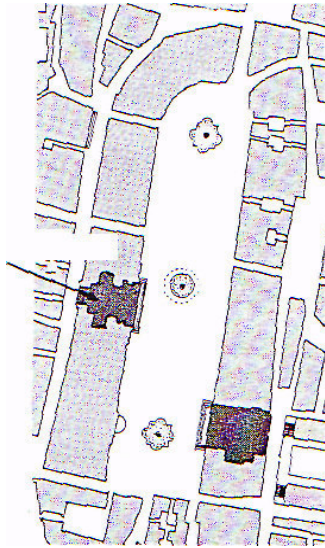
Hacim olarak baskın bina ile meydanın oranları benzerdir. Piazza S. Domenico meydanında baskın bina kilisedir ve bu derin meydana örnektir (Şekil 3.6), (Moughtin, 1992).

Şekil 3.6, I- S. Dominico Meydanı,

II-Reale Mondea Meydanı. Roma (Moughtin. C., 1992).

Navona Meydanı (Roma) şekil olarak stadyumu andırır. Şu anki duvarlar daha önce burada yapılmış Roman Stadyumunun orijinal şekline yakındır. Hareketin yönü Meydandaki dikkati uzun eksenden uzaklaştırarak kilise yönüne verilmiştir. No Vana Meydanı baskın meydana bir örnektir. Burada etkili bina Sant Agnese kilisesidir (Şekil 3.7-3.8).

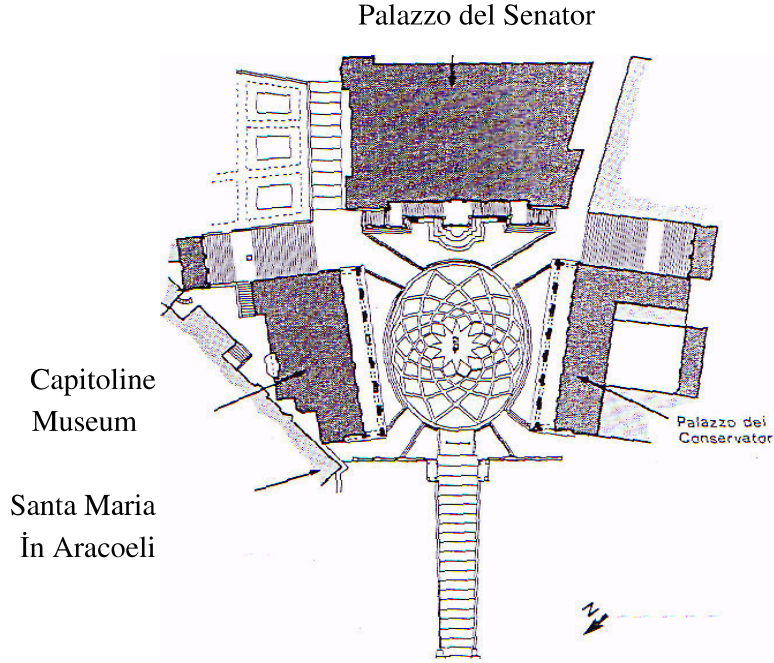

Şekil 3.7, Novana meydanı
Roma.

Şekil 3.8, Kovana Meydanı ve Sant Agnese,
Roma (Moughtin, 1992).

Capitol'ün şekli ikizkenar yamuktur. Bu da Rönesansın geometrik figürlerinden ortaya çıkmıştır. Meydan tam kapatılmış değildir. Açık olan kenara ek olarak iki köşede de açıklık bırakılmıştır (Şekil 3.9).

Şekil 3.9, Capital Meydanı, Roma.

Bağlı Meydanlar : İlk mimarlık yazarlarından Sitte, Ortaçağa ait bazı kasabalarda dar sokakların meydanlara açıldığı ve bir alanın başka bir alana bağlandığını işaret etmiştir. Bir meydandan diğerine yürürken birbirini izleyen özel efekt grupları oluşturur. Görsel olarak bakış açımız devamlı değişir, yeni etkiler uyandırır.

Zucker, birbirini izleyen meydanlar ile Barok çağına ait saray odaları arasında başarılı bir ilişki kurar. Birinci oda ikinciye hazırlık yapar, ikinci üçüncü için, gibi. Mimari değerinin ötesinde her oda zincirin bir halkası gibidir. (Moughtin, 1992).

Meydanları birbirine bağlayacak birçok method oluşturulabilir. Halk meydanları

kompleks şekilde iki veya daha fazla üst üste binmiş veya birbirinin içine girmiş alanlardan oluşabilir. Açıkça tanımlanmış alanlar birbirlerinin üzerine açılabilir. Bir dizi alan fiziksel olarak caddelerle veya geçitlerle birbirine bağlanabilir. Büyük sivil meydanlar önceden belirlenen akslar boyunca genişlemek için tasarlanmıştır. Sonuç olarak da alanlar kule gibi baskın bir eleman ile dışarıdaki bir noktayla bağlantı kurabilirler.

Yukarıda da bahsedildiği gibi sınıflamalarda ana iki bileşen fonksiyonellik ve biçim hep temel esas ve sınıflamada belirleyici kriterler olmuştur. Meydanların sahip olduğu sınıf ve statü ise, meydanının tarihsel süreç içindeki yapılacak revizyon tasarımlarında direkt etkiye sahiptir. Bu yüzden olan meydanlar üzerinde 2 ana başlık olan fonksiyonellik ve biçimi biraz daha açmak gereklidir.

3.3.1 Meydan ve Biçimsellik

Meydanlar kentsel yapının en belirgin bileşeni olup, binaların mekan etrafında oluşturduktan süreklilik ile biçimlenirler, Zucker’e göre meydan kent dokusu içinde adeta “psikolojik bir dinlenme yeri”dir (Moughtin, 1992). Meydanın tarih içindeki gelişimi incelendiğinde, en başarılı meydanların kent yaşamının doğal bir parçası olan mekanlar olduğu ve fiziksel olarak çok iyi tanımlanmış oldukları görülmektedir. Ne var ki, belirli bir zamanda, belirli bir yerde ve belirli bir kültürde etkili olan bir tasarım konseptinin başka bir ortama aktarılmasının sorunlara neden olacağı unutulmamalıdır. Bu bağlamda, Moughtin’in de vurguladığı gibi, İtalyan kentlerindeki etkileyici meydan (piazza) sayısının çokluğu, kısmen dış mekan yaşantısını kolaylaştıran iklimsel koşullar ile İtalyan kültürüne ait dışa dönük ve gösterişli tutumun birleşimiyle açıklanabilir (Moughtin, 1992). Buradaki ve diğer Batı Avrupa kentlerindeki meydanlar biçimsel temsilcilik işlevini üstlenmiştir ve kent yaşamının odak noktasıdır. Osmanlı kentinde ise, Cerasi’nin (1999) vurguladığı gibi, kamu mekanı kendine has bağımsız, biçimler alır ve İtalyan tarzı piazza’nın, işlevlerini büyük

camii avlusu ve çarşı karşılar. Farsça bir terim olan maidean belirgin biçimi de olabilen bir meydanı anlatır. Türkçe'deki meydan ise, sadece boşluk, açıklık anlamında tercüme edilmiş olup, geniş, yapılaşmamış alanı belirtse de, kurumsal anlamda tanımı vardır.

Biçimsel tanımlanma belirli ve kesin bir biçim yaratmak üzere mekânın binalar tarafından çevrelenmesidir. Buradaki temel gereksinme kapalılık hissi olup, kesin süreklilik gösteren binalar zincirinin oluşturduğu tam bir kapalılık değil, aralık ve açılmaların göreceli olarak etkili olmadığı global anlamda bir kapalılık hissidir. Biçimsel nitelik aynı zamanda ölçek ile ilgilidir Ölçü sorunu, genelde birçok çalışmada bir “insan ölçeği” sorunu olarak ele alınmış ve yükseklik-genişlik oranı ile ilişkilendirilmiştir. Doğru olan ise, Vitruvius'un Roma kentindeki 'forum'un tasarımıyla ilgili olarak açıkladığı gibi, buradaki ölçülerin mekân içinde gerçekleştirilecek eylemlerle ve kullanıcı sayısı ile ilişkilendirilmesidir. Meydan ne insanların dağılmasına neden olacak kadar büyük, ne de mekân içindeki nesnelerin rahatça algılanmasını önleyecek kadar küçük olmalıdır (Vitruvius, 1960).

Estetik değerler için, çağdaş meydan düzenlemelerinde biçimsel çeşitlilik yoluyla mekâna resimsellik kazandırılması olanaklıdır. Bu bağlamda temel ilke “çeşitlilik içinde birlik” olmalı ve binaların üslup ve oranlarının, renk ve malzemelerinin, binalar, mekânlar ve doğal peyzaj arasındaki ilişkilerin en olumlu etkiyi oluşturmaları hedeflenmelidir (Sitte, 1965).

Meydanlar değerlendirilirken gözetilmesi gereken çok önemli konu, meydanın kullanıcılarında bir yer ve aidiyet duygusu oluşturma durumudur. Bir “yer”e ait olma duygusu insanların çok önemli bir gereksinmesi olup, bu duygunun gerçekleşmesi, o yerin kendine özgü ve oradaki insanları saran coğrafi, tarihsel, toplumsal ve özellikle estetik özelliklerinin oluşturduğu alan karakterine bağlıdır (Relph, 1976). Bu anlamda iyi birer örnek olan Capri ve Taormina'daki ana meydanlar (Şekil 3.10, 3.11) dik bir yamaca yerleşmiş olan kent dokusu içinde hem bir buluşma yeri, hem de seyir terası olarak

denize ve arkadaki özgün topoğrafyaya bakış sağlar ve alan karakteriyle bütünleşirler.

Şekil 3.10, Piazza Umberto I, Capri.

Şekil 3.11, Piazza IX Aprile, Taormina.

İstanbul'daki Ortaköy Meydanı'nda da, Boğaza açılımın çeşitlilik içeren bir geleneksel dokunun ve simgesel bir tarihi yapının (Ortaköy Cami) oluşturduğu özgün karakter güçlü bir “yer” duygusuna neden olur (Şekil 3.12, 3.13).

Şekil 3.12, Ortaköy Meydanı

Şekil 3.13, Ortaköy Meydanı

Bir alanın karakterini oluşturan diğer önemli etmen kullanım ve etkinlikler dizgesidir. Ana kullanımlarda çeşitlilik yoğunluk, yapısal biçimin erişilebilirliği, bina türünde, yaşında, büyüklüğünde ve genel durumunda çeşitlenme etkinliklerin düzeyini belirler. Bir yerle ilgili imgenin oluşması sadece kemin meydan ve sokaklarında yürüyerek değil, kent mekânlarını oluşturan binaların içine girilmesi ve insanlarıyla iletişim kurulmasıyla gerçekleşir. Bu nedenle, bir kent dokusunun kimliği irdelendiğinde, özel mekanların ve

kamusal-özel arakesitinin de incelenmesi gerekir. Yerel halkı ve yaşamını en iyi şekilde yansıtmayı konut alanlarının kısmen merkez bölgede yer alması, buradaki kent mekanlarının kimliğini güçlendirecektir. Taormina'daki meydanlar bu anlamda da iyi birer örneklerdir.

Norberg-Schulz tarafından "yerin ruhu" (genius logi) olarak adlandırılan bu çoklu karaktere erişmeyi hedef alan her türlü çaba, o yerle bütünleşmeye, o yerin ve kentin kimliğine katkıda bulunacaktır. (Norberg-Schulz,1979) Yerin kimliği Lynch (1981) tarafından “bir kişinin bir yeri diğer yerlerden ayırabilmesini ya da tanıyabilmesini sağlayan nitelikler” bütünü olarak tanımlanmıştır. Kentin algılanması söz konusu olduğunda, yer duygusu kentsel kimliğe öncülük eder. Kentsel kimlik ise kentsel yaşam kalitesinin önemli bir boyutu olan kentsel sürdürülebilirliğe katkıda bulunur.

Kent mekanları içinde geçmişle bağların kurulması kimlik ve yer duygusunun artırılmasında ve toplumsal belleğin güçlendirilmesinde esastır (Rossi, 1982). Bu nedenle, eski ve tarihi binaların kentsel peyzajın parçası olduğu yerlerde, sosyo-ekonomik ve kültürel yapıya uyumlu koruma ve canlandırma ile sürdürülebilirlik özel bir önem kazanır.

Meydan içinde sanat uygulamaları da anlamı, kimliği ve yönelimi güçlendirebilir. Bu elemanlar, bulundukları mekanın imgesini ve okunabilirliğini güçlendirirken, bazen ona kutsal bir anlam da yüklerler. Burada önemli olan, sanat öğeleri ile yer alacağı meydandaki yapısal doku arasında uyumlu bir ilişki ve bütünleşmenin sağlanması ve sanat yapıtlarının yaya hareketi dikkate alınarak konumlandırılmasıdır. İtalyan kentlerindeki meydanlar başta olmak üzere dünyanın farklı kentlerindeki pek çok meydana bu özellik izlenebilir. Roma'daki Piazza Navona (Şekil 3.14, 3.15) ve Piazza di Spagna (Şekil 3.16), tarihi ve sanatı etkileyici bir şekilde bütünleştiren ve bir kez görüldüğünde zihinlere yerleşen mükemmel örneklerdir.

Şekil 3.14, Piazza Navona, Roma.

Şekil 3.15, Piazza Navona, Roma.

Şekil 3.16, Piazza di Spagna, Roma.

Bu noktada, bir meydanın istenen olumlu etkiyi yaratması sadece kendi içindeki niteliklere bağlı olmayıp, ait olduğu kentsel doku içindeki diğer meydan ve sokaklarla ilişkisi ve bu mekanlar içindeki yaya arterinin sürükleyiciliği ve meydana ulaşma anındaki algılama çok daha güçlü ve çarpıcı bir mekan etkisi oluşturur.

3.3.2 Meydan ve İşlevsellik

Çağdaş kentsel tasarımla ilgili olarak “kullanım” etmeni kentsel mekanın niteliğinin en önemli belirleyicisidir (Whyte,1980/1988). Bilgisayarla iletişim sistemlerinin günlük yaşantıya etkili bir şekilde girdiği iletişim toplumlarında, her ne kadar bazı kesimlerce kent mekanlarının önemli olup olmadığı, hatta gerekli olup olmadıkları tartışılrsa da, kent mekanları kentlilerin yaşamlarında gittikçe daha fazla önem kazanmaktadır (Harris, 1991).

Bir meydanın kullanımını belirleyen temel koşul, kolay erişilebilir olması (yaşama alanlarına yürüme mesafesinde olması ya da kullanışlı toplu ulaşım olanağına sahip olması bulunması anlamında) ve farklı kesimlerden ve yaş gruplarından kullanıcıları çekebilecek işlevsel çeşitliliği içermesidir. Meydanda sürekli kullanım ve canlılığın sağlanabilmesi için de, meydanı tanımlayan binaların önyüzlerinde, özellikle giriş katlarında, dış mekan ile ilişkiden yarar sağlayabilecek lokanta, kahvehane, ya da ürünlerini dışarıda sergileyebilen dükkan vb. kamusal işlevlere yer verilerek bir "etkin kenar" ya da "etkin önyüz" oluşturulmasıdır. Bu bağlamda, arkadlar, dış ve iç mekan kullanıcıları için güçlü bir yer duygusu ve kullanışlılık sağlarken, kentsel mekana renkli ve canlı bir kenar oluştururlar (Oktay, 2007).

Kentsel kamu alanının güçlendirilmesinde hem eski hem de yeni binaların katkısı olabilir. Örneğin Paris'te Pompidou Kültür Merkezinin son katından sağlanan kenti seyir olanağı, hem merkezin hem de bulunduğu meydanın kullanımını artırmaktadır. Louvre Müzesi avlusundaki cam piramit, müzeyi ve onun kent ile ilişkisini adeta yeniden tanımlamıştır; aslında sadece bir giriş elemanı olan ve yer altındaki dev kültür ve rekreasyon merkezine girişi sağlayan bu sıra dışı yapı, daha önce hiç kullanılmayan dev boşluğa büyük bir yaşam ve dinamizm kazandırmıştır (Oktay, 2007).

Sonuç olarak meydan şehir planlamada en önemli elemandır. Bu ana metod bir kasaba ya da şehrin dekore edilmesi ve farklı olmasının ana sebebidir. Meydanlar, en önemli

sivil ve dini yapılar, heykeller, çeşmeler, ışıklarırmalar için güzel bir yerdir. Tüm bunların dışında insanların buluşup sosyalleşmesi için önemli bir yer olarak ihtiyacını devam ettirmektedir.

4. AVRUPA'DAN MEYDAN ÖRNEKLERİ

Bu bölümde ele alınan meydan örnekleri Avrupa'da tarih boyunca düzenlemelere maruz kalmış örneklerden oluşmaktadır. Bu düzenlemelerin savaş, yıkım, restorasyon ve yeni işlevler için yeniden tasarlama gibi nedenleri vardır. Örnek olarak değinilen Piazza ve San Marco meydanları güçlü bir tarihe sahiptir ve bu özelliklerini çok net olarak korumuşlardır. Potsdamer Meydanı'nın tarihi ile birlikte bir savaş sonrası oluşturulmuş halinin tarihi ile ilişkisi önem taşımaktadır. Pompidou Meydanı'nın tarihi bir yerleşimde ona çağdaş bir yaklaşım sergileme ile karma bir yapıya sahiptir. Bu sebeplerden dolayı yeniden ele alınmış ve günümüz durumları söz konusu meydanların kentsel tasarım kriterlerine uygunluk teşkil etmesi ve kendilerine özgü çözümler ile bir kimliklerinin olması Beyazıt Meydanı'nda yapılabilecek olan bir düzenlemeye örnek olabilecek niteliktedir. Bu tezin kapsamında Avrupa örnekleri baz alındığı için Avrupa ülkelerinden örnekler verilmiştir.

4.1 Piazza Maggiore (Bolonya)

Avrupa'da İtalya'nın tarihi bir kenti olan Bolonya, ülkenin kuzeyinde yer almaktadır. Bolonya, Po nehri vadisinde yer alan 400.000 kişilik bir yerleşme yeridir (Şekil 4.1). Avrupa'nın en eski üniversitelerinden birinin ev sahipliği yapmaktadır. Kentin tarihi bir kent olması, üniversitenin varlığı ve en önemlisi Po nehri'nin vadisinde yer alması kent yoğunluğunu artırmaktadır.

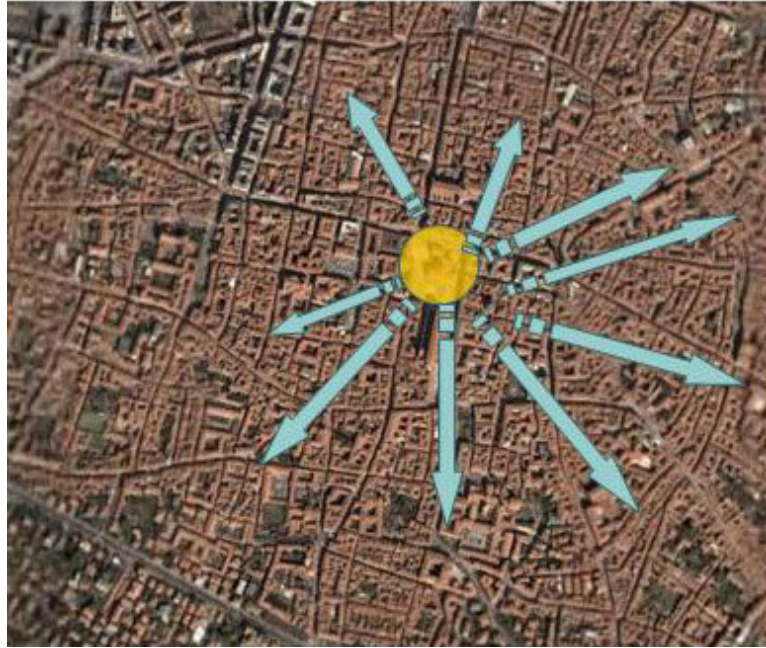
Kentin kendine özgü bir kimliği vardır. Bolonya, revaklı sokakları ile ismini duyurmuştur. Bu sokaklar Arnavut kaldırımlarıyla döşenmiştir. Ayrıca kent kule ve meydanlar kentidir. Piazza Maggiore'de bunlardan bir tanesidir (Bindal, 1990).

Piazza Maggiore Bolonya Kenti'nin tam merkezinde yer almaktadır (Şekil 4.2). Bir bakıma Bolonya'nın çekirdeği sayılmaktadır. Meydanın merkezi oluşu onu bir bağlantı

noktası haline getirmiştir. Dolayısı ile meydan tüm alt bölgeleri birbirine bağlamaktadır (Türmen, 1982).

Şekil 4.1, Tarihi Bolonya Kenti ve Piazza Maggiore Meydanı.

Şekil 4.2, Piazza Maggiore Meydanı ve kent merkezi.

Tarihi kent, Piazza Maggiore Meydanı'nda da algılanmaktadır. Kent 11. yüzyılda oluşturulmuş meydanın etrafında gelişim göstermiştir. Kentin meydan etrafında gelişmesi meydanın merkezi niteliğini göstermektedir. Dolayısı ile kentin tüm ketsel mekan ihtiyacını bu meydan karşılamaktadır. Kullanıcılar bu mekanda eğlence, dinlenme, oturma, gösteri yapma, toplanma, buluşma gibi eylemlerini gerçekleştirmektedirler. Ayrıca tüm önemli olaylar da bu meydanda gerçekleşmiştir. (politik olaylar ve gösteriler, açık hava konserleri, gösteriler gibi) Meydanın bünyesinde önemli simgesel yapılar vardır. Bu yapılar meydanın kimliğini de etkilemektedir. Kullanıcılar meydana bu simgesel yapıların arasından geçerek meydana ulaşmaktadır (Şekil 4.3).

Şekil 4.3, Piazza Maggiore Meydanı'nın giriş noktaları.

Meydan tüm bileşenleri ile bir bütünlük teşkil etmektedir. Çevresindeki önemli yapılar ise, Notories Sarayı, Commune Sarayı, Podesta Sarayı ve San Petronio Bazilika'sıdır.

Neptunes Çeşmesi (Fontana Di Nettuno) meydan içinde yer alan en önemli işaret ögesi-
odak noktasıdır. Bu çeşme 1566 yılında Laureti tarafından tasarlanmış, bronz
heykelciklerden oluşan bir kompozisyonudur (Bindal, 1990) (Şekil 4.4).

Şekil 4.4, Neptunes Çeşmesi (Fontana Di Nettuno).

Meydan insan ölçeğinde olup, dışa dönük bir meydandır. L şeklinde düzgün bir forma sahiptir (Şekil 4.5). Çok girişli bir meydan olan Pizza Maggiore bir meydanın sağlayabileceği her fonksiyona sahiptir. Kentin merkezinde, kenti adeta bir ahtapot gibi sarmaktadır. Bu şekli ile meydan, yaya trafiğinin daha aktif, yönlendirilmiş olmasını sağlamaktadır (Türkmen, 1982).

Şekil 4.5, L formuna sahip Piazza Maggiore Meydanı.

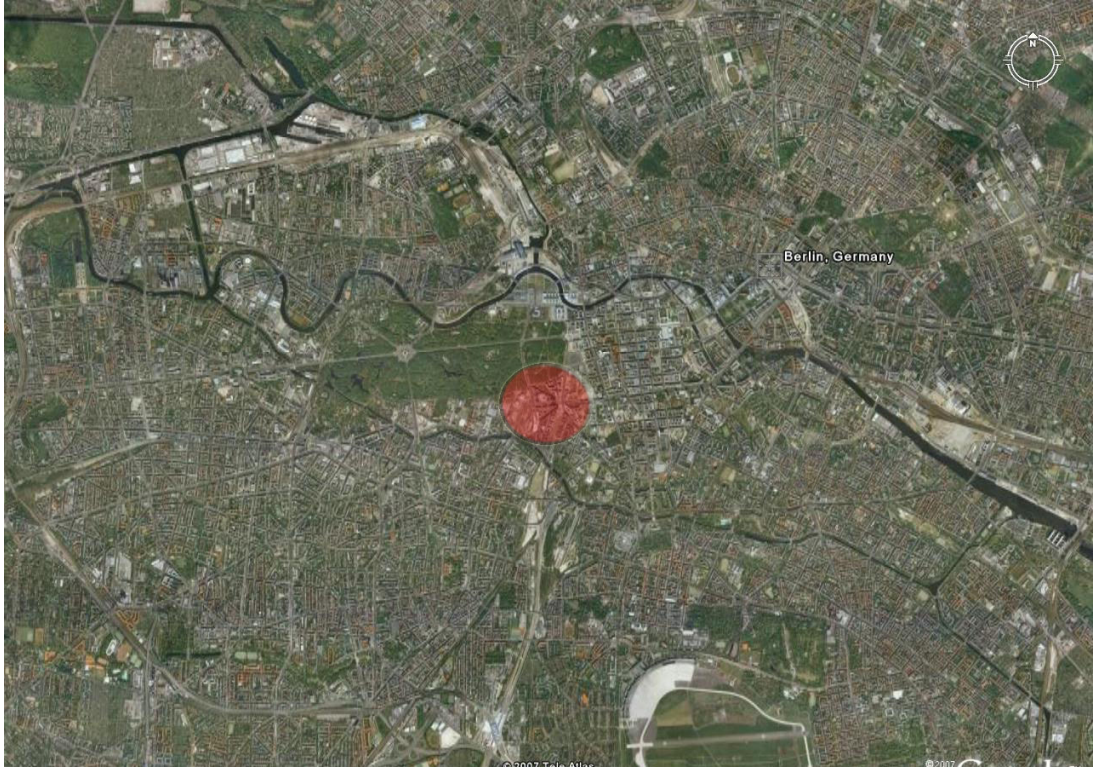
Sonuç olarak, meydan tarihi dokunun korunması şeklinde yapılmış kentsel düzenlemelerle günümüz halini almıştır. Bu özelliği ile sosyo-kültürel etkisi büyüktür. Yoğun kent dokusu içinde toplumun nefes aldığı açık mekan niteliği taşımaktadır.

Şekil 4.6, Piazza Maggiore Meydanı'ndan bir görünüm.

4.2 Potsdamer Platz Meydanı (Berlin)

Almanya'nın tarih boyunca gözbebeği olarak süre gelmiş Berlin kenti bir çok büyük kırılmalara da sahne olmuştur. Bunların içinde savaşlar, iç bölünme ve göç gibi kentin mimarisini direkt etkileyenlerin yanında sanayileşme ve teknolojinin getirdikleri de aynı şekilde kente yansımıştır. Bir imaj şehri olarak oluşturulmaya çalışılmış olan Berlin dünyaca ünlü bir çok mimarın ürünleri ile kendini ispatlamış bir kent niteliğindedir. Potsdamer Platz'da konum ve önem olarak Berlin'in merkezi durumundadır. Bu sebeple bir odak noktasıdır (Arın, 2007a) (Şekil 4.7).

Şekil 4.7, Berlin Kenti içinde Potsdamer Platz'ın konumu

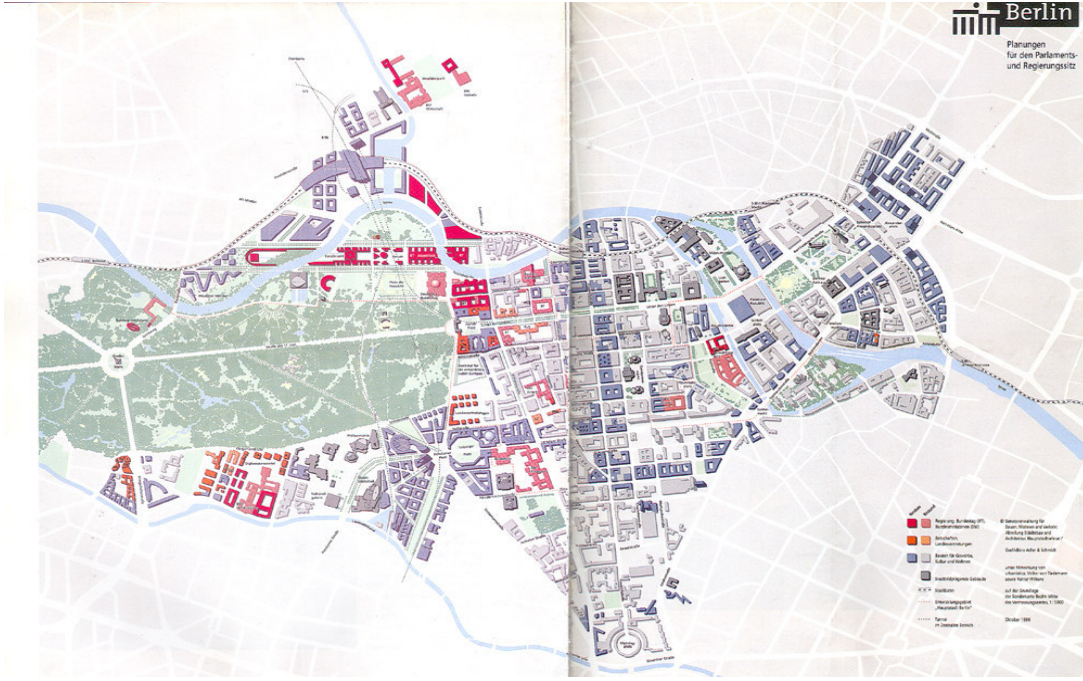
1930'lara kadar Berlin'in ticari ve kültürel merkezi olan (Şekil 4.8) Potsdamer Platz, 2. Dünya Savaşı'nda pek çok defa bombalanmış, yerle bir olmuştur. Hitler'in sığınağına da yakın olduğu için savaş uçaklarının hedefi olan bu bölge 1950'lerde tanınmayacak hale gelmiştir (Şekil 4.9).

Şekil 4.8, Postdamer Platz'ın 19. yüzyılın sonlarına ait bir resmi.

Şekil 4.9, II. Dünya savaşı sonrası Postdamer Platz.

Şekil 4.10, Berlin haritası 1989.

Duvarın yıkılması ile, Berlin'in tam ortasında kalan Potsdamer Platz hem Berlin'in hem de Avrupa'nın merkezi konumuna gelmiştir. Bu özelliği ile Almanya'nın değer verdiği ve simgeleştirdiği alan haline almıştır. Buna paralel olarak alanda yapılacak tasarımlar önemlidir (Derman, 1999). Alanın düzenlemesi söz konusu olmuştur. tasarımda prestij istenmektedir. Üzerinde bir çok proje çalışması yapılmıştır. Bunun yanı sıra kentsel düzenleme yarışmaları ile tasarımlar elden geçirilmiştir. Bu yarışmalarda Berlinlilerin hayatlarının içinde yer alacak, sık sık gitmek isteyecekleri bir merkez amaçlanmıştır. İçinde sinema, mağazalar, restoranlar ama aynı zamanda Berlin'in ruhuna uygun geniş caddeler, kaldırımlar, ağaçlar planlanmıştır. Fakat sonucun en iyi derece de olması istendiği için bunlarında ötesine gidilmeye çalışılmış ve son proje olarak günümüz halini Renzo Piano, Helmut Jahn gibi dünyaca ünlü mimarların ürettiği projelerin birleştirilmesiyle almıştır. Bu tasarımlarda da dikkati çeken ise geçmişe olan bağlılıktır (Hasol, 1993) (Şekil 4.11).

Şekil 4.11, Postdamer Platz’da Berlin duvarının simge olarak kalan kısmı.

Tarih içinde, Berlin’in hızlı dönüşümünü kendi üzerinde de yaşayan meydan yine kendi meydan kriterlerini ve sınırlarını yitirmeden günümüze dek gelmiştir. Çevresindeki birçok yapı ve alan değişmiş fakat meydan sadece kendini yenilemiştir. Özellikle savaştan sonra tamamen yeni bir düzenleme ile kentsel ölçekte müdahaleye maruz kalmıştır. Tüm bu aşamalara rağmen bir meydan kimliği hiç kaybetmemiştir. Kendine ait bir kimliği ve meydan kriterleri vardır. Tüm dönemlerde değişimlere uğramış olması ise kimliğine etki etmemiştir ve tüm dönemlerde Berlin kentinin en gözde mekanlarından bir olmuştur (Arın, 2007b).

Son dönem düzenleme çalışmalarında, meydanın alt yapısı konusunda ulaşım, zemin suyu, doğal hayatın korunması, atık kontrolleri gibi, altyapının her kolunu kapsayan derin ve ayrıntılı bir mühendislik çalışması ile meydan yeniden inşa edilmeye başlanmıştır.

İnşaat sırasında ortaya çıkabilecek katı ve sıvı atıkların taşınması ve uzaklaştırılması, için ayrı bir altyapı tesisatı kurulmuştur. Hatta kazılardan dolayı kentin doğal zemin suyu düzeyinin düşmesi ve civardaki bitki örtüsünün beslenememesi gibi denge bozukluklarının giderilmesi için, eksilen zemin suyu ayrı bir sistemle toprağa geri verilmiştir. Doğaya ve kente verilen bu özen göze çarpmaktadır (Hasol, 1993).

Şekil 4.12, Postdamer Platz Meydanı'nın günümüz hali.

Meydan çevresinde ve içinde sahip olduğu yapılar ile de adını duyurmaktadır. Bu yapıların ilginç ve önemli olanlarından bir tanesi de Sony Center'dır. Farklı mimarisi ve meydana vermiş olduğu anlam meydanı tamamlar niteliktedir (Şekil 4.13).

Şekil 4.13, Sony Center ve Postdamer Platz Meydanı.

Potsdamer Meydanı, klasik meydan anlayışından farklı özellikler taşımaktadır. Meydan kent içinde fiziksel anlamda tanımlı bir boşluktur. Bu boşluğa anlam yükleyen öğeler, onu çevreleyen yapılar ile meydanın içinde barındırdığı, sosyal, kültürel bütünleşmeyi ve paylaşmayı sağlayan eylem tipleridir. Potsdamer meydanı ise boşluktan çok belli akslar ve bu aksların belirlediği parseller üzerinde yükselen yapılar tarafından tanımlanan bir bütün görünümündedir. Bu alana insanlar, o mimarın yüklediği fonksiyonları yaşayarak katılmaktadırlar (Süer, 2000). Meydanın tanımladığı boşluğun içinde barındırdığı, buluşma, eğlenme, dinlenme eylemleri, burada farklı mimari oluşumlar tarafından karşılanmaktadır. Mimaride kullanılan formların ve renklerin çekiciliği ile birlikte, çeşitli işlevleri de bünyesinde barındıran meydan amacını destekler niteliktedir (Süer, 2000).

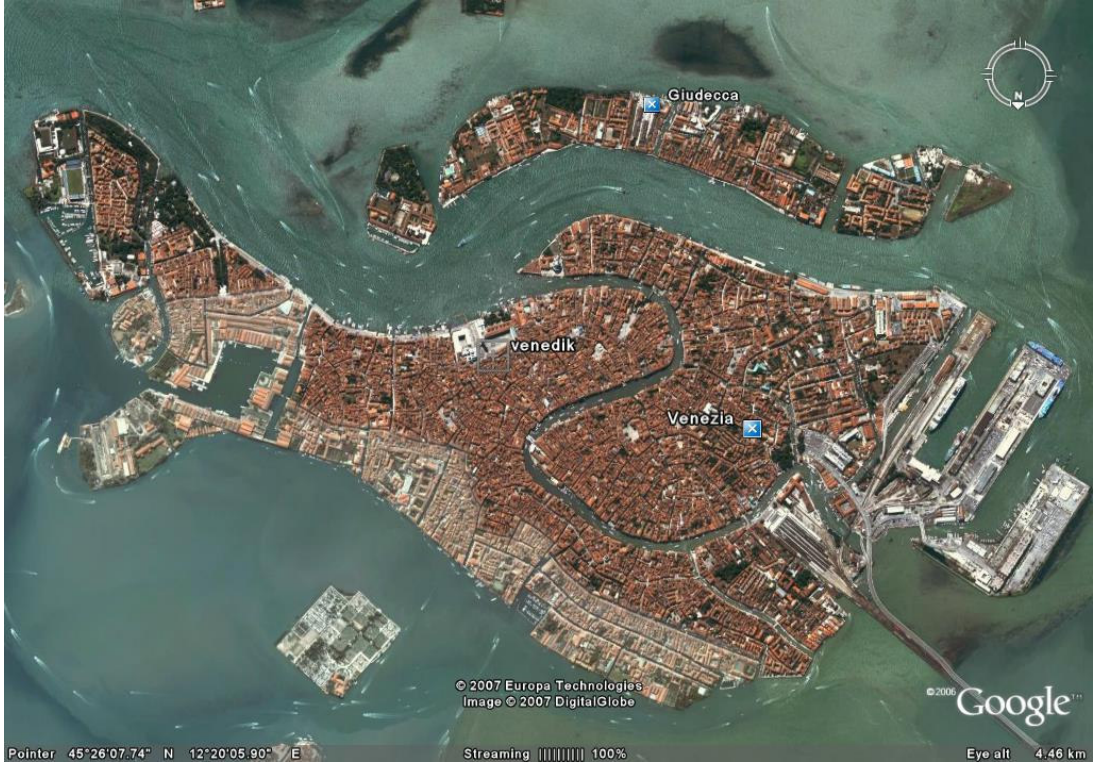
Sonuç olarak Potsdamer Meydanı zamanla bir çok aşamadan geçmesine rağmen, bir meydan olarak korunmuştur. Kentsel ölçekteki yapılmış müdahaleler meydanı 21. yüzyıl

itibariyle bir kentsel mekan haline getirmiştir. Sosyo-kültürel anlamda meydan kente dinamizm katmaktadır.

4.3 San Marco Meydanı (Venedik)

Venedik, Kuzey İtalya'nın doğusunda Adriyatik denizi kıyılarında karaya 4 kilometre uzunluğunda kara ve demiryolu köprüsü ile bağlanan, yaklaşık 118 adacık üzerine kurulu bir ada şehirdir. Venedik'te adacıkları birbirinden ayıran 170 kanal ve birbirine bağlayan 400 köprü bulunur (Şekil 4.14).

Venedik, tarih boyunca Avrupa'nın en önemli ticaret başkentlerinden biri olmuştur. Venedikliler, Türklerden ve Araplardan öğrendikleri sayı sistemi ile ticaret aritmetiğini en üst düzeye çıkarmışlar ve bu nedenle bütün Avrupalı tacirler bu aritmetiği öğrenebilmek için Venedik'te açılan birçok okula gelerek eğitim almışlardır. Venedik nüfusu o dönemlerde 300.000 civarında iken günümüzde 72.000'e kadar düşmüştür ve halen azalmaktadır. Yaşlı nüfusun yoğunlukta olduğu Venedik, artık anakarada bulunan Mestre adı verilen yeni şehre doğru kaymaktadır. Venedik'te yaşayanların %50'den fazlası geçimlerini turizmden sağlamaktadırlar. Bu kadar turistik olması ve her şeyin deniz yoluyla taşınması sonucu fiyatlar İtalya'nın geneline göre daha pahalıdır (Özgür Ansiklopedi).

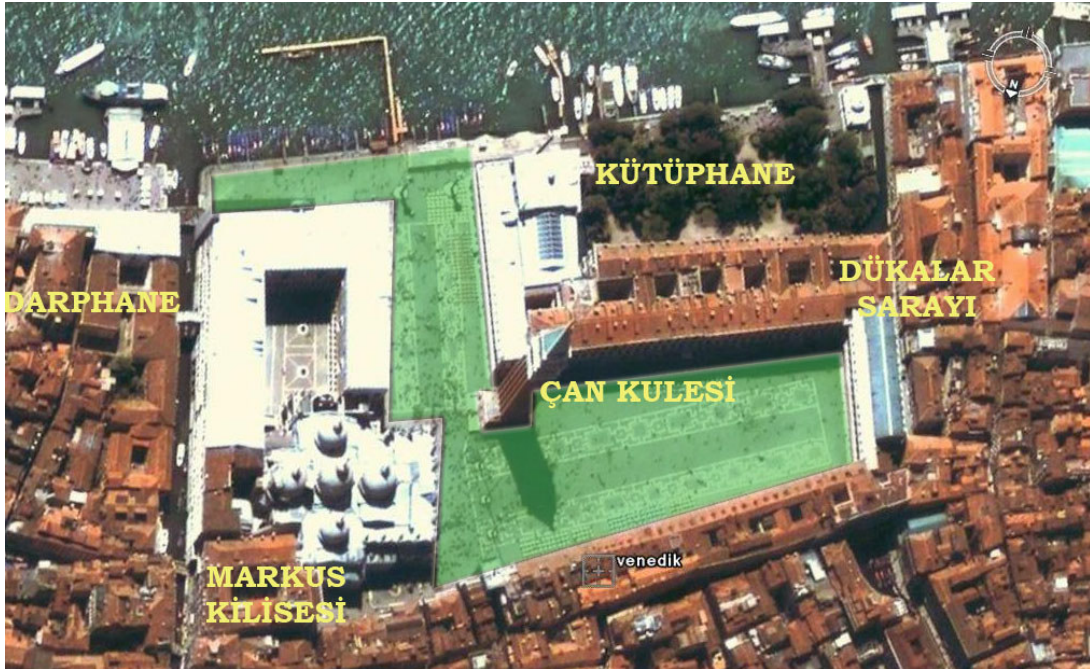

Şekil 4.14, Tarihi Venedik Kenti.

Venedik'e deniz yoluyla girişte ilk görünen mimari yapı olarak San Marco meydanı söylenebilir. Tarihi ticaretle ilintili olan meydanın çevresindeki U şeklindeki yapı ise Venedik'in deniz ticaretinde önemli bir yere sahip han niteliğinde olmuştur. Meydan tamamen kolonat ve arkatlar ile çevrelenmiştir. Yoğun Venedik dokusunda, denizden aldığı nefesi insanlara aktaran meydan, tarihinin verdiği etki ile insanları üzerine çekmektedir. Meydan daha çok gezme amaçlı kullanılmaktadır. Fakat aynı zamanda diğer Avrupa meydanlarının özelliklerini de bünyesinde barındırmaktadır. Meydan, toplanma, eğlenme, dinlenme vb. gibi işlevleri insanlara yaşatmaktadır. Bu haliyle canlı ve yaşanılır bir meydan özelliğine sahiptir (Şahinler, 2004) (Şekil 4.15).

Şekil 4.15, San Marco meydanı ve insanlar.

Şekil 4.16, San Marco Meydanı.

Prof. Hess'e göre, meydan olarak tasarlanmasına karşın çevresindeki yapılar farklı zamanlara aittir. "Bizans dönemine ait Markus Kilisesi tamamen disiplinli çevre yapıları arasında ve oldukça yüksek Campanile'nin yanında midye kabuğunda bir inci gibi durmaktadır." (Kaftancı, 2000), (Şekil 4.17).

Şekil 4.17, San Marco Meydanında Çan kulesi (Campanile).

Şekil 4.18, Denizden San Marco Meydanı'nın Görünümü.

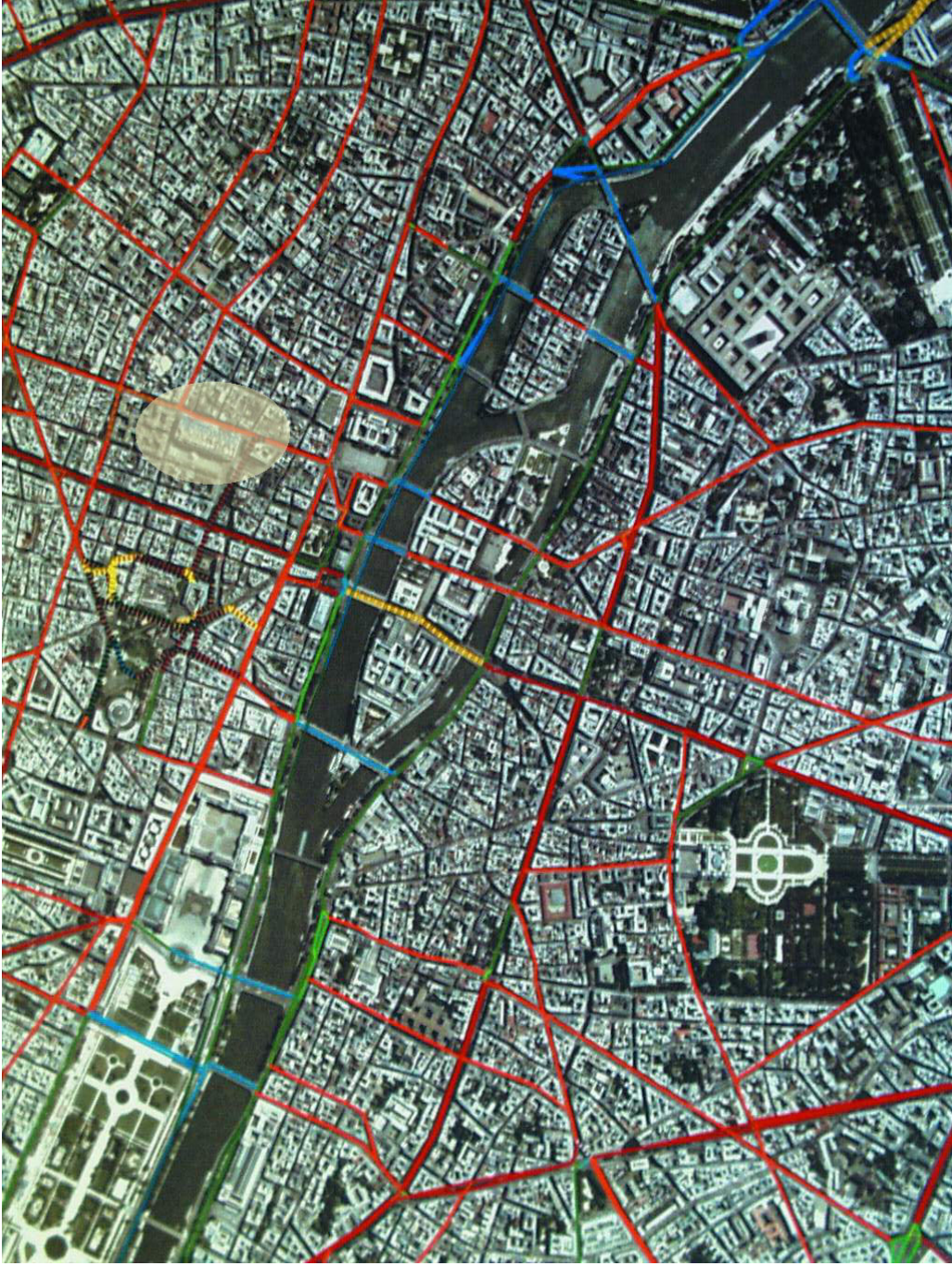
“L şeklindeki meydanın iki ana odak noktasından birisi kilise, diğer ise denizdir (Şekil 4.18). Campanile'nin ikiye ayırdığı meydanda her yöndeki profilde oranlar klasik bir mükemmelliğe ulaşmıştır. Bu mekan adeta İtalyan sanatının somutlaşmış bir anıtı gibidir.” (Kaftancı, 2000).

Şehrin anıt binalarından Dükler Sarayı ve Sansoviane Kütüphanesinin her iki yandan sınırladığı bu geniş alan St. Marco Kilisesi ile sonlanır. Alan ilk kurulduğunda Pazar yeri olarak tasarlanmış ve kullanılmışsa da 1536 yılından sonra alanın temiz tutulması amacıyla burada pazar kurulması yasaklanmıştır. Alanın deniz tarafında, her iki tarafında birer tane sütun yer alır. Birinin üzerinde St.Marco'dan önce şehrin korucusu olan Bizans Kraliçesi Teodora'nın heykeli diğerinin üzerinde ise Kentin koruyucusu St.Marco'yu sembolik olarak temsil eden ve Venedik'in de sembolü olan bronz bir aslan heykeli yer alır. Bu sütunlar Venedik'e 1125 yılında getirilmiş ve bugünkü yerlerine 1172 yılında Rialto Köprüsü'nün de ilk mimari olan Niccola Starantonia tarafından dikilmişlerdir. Önceki tarihlerde bu sütunların arasında özellikle ölüm suçları infaz edilmiştir.

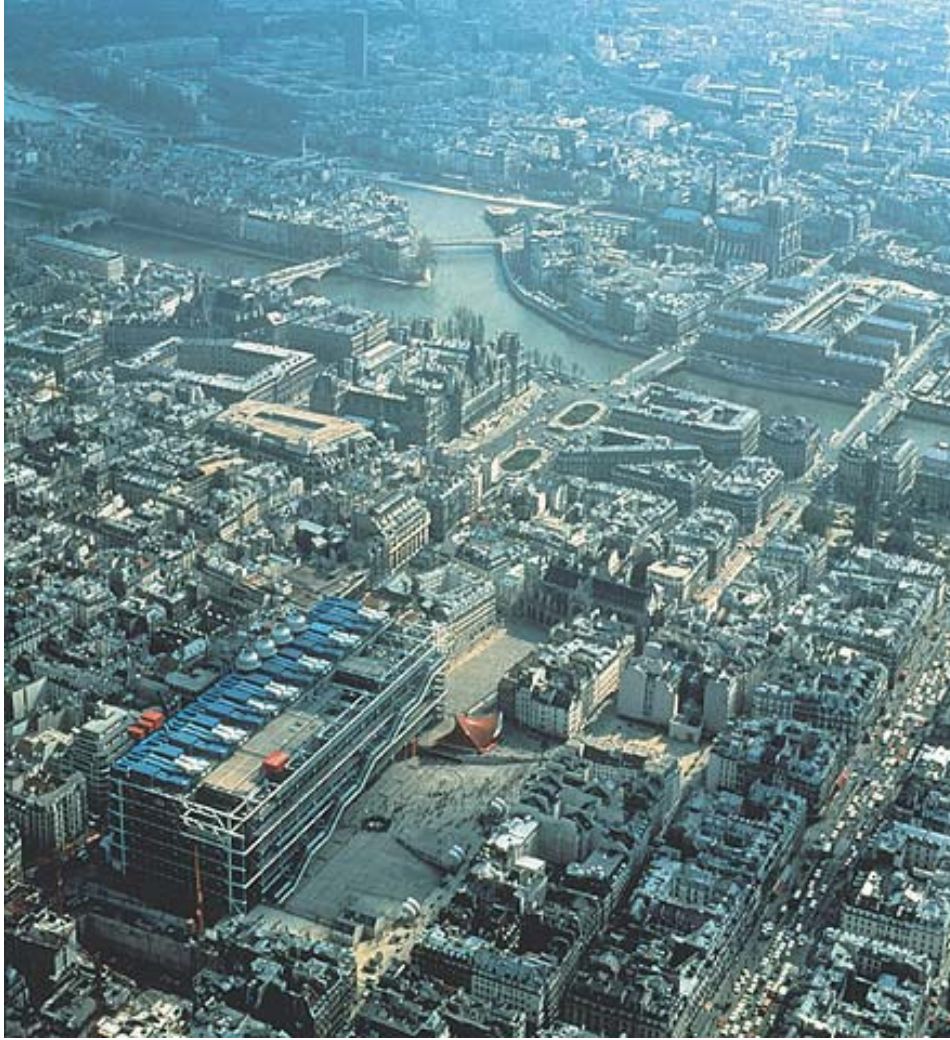
San Marco meydanı örnek bir meydan olduğu gibi aynı zamanda tarih boyunca kendini geliştirerek 21. yüzyılda tüm dünyaya kendini ispat etmiştir. Napolyon'un da dediğı gibi Venedik'te San Marco Meydanı dünyanın en güzel salonudur. Meydan tamamen tarihi bir özelliğe sahiptir. Tarihi insanlara yaşatmaktadır. Bu bilinçle sınırları belirlenmiş bir tasarıma sahiptir. İnsanların açık alan isteklerine tarihi geçmişı ile cevap veren canlı bir meydandır. Kentin sosyal yaşam alanı olmasının yanı sıra çeşitli ülkelerden ve ırklardan insanın uğrak yeridir.

4.4 Pompidou Kültür Merkezi ve Meydanı (Paris)

Paris Seine Nehri kıyısında kurulmuş ve zaman içinde genişlemiş gelişmiş bir Avrupa kentidir. Fransa'nın başkenti olan şehir aynı zamanda köklü bir tarihe sahiptir. Çevredeki yoğun yapılaşma ve Pompidou'nun bölgedeki yerleşimi göze çarpmaktadır (Şekil 4.19). Ulaşım ağındaki yoğunluktan ise bu bölgenin önemi ve işlevi ortaya çıkmaktadır. Bölge insanlar tarafından çok kullanılan bir bölgedir.

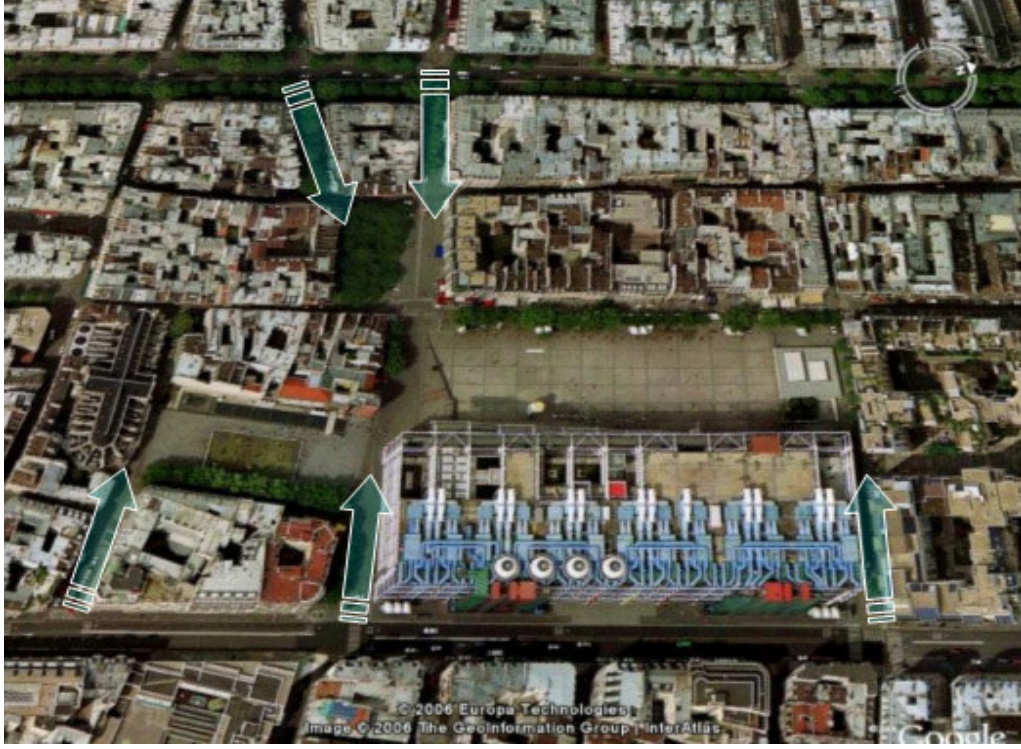
Şekil 4.19, Paris kent dokusu, ulaşım ağı, Seine nehri ve Pompidou Merkezinin konumu.

Şekil 4.20, Pompidou ve meydanının çevresi ve de Seine Nehri ile ilişkisi .

Paris şehri Seine Nehri kıyısında bir merkezleşmeye sahiptir. Pompidou'da bu nehre, yoğunluğu fazla olan bir yol aksı ile bağlıdır (Şekil 4.20). Pompidou meydanı bölgedeki yoğun dokudaki nadir açık alanlardandır. Özellikle tasarımcının yüklemiş olduğu işlevsel çeşitlilik diğer açık alanları tamamlayacak niteliktedir. Pompidou merkezi ve meydanı tarihi doku içerisinde sonradan oluşturulmuş bir alandır. Meydan ve yapının ahenkli birlikteliği dokuya farklı bir hava ve canlılık vermiştir. Çevresinde ve yakınlarında önemli müzeler ve yapılar bulunmaktadır. Luovre ve Orsay müzeleri bunlardan bir kaçıdır. Notre Dame kilisesi de bu alandadır. Bu yapılar ile olan bağlantısı ve önemi bölgeye ve Paris'e

yansımadır. Meydan bu yapılar arasında bir nefes boşluğu gibidir. İki yoğun taşıt aksından geçişler ile meydana ulaşım sağlanmaktadır (Şekil 4.21) (Nathan, 1999).

Şekil 4.21, Pompidou Meydanı'na girişler.

Çöküntü alanı olan yer yarışmaya açılarak bir ihtiyaç programına bağlı kalmak şatiyla yeniden canlandırılmak istenmiştir. Yarışma programında meydan düşünülmemiştir. Pompidou kültür merkezi mimarları Renzo Piano ve Richard Rogers tüm ihtiyaç programını değiştirip burada kentsel bir meydan oluşturmuşlardır. Tüm tepkilere rağmen 30 bin ziyaretçi barajını 150 bin olarak aşmışlardır. Beklenmedik bu yoğunluk yüzünden yapı iç mekanları yeniden düzenlenmiştir. Bu sonuç bu bölgenin gerekli olan işlevlere uygun bir meydan tasarımının doğurduğu pozitif bir sonuç olarak ispat sayılmaktadır (Nathan, 1999).

Çevresindeki yoğun yapılardan farklı olarak bir boşluk ile oluşturulan yapı, tüm işlevleri de rahatlıkla karşılamaktadır. İşlevselliği ile ünlü bina bu sayede meydanı ile de güçlü bir

bağlantı kurmaktadır. Meydan ise diğer park (Stravinsky parkı) ile bir bütünlük sağlamaktadır (Şekil 4.22-4.23). Bir bakıma onu da bünyesine katmıştır. Diğer taraflarında ise araç yolu ona bir sınır tayin etmektedir. Bu yollar yoğun bir trafiğe sahiptir. Stravinsky Parkı meydanın işlevini bütünlemektedir. İlginç tasarımların bulunduğu havuz etrafında insanlar dinlenmekte, oturmakta ve konuşmaktadırlar. Ayrıca bir buluşma yeri gibi işlevi de vardır. Havuz etrafındaki kafeler ise bu parkı desteklemektedir.

Şekil 4.22, Stravinsky Parkı ve insanlar.

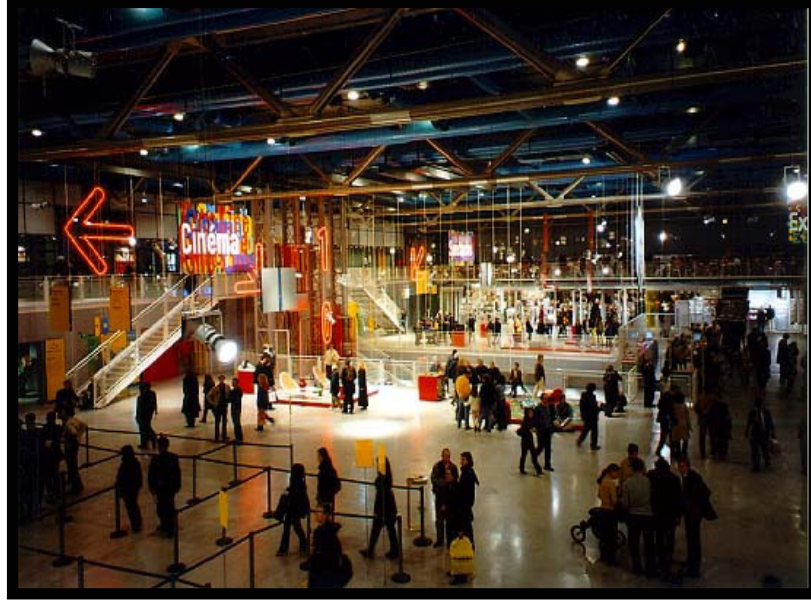

Şekil 4.23, Stravinsky Parkı ve insanlar.

Önündeki hafif eğimli yüzeye sahip meydana küçük gösteriler yapılmaktadır, müzisyenler sanatlarını icra etmektedirler, akrobatlar ise gösteri yapmaktadırlar (Şekil 4.24). Sanatsal faaliyetler sadece içeride değil, dışarıda da devam etmektedir, halkla bu sayede kolay iletişim kurabilmiş bir yapı ortaya çıkmaktadır. Zemin kat müze girişi meydanla direk bağlantılı ve bu bölüm de kapalı bir meydan gibi kullanılmaktadır (Şekil 4.25), (Nathan, 1999).

Şekil 4.24, Meydanın eğiminin insanları yapıya yönlendirmesi.

Şekil 4.25, Kültür Merkezinin zemin kat kullanımı.

Alan, sınırlı bir kapasite içinde, mevcut yapısı ile birlikte değişik işlevleri karşılamak için kullanılmaktadır. Çevredeki diğer meydanlara oranla bu meydan daha işlevsel ve kullanışlı görülmektedir ( ekil 4.26-4.27).

Şekil 4.26, Meydanın kullanımı.

Şekil 4.27, Meydanın kullanımı.

Kültür merkezi ve meydan bir bütünlük içinde insanlara hizmet vermektedir. Bu özellikleri fiziksel olarak ta ortaya konmaktadır. Yapı uzantıları ile meydanı sarmakta ve onu çevrelemektedir. Böylece çevresinden farklı bir ortam oluşturmaktadır (Şekil 4.28).

Şekil 4.28, Meydan ve kültür merkezinin uzantıları.

Sonuç olarak meydan farklı ve güçlü üslubu ile kullanıcı tarafından benimsenmiş ve kabullenilmiş bir alandır. İnsanların işlevsel ihtiyaçlarına cevap verebilen canlı ve dinamik bir meydana. Sahip olduğu özgün kimliği sadece Fransa'nın değil tüm dünyanın ilgisini çekmektedir.

4.5 Meydanların Değerlendirilmesi

Sonuç olarak ifade edilen meydanların kentte vazgeçilmez kültürel mekanlar olduğu, toplumun ortak yaşam alanları ve kent dokusunda bir nefes alma mekanları niteliği taşıdığı görülmektedir. Tarihsel geçmişleri olan meydanlar, yapılan düzenlemelerle bu özelliklerini devam ettirmişlerdir. Tarihi yaşatmaya devam eden meydanlar geçmişten aldığı güçlü referanslar ile insanlara bir açık alan sergisi niteliğindedirler. “Avrupa’da büyük bir titizlikle korunan kent meydanlarının kentsel tasarım ilkelerini ve endişelerini araştırdıkça şu yargı kesinlik kazanıyor: Kent meydanları gelişmiş ve kentlilik bilincine ulaşmış toplumların yaratabilecekleri, koruyabilecekleri insanlığa sunulmuş armağanlardır.” (Kaftancı, 2000). Meydanlar hem kültür oluşumu hem de kültürlerin yaşandığı ortak mekanlardır. Bu alanlara birer paylaşım portalı ve yaşam alanı demek mümkündür. Dolayısı ile insanlar da bunun karşılığı olarak özellikle Avrupa’da, meydanlara gereken önemi ve bakımı göstermektedir. Yukarıdaki örneklerde bunu doğrular niteliktedir.

5 ALAN ÇALIŞMASI VE BEYAZIT MEYDANI

Beyazıt meydanı Türkiye'nin kentsel tasarım alanında tarih boyunca düzenlemelere maruz kalmış bir alanıdır. Özellikle 20. yüzyılda birbiri ile ilişki teşkil etmeyen hızlı değişimler bu alan için bir arayış içinde olduğunu göstermektedir. Günümüzde ise meydanın kullanıcı gereksinmelerini sağlayıp sağlamadığını ise yapılan alan çalışması ile ortaya konmuştur. Bu sonuç meydan için gerekli bir düzenlemeye ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Bunun sınırları ise yapılan alan çalışması ile belirlenmiştir.

Meydanın tarihsel aşaması 3 bölümde incelenmiştir. Bizans dönemi, Osmanlı dönemi ve günümüz Beyazıt Meydanı'nın anlatıldığı bölümlerde kentsel değişimlere de yer verilmiştir. Bu bölümlerin tümünde meydan devamlı olarak bir değişim ve düzenlemeler içinde kalmıştır. Özellikle son dönemde bu değişimlerin hızı artmış ve meydan için bir arayış söz konusu olmuştur. Daha sonraki kısımda ise alan çalışmasına yer verilmiştir. Alan çalışması Beyazıt Meydanı için yapılacak düzenlemede direkt etkiye sahip olacak esaslardan olduğu için bu çalışmada yer almıştır.

5.1 Beyazıt Meydanı'nın Tarihi Gelişimi

5.1.1 Bizans Dönemi Beyazıt Meydanı

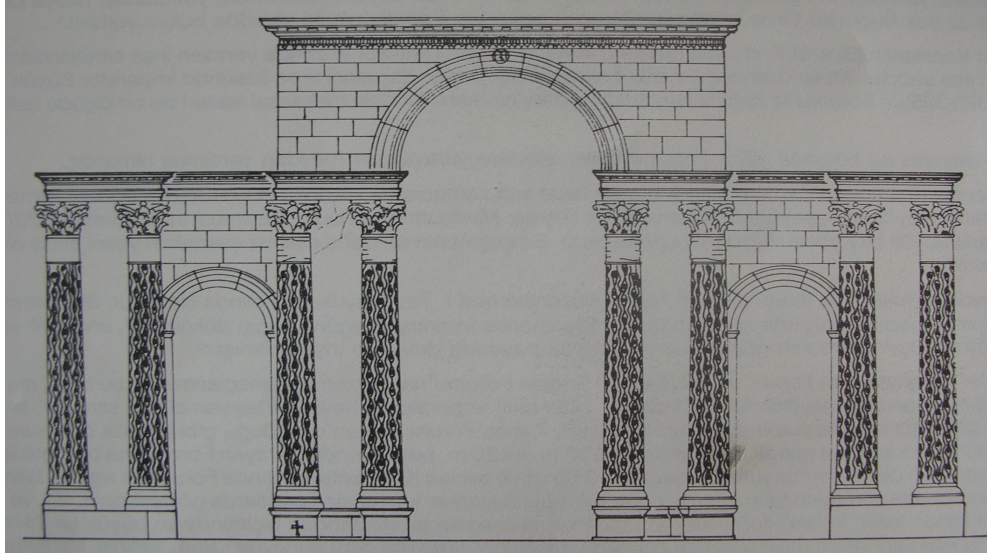
Beyazıt meydanı, Bizans döneminde işlev ve kullanım olarak sonraki dönemlere göre farklılık göstermektedir. Bunun temel sebebi ise kültürlerin farklılığıdır.

Bizans'ın ilk dönemlerinde yani Hellenistik çağda ve Roma döneminde bölge, Via Egnatia (Ordu Caddesinin olduğu bölüm) diye adlandırılmaktadır ve bu bölüm mezarlık olarak kullanılmaktadır. İmparator Konstantin (324-337) kent surlarını şimdiki adı Cibali-Yenikapı olan bölgeler arasına inşa ettirerek kentin genişlemesini sağlamıştır. Kentin ana caddesi ise Mese olup eski nekropollerini bağlayan bir aks

çizmiştir. İmparator Teodoyus'un (375-395) nekropollerin ortası bir form yaptırması ile Beyazıt Meydanı'nın kent içindeki mekansal konumu önem kazanmıştır. Valens Kemerinden de (Bozdoğan Kemer) faydalanılarak 373'de meydanın kuzeybatısına anıtsal bir çeşme (Nimfeum) yapılmıştır. Yani burada büyük bir çeşme meydanı bulunuyordu. Bu çeşmenin de daha eski bir çeşmenin yerini almış olması düşünülmektedir (İşözen, 1987).

Meydanın anıtsal bir forum (Forum Tauri) düzenlenmesi I. Teodosyus zamanında olmuştur. 393 yılında bitirilen Forum'un yapımı sırasında çıkarılan toprak Eleutherios limanına (bugün Langa) dökülmüş, engebeli arazinin düzeltilmesi için meydanın güney kısmına büyük payanda duvarları inşa edilmiştir. Gelişmiş bir programı olan Forum'un, Roma'daki Trayan Forumu'na benzemesi amaçlanmış ve bu istek, meydanın, anıtsal meydan çeşmesi (Nimfeum), bazilika, zafer takı, imparatorun heykelini taşıyan sütun, saraylar, anıt ve heykeller gibi yapılarla doldurulmasına yol açmıştır. Ayrıca Forum Trayan'da olduğu gibi burada da forum alanı ile kapitol birbirine bitişik olarak tasarlanmıştır. 13 bölgeye ayrılan Konstantin kentinde, Forum'un sınırları bilinmediği için bu konuda yürütülen tahminlerde çoğu kez büyük alanları kapsayan boyutlarda gösterilmiştir. VII. ve VIII. bölgelerin içinde kalan forum, doğu-batı yönünde uzunlamasına bir dikdörtgen biçiminde ve büyük olasılıkla bir ya da iki kısa yanı yarım daire şeklinde bitmektedir. Mese'nin eksenine göre güneyde kalan alanının, kuzeydekenden çok daha küçük olduğu düşünülmektedir. Günümüzde Simkeşane önünde kalıntıları bulunan Teodosyus Zafer Takı, Mese'nin ekseninde bulunmakta ve Forum'un Aksaray yönündeki batı sınırını belirlemektedir. Kentin Auguston'dan (Ayasofya Meydanı) başlayarak batıya doğru gelişen revaklı ana aksı Mese, Konstantin Forumu'nu ve fırıncılar semti Artopolion'u geçerek Tauri Forumu'na ulaşmaktadır. Milion'dan buraya kadar dümdüz gelen Mese'nin portikleriyle birlikte genişliği yaklaşık 25 m.' yi bulmaktadır. Teodosyus Zafer Takını geçen bu aks, bugün Laleli Cami civarında olduğu tahmin edilen Philadelphion'a gelince ikiye ayrılmaktadır. Mese'nin güneyinde kalan VII. bölgede, Tauri Forumu'nun sınırları içinde I. Teodosyus'un yapımını başlattığı, üzeri Barbarlara karşı kazanılan zaferleri anlatan kabartmalarla süslü büyük bir anıt kolonu bulunmaktadır. Bu kolonun üzerinde imparatorun heykeli yer verilmiştir. Zafer Takı'nın kuzeyinde olması gereken anıtın yeri

hakkındaki bilgiler açık değildir. XV. yüzyıl sonuna ait bir gravürde Fatih'in yaptırdığı ilk sarayın sınırları içinde gösterilmiştir. İçindeki merdivenle üzerine çıkılabilen ve iri kristalli beyaz mermerden yapılmış olan anıtın parçaları daha sonra Beyazıt Hamamı'nın yapımında yapı taşı olarak kullanılmıştır (İşözen, 1987). VIII. bölgeyi batıdan sınırladığı söylenen Teodosiana Bazilikası, Mese'nin kuzeyinde ve ona paralel olarak yerleşmiştir. Yaklaşık 28 m. x80 m.'lik boyutları ve neflerini ayıran mermer kolonlarla, büyük bir Roma bazilikasıdır (Şekil 5.1).

Şekil 5.1, I. Teodosyus Zafer Takı (R. Naumann'ın restitüsyonu).

Ordu caddesi ve Simkeşhane'de yapılan kazılarda iki kaidesi ortaya çıkarılan Tauri Forumu'nun Zafer Takı, esas yüzü batıya dönük, tek gözlü veya yanlarda daha küçük kemerlerin bulunduğu üç gözlü bir kemer olarak rekonstrüksiyonu yapılan bir anıttır. Dörtlü sütun gruplarıyla taşınan iki kemerin varlığından bahseden kaynaklara göre Forum'un doğusunda da bu takın bir eşinin bulunması olasıdır. İki büyük eksedra içinde olduğu ileri sürülen bu anıtsal kemerlerden doğudaki Honorius'un, batıdaki ise Arkadyus'un heykelleri taşımaktadır. Bugün var olan iki kaidenin her birinin üzerinde dalları kesilmiş ağaç gövdesi biçiminde dörder kolon yükselmektedir, iki ayağın arasında bulunan birbirine paralel iki büyük su kanalının da doğruladığı gibi Bizans'ın ana caddesi Mese, Zafer Takı'nın altından geçmektedir (Kuban, 1996), (Şekil 5.2).

Tauri Forumu'nun ortasında, Trayan Forumu'nda olduğu gibi, imparatorun at üzerinde bronz bir heykeli bulunmaktadır. VIII. bölgenin anıtları arasında yer alan ve Teodosyus sütununun kuzeyinde olduğu sanılan bu heykel, çevresi imparatorun kazandığı zaferleri anlatan rölyeflerle bezenmiş bir kaide üzerindedir. Bu heykelde, sol elinde bir küre taşıyan I. Teodosyus, sağ elini yukarıya kaldırarak dünya hakimi olarak sembolize edilmiştir.

Çok sayıda anıt ve heykelle bezenmiş olan Tauri Forumu, zaman zaman kentin görünümünü değiştiren deprem ve yangın gibi olaylar nedeniyle Bizans ortaçağında tahrip olmaya başlamıştır. XX. yüzyılda forum alanında yapılan çalışmalar sırasında ortaya çıkan yapı kalıntılarının da belirlediği gibi, Erken Ortaçağ'da bu alanın bir kısmı üzerine yapılar inşa edilmiştir. Avarların kenti kuşatması sırasında İstanbul'daki su sisteminin büyük bir kısmı tahrip olduğu için Valens Kemerli VII. yüzyıldan VIII. yüzyıla kadar kente su getirememiş ve bu nedenle kent içinde su depolamak için yapılan sarnıçların sayısı artmıştır. VIII. yüzyıldan bu yana anıtsallığını yitiren, daracık sokaklı bir ortaçağ kenti görünümü kazanan kentle birlikte Tauri Forumu ve yapıları da çok harap olmuştur. Bu dönemde hayvan Pazarı olarak kullanılmaya başlanan Forum'un yanında, içinde yel değirmeni olan ve saman satılan bir alan olmaktadır (Anemodulion).

Şekil 5.2, Simkeşhane'nin avlusunda yapılan kazılarda ortaya çıkarılan Bizans dönemi Zafer Takı'na ait kaideler.

1204 Latin istilasında Forum Tauri yağmalanırken Teodosyus'un atlı heykeli de eritilmiş, üzerinde bir keşişin yaşadığı sütunun kabartmaları da batıl inançlı halk tarafından tahrip edilmiştir. Bütün bu gelişmeler anıtlarla süslü bu büyük Roma Forumu'nun giderek harap ve düzensiz bir Ortaçağ meydanına dönüştüğünü göstermektedir (Vanlı 2004).

5.1.2 Osmanlı Dönemi Beyazıt Meydanı

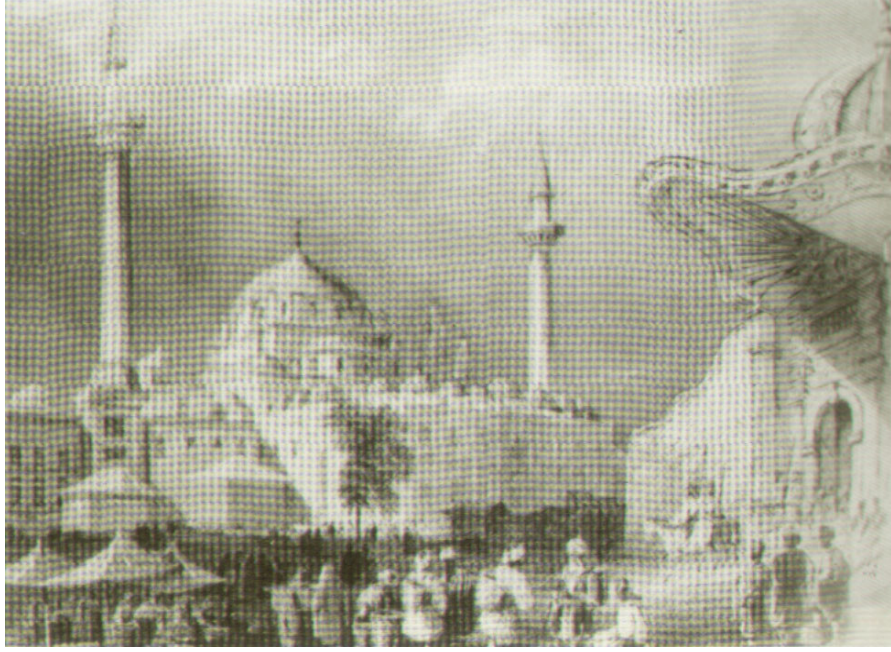
Osmanlı imparatoru Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'u aldıktan sonra Tauri Forumu'nun bir bölümünü de içine alan Eski Sarayı 1454 yılında yaptırmıştır. O sıralarda forumun diğer kısımlarının ağaçlarla kaplı olduğu söylenmektedir. Bölgede sık sık kargaşalıkların çıkmasından dolayı bu ağaçlar kesilmiştir. Fatih'in ilk darphanesinin sonradan Simkeşhane olarak yeniden yapılan Han'ın yerinde olduğu da düşünülmektedir. Bu tarihlerde Teodosyus sütunu henüz ayaktadır (Kuban, 1996).

Meydanı sınırlayan önemli bir unsur, İstanbul'daki ilk Osmanlı sarayının bahçe duvarıdır. Cami, medrese, imaret ve hamamın saf geometrik dünyası karşısında, saray duvarı daha az tarif edilmiş, dairesel unsurlar içeren bir çizgi halinde inşa edilmiştir. Bu belirsiz geometrinin arkasında yer alan bahçe cennet benzeri bir ortama karşılık gelmektedir. Allom'un gravürü, 19. asır başlarında Barok çağ örneğine göre yeniden düzenlenmiş saray kapısını göstermektedir. 1850 yılında çekilen fotoğraflardan ise, saray kapısı ile cami cümle kapısının karşı karşıya gelmedikleri anlaşılıyor (Şekil 5.3). Düzenlemenin bu hususta özel bir itina gösterilerek yapıldığı tahmin edilebilir (Cansever, 1991).

Şekil 5.3, Eski sarayın bahçe duvarı ve meydan.

II. Beyazıt padişah olduğunda eski forum alanına 1501-1506 yılları arasında Fatih'ten sonra kentin ikinci büyük külliyesini yaptırmıştır. Beyazıt, külliyesini sarayının yanında yaptırırken en eski İslam geleneğinde olduğu gibi Saray-Cami ilişkisini kurmak istemiştir (Şekil 5.4). Cami, medrese, imaret, kervansaray, sıbyan mektebi, hamam ve türbelerle birlikte dini-toplumsal bir kompleks olan II. Beyazıt Külliyesi, yeni kent yapısının en önemli odağını oluşturmuştur. 1506-1508 yıllarında medresenin ve ardından sıbyan mektebinin yapılmasından sonra bir fırtınada hasar gören Teodosyus sütunu da sökülüştür. 1517 yılında yapılan çifte hamam temelinde sütuna ait fragmanlar bulunmaktadır. Bu yapıların inşası sırasında Forum Tauri'deki Bizans yapılarından (Teodosiana Bazilikası, Teodosyus Sütunu) devşirilen malzemeler de kullanılmıştır. Ordu caddesinin genişletilmesi sırasında hamamın yakınlarında büyük taş bloklarını yeni yapılarda kullanılmak üzere işleyen bir taş ocağının kalıntılarına rastlanmıştır (Sayar, 1958).

Şekil 5. 4, Thomas Allom’um Gravüründe Beyazıt Cami ve Eski Saray’ın kapısı.

Külliyenin yapımıyla birlikte kısmen korunmuş olan meydan, uzun bir süre açık hava gösterilerinin (hayvan terbiyeciliği, sihirbazlık, hokkabazlık) yapıldığı bir alan olmuştur. Çok işlek bir bölgenin ortasında olması nedeniyle sonraları caminin yakınına kadar dükkanlar sokulmuştur. 1580 yılında caminin hazire duvarının önüne, yol üzerine Mimar Sinan tarafından bir sıra dükkan yapıldığı bilinmektedir. XVI. yüzyılda caminin önündeki meydanın ayda iki kez temizlendiği de kayıtlara geçmiştir. Ne var ki çevresindeki yapıların dışında meydanın, örneğin XVI. yüzyıldaki biçimi hakkında fazla bir şey söylemek olasılığı yoktur (Şekil 5.5). XVI. ve XVII. yüzyıllarda kentin sokakları Bizans döneminde olduğu gibi dar ve pistir. XVI. yüzyılda Fatma Sultan için yapılan düğün töreni için gümüş “nâkiller”in taşınması sırasında Beyazıt Meydanı’ndaki evlerin saçaklarının yıkılması gerekmiştir. XVII. yüzyıl ortalarında cami avlusunun dışındaki meydan dut ağaçlarıyla kaplıdır. Meydanın etrafında da kağıtçılar ve çeşitli eşyalar satan dükkanlar bulunmaktadır (Hasol, 1993).

Şekil 5.5, XVI.Yüzyılda Beyazıt Meydanı'nda cami ve Eski Saray; Matrakçı Nasuh'un İstanbul minyatüründen ayrıntı.

Böylece Osmanlı Döneminin başından bu yana Beyazıt bir yandan saray, bir yandan külliye, öte yandan konutlar ve dükkanlarla karışmış ağaçlıklı bir meydan görüntüsü içinde olmuştur. Roma Forumu'nun düzenli mimarisinin yerini giderek mimari düzeni ortadan kalkmış, pitoresk, spontane, çok işlevli, büyük anıtlı küçük dükkanın birbirine karıştığı bir işlevsel meydan almıştır. Kanuni Çağında İstanbul'da açılmaya başlanan Kahvehaneler burada da yerlerini almıştır (Kuban, 1996).

“16. asrın ikinci yarısında ve 17. asırda Sinan, daha sonra da takipçileri tarafından inşa edilmiş büyük dini komplekslerin merkeziyetçi şemalarının aksine, Beyazıt Meydanı'nda cami, medrese, hamam, imaret, saray duvarı ve kapısı büyük boşluk içinde, her biri kendi varlık sebebine göre yerleştirilmiş bağımsız şahsiyetler (tektonikler) olarak tasarlanmışlardır.”(Cansever, 2001).

Beyazıt Meydanı kentin merkezi bir yerinde olması nedeniyle XVIII. yüzyılda "Kurban Pazarı" olarak kullanılmış, bayramlardan önce getirilen koç sürüleri bu alanda sergilenerek satışa sunulmuştur. Yine bu yüzyılda Ordu caddesi üzerine Simkeşhane, Hasan Paşa Hanı, Ragıp Paşa türbe, Mektep ve Kütüphanesi ile Laleli Külliyesi gibi anıtsal yapıların

yapılmasıyla Beyazıt Meydanı'nın önünden geçen ana eksen Aksaray'a doğru uzanmıştır.

Meydan, XVII. ve XVIII. yüzyıllarda depremler ve sık çıkan şehir yangınlarının etki alanı içinde kalarak hasar görmüştür. 1810 yılında Beyazıt Camisinin Kaşıkçılar Kapısı karşısına Sultan II. Mahmut Kasrı olarak da bilinen İmaret Kasrı yaptırılmıştır. Bu yapı 1933-1935'de harap bir halde iken Belediye tarafından yıktırılmıştır.

Beyazıt camisiyle medresesi arasında kalan bu açık alan, Kapalı Çarşı'ya yakın olması dolayısıyla yüzyıllar boyunca kent yaşamının önemli ve en canlı faaliyet alanlarından biri olarak kalmıştır. Harbiye ve Maliye Nezaretlerinin bu meydanda olması, Ramazan aylarında cami avlusunda açılan sergiler, Tanzimat'tan sonra bir gezinme alanı olan Direklerarası'na yakınlığı meydanın önemini daha da artırmıştır. XIX. yüzyılda İstanbul camilerinin avlularında açılan Ramazan sergilerinin en zengini, en geniş kapsamlısı Beyazıt camisinin avlusundaki sergiydi. Yiyecek, giyecek ve eşyaların satıldığı bu sergiler 1920'li yıllarda canlılıklarını yitirerek sessizce ortadan kalkmışlardır. Ancak yine de Beyazıt çevresinin işlevsel konumu önemini yitirmemiştir (Sayar, 1961).

XIX. yüzyılın ortalarına doğru Simkeşhane'nin tam karşısına gelen yerde İstanbul'un ilk eczanesi açılmıştır. Kent içindeki merkezi konumu nedeniyle Beyazıt'ın yer olarak özellikle seçildiği bu eczane, her gece ikisi operatör 12 doktorun nöbetçi kaldığı önemli bir sağlık kurumudur.

1855'de kentin gelişmesini denetleyecek olan “Şehremaneti” (Belediye) örgütünün kurulmasından sonra, başka meydanlarla birlikte Beyazıt Meydanı'nda da düzenleme çalışmaları yapılmıştır. 1866'da meydanın kuzeyini sınırlayan ve Seraskerlik Dairesi olarak kullanılan Eski Saray binaları yıkılarak yerine, daha sonraları İstanbul Üniversite'ne verilen Harbiye Nezareti Binası yapılmıştır (Şekil 5.6). Meydanın mimari karakterini değiştiren bu binanın Bakırcılar caddesi tarafındaki bahçe duvarının altına da şimdiki dükkanlar inşa edilmiştir. Bugün de İstanbul Üniversitesi'nin avlusunu çeviren bu duvarın eski saray duvarına tekabül ettiği varsayılırsa da bu konuda hiçbir arkeolojik araştırma yapılmamıştır.

Beyazıt Meydanını çeşitli dönemlerde dolduran anıtsal yapılar zamanla kendi hallerine terkedilmiş ve bazen de başka amaçlara tahsis edilerek restore edilmişlerdir. Örneğin Beyazıt semtindeki sürücülerin hayvanlarına ahır olarak kullandıkları ve çok harap bir durumda olan Beyazıt İmaretî, II. Abdülhamit devrinde onarılarak 1884 yılında Beyazıt Umumi Kütüphanesi olarak kullanıma açılmıştır. Çevredeki daha eski kağıtçı dükkanlarının anısı ve bu kütüphanenin varlığı, Beyazıt Meydanı imgesinin ayrılmaz bir parçası olan Sahaflar'ın da gelişmesine katkıda bulunmuştur (Yeşilkaya, 2007).

Şekil 5. 6, Harbiye nezaretinin güç ifadesi taşıyan ve üç ayrı yapıdan oluşan kapı binaları, eski bir kartpostaldan.

II. Abdülhamit devri başlarında meydan kitapçı, berber, kebabçı gibi esnaf barakaları ile dolmuştur. Seyyar satıcılarla bir pazar yerini andıran meydan, çarşının hemen yanında olduğu için hareketli ve kalabalıktır. Buradaki barakalar, Almanya imparatoru II. Wilhelm İstanbul'a geldiğine tekerlekli kızaklara bindirilip meydandan uzaklaştırılmış, imparator gittikten sonra da yine eski yerlerine getirilmişlerdir (Hasol, 1993).

Meşrutiyetin ilanından sonra meydan önemli siyasi olaylara sahne olmuş, bazı idam cezaları burada gerçekleştirilmiştir.

İstanbul'da 1923-1924 yılları arasında Belediye Başkanlığı yapan Haydar Bey (Ali Haydar

Yuluğ) zamanında Beyazıt Meydanı yeniden ele alınarak Mimar Kemalettin Bey tarafından düzenlenmiştir. Ortasına eliptik planlı, havuz ve etrafı kavşak şeklinde tasarlanmış ve uygulanmıştır.

Mimar Kemaleddin Bey, esas itibariyle Harbiye Nezareti binaları ile cami arasında kible yönüne uyumsuzluktan kaynaklanan yön çatışmasını gidermek amacıyla, Meydan'ı bölen yolu, ağaç dizisini ve dükkanları kaldırarak Meydan'ın ortasına, Barok etkili Osmanlı tezyinat unsurlarının hakim olduğu oval bir havuz inşa etmiştir (Şekil 5.7). Oval havuz bir yandan yön zıtlığını, diğer yandan da oluşturulmuş seviye farklılıklarından doğan sorunları telifçi bir yaklaşımla kısmen gizlemeyi amaçlamıştır (Cansever, 1991).

Şekil 5. 7, Mimar Kemalettin'in yapmış olduğu havuz ve kavşak.

Son yüzyılda (bu yüzyılın başında) Beyazıt camisinin önündeki çınar ve at kestanelerinin altında yerleşmiş olan Küllük Kahvesi edebiyatçı ve aydınlarının toplandığı bir yer olarak dikkati çekmektedir. Öğretmenler Bahçesi ve Akademi olarak da tanınan bu kahveyle, onun karşısında tramvay durağındaki sıra kahvelerin, Evliya Çelebi'nin, ilk kahvelerin Kanuni döneminde namaz bekleyenlere kahve servisi yapan ocakçılarda açıldığını yazdığını anımsa-

yarak, yukarıda belirtildiği gibi, XVI. yüzyıla dayanan bir geleneğin devamı olduğunu kabul etmek gerekir. Bugün caminin Beyazıt Kütüphanesi'ne bakan kapısının önündeki Çınaraltı Kahvesi yüzyıllık ağaçların gölgesinde bu eski kahvelerin anısını sürdürmektedir (Şekil 5.8).

Şekil 5. 8, Günümüzde eski kahvelerin anısını sürdüren Çınaraltı Kavesi.

Beyazıt Medresesi, çevresini saran yapıların yıkılmasından sonra, 1939'da onarılarak Belediye Müzesi ve Kütüphanesi olarak düzenlenmiş, 1945 yılında müzenin Gazanfer Ağa Medresesi'ne taşınmasıyla uzun yıllar Belediye Kütüphanesi olarak kullanılmıştır. 1940/1941 yıllarında caminin batısında yer alan eski yapıların yıkılmasıyla da meydanının sınırlarını oluşturan yapıları giderek yok eden, uzun yıllar sürecektir bir değişme aşamasına girilmiştir. Henri Prost tarafından yapılan plana uygun olarak Üniversite Beyazıt'ta geliştirilir. 1933'te İstanbul Üniversitesi'nin kullanımına verilen Harbiye Nezareti Binasının yanı sıra 1942-1943'de yapılan Fen ve Edebiyat Fakülteleri Binaları Ordu caddesi üzerine gelerek büyük kütleleriyle çevrenin boyutsal özelliklerini değiştirmişlerdir. Meydanın karşısına gelen Ordu caddesinin güney kenarındaki yapı adasında ise 1950-1955 yılları arasında yapılan Beyaz Saray Çarşıları'yla birlikte benzer nitelikte çok sayıda han ve işyeri binaları oluşturulmuştur (Vanlı, 2004).

1956-1957 yıllarında “İstanbul’un İmarı” adı altında yürütülen çalışmalar sırasında Beyazıt Meydanı’nın önünden geçen 9.5 m.lik yolun trafik sıkışıklığına bir çare bulmak için, anıtları koruyucu bir tavırdan oldukça uzak bir tutumla, Simkeşhane ve Hasan Paşa Hanı gibi yapılar kesilerek Ordu caddesi eni 30 m. olacak şekilde genişletilmiş ve Beyazıt Meydanı’ndan Aksaray’a doğru Simkeşhane ve Hasan Paşa Hanlarının kente gerçekten değer kazandıran cepheleri yok edilmiş, yolun kotunun değiştirilmesiyle Beyazıt Hamamı ve Hasan Paşa Medresesi’ne giden yolun başı havada kalmış, böylece Beyazıt Meydanı’nın birçok tarihi özelliği ortadan kalkmıştır (Şekil 5.9). 1957/58 yıllarında başlatılan düzenleme çalışmalarında seviyeler değiştirilmiş, meydanın kotu güneyde 3.5 m. düşürülerek üniversiteye doğru yükselen bir eğim verilmiştir. Yukarıda kalan Beyazıt Medresesi’yle meydan arasında setler yapılmıştır. Cami çevresinde 50, Ordu Caddesi’nin kuzey kenarında ise 70 dükkan istimlak edilerek yıktırılmıştır (Sayar, 1961).

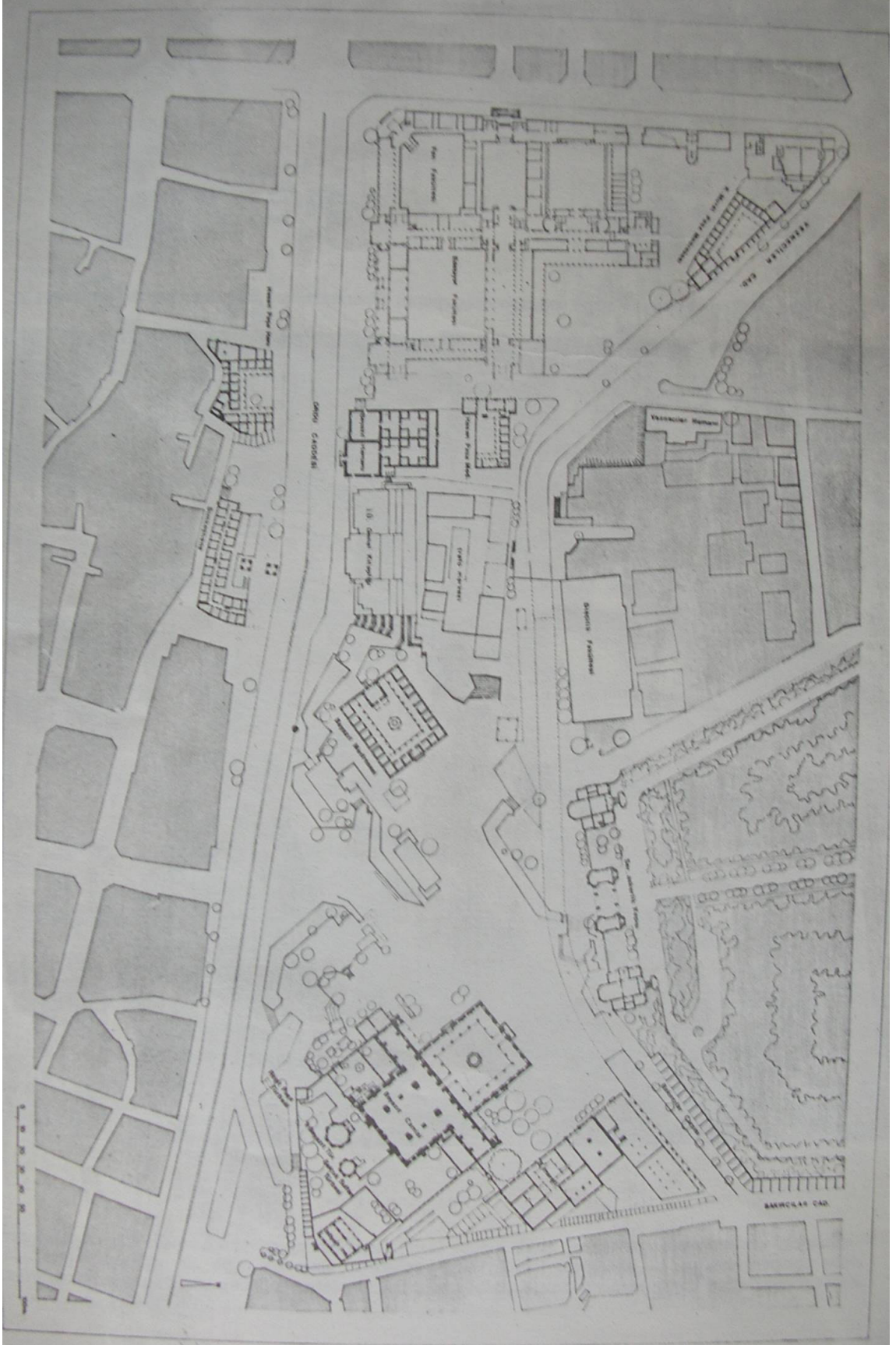

Şekil 5.9, İstanbul İmarı adlı planlama sonucu Beyazıt Meydanı’nın kavşak halini almış hali.

Bu dönem hakkında Cansever’in eleştirileri ise meydanın durumunu bizlere açıkça ifade

etmektedir. 1938-50 yılları arasında Fransız şehir plancısı Henri Prost'un İstanbul Tarihi Yarımadası için hazırladığı ve tarihi şehrin insan ölçeğindeki yaya kullanımına dönük yol şebekesini, 19. asır Batı Avrupa şehirlerinin kavşaklarda kesişen ve gösterişli akslardan oluşan yol şebekesine dönüştürülen, avlulu-bahçeli evlerin oluşturduğu yatay-yoğun şehir dokusunu da yıkarak Paris'in beş-altı katlı, aydınlıklı yapı bloklarına benzetmeyi öngören "Tarihi Yarımada Master Plan", artan taşıt sayısının karayolları inşaatını ön plana çıkarmasıyla etkili hale gelen karayolu mühendislerinin de baskısı sonucu 1957-60 arasında uygulamaya konulunca, İstanbul ve Beyazıt Meydanı da büyük bir tahribata maruz kalmıştır. 1957 yılında yapılan meydan düzenlemesi, Prost planına uygun olarak, yalnızca motorlu taşıt yol sistemi birincil amaç olarak kabul edilerek gerçekleştirilmiştir. 1926'da oval havuzun inşası ile tekrar değişime uğrayan meydan, "1957 Düzenlemesi"yle bir toparlanma aşaması girmiştir. "Harbiye Nezareti'nin oluşturduğu aksın Meydan'ı parçalayan tavrını, giriş kapısı ile yan köşklerin Kible yönüyle çelişkili konumlarını bir ölçüde gizleyen oval havuz kaldırıldı (Şekil 5.10). 19. asırda oluşturulan çelişki tekrar ortaya çıkarılırken, Meydan'ın tahribatı daha da ileri boyutlara vardı" (Cansever, 1992).

Yol ve kavşakların karayolları standartlarına göre inşa edilebilmesi için, dört metreye varan seviye düşürmeleri ve genişletme çalışmaları sonunda, Simkeşhane ve Hasan Paşa Hanı dörtte üç oranında yıkılmış ve Teodesius Takı'nın kaideleri tahrip edilmiştir. Beyazıt Hamamı'nın kapısı yoldan iki metre yukarda kalmış ve bu eserin şehirle bağları kopmuştur. Medrese ve Cami ise karşılıklı iki tepe üzerinde yalnız kalmışlardır. "Beyazıt Meydanı parçalanıp genişletilerek, şehrin içine doğru ilerletilerek tarif ve teşhis edilemez hale gelmiştir. Oysa, şehrin merkezi bir noktası olarak bu "Yer" in, tekrar insanların bir araya geldikleri bir odak noktası olması önem arz etmektedir." (Cansever, 1991).

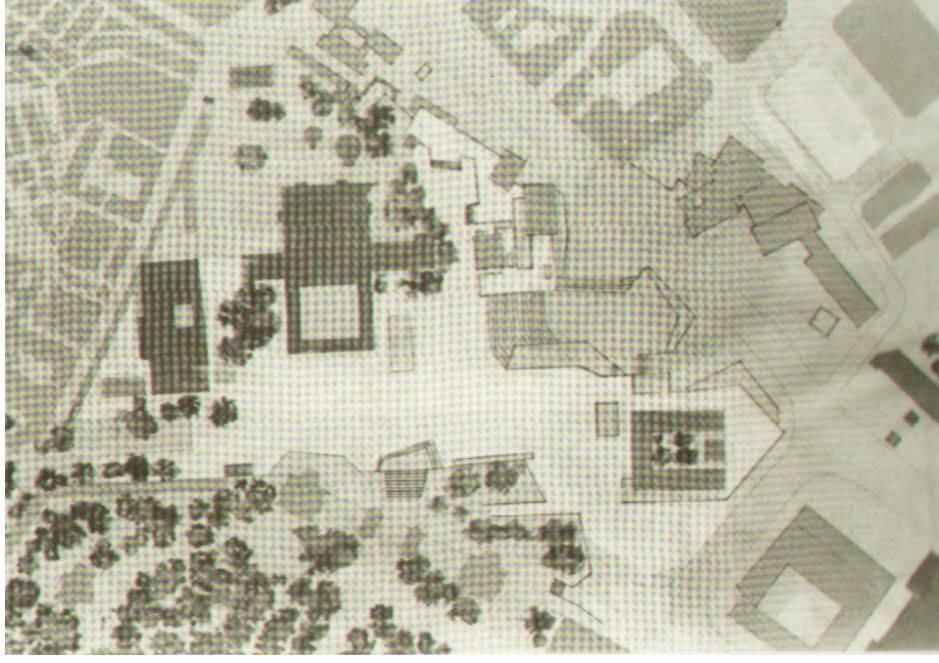
Şekil 5.10, Beyazıt Meydanı 1960.

İstanbul Belediyesi, 1961 yılında üniversite merkezinde tören yapılan büyük bir yaya meydanı oluşturmak için T. Cansever, Piccinato ve Högg'e hazırlattığı üç projeden T. Cansever'in projesini uygulama kararı almıştır. Proje gerçekleştirme aşamasındayken meydan bir ara bir otomobil parkı haline dönüşmüştür (Şekil 5.11). Proje ise yarım halde bırakılmıştır.

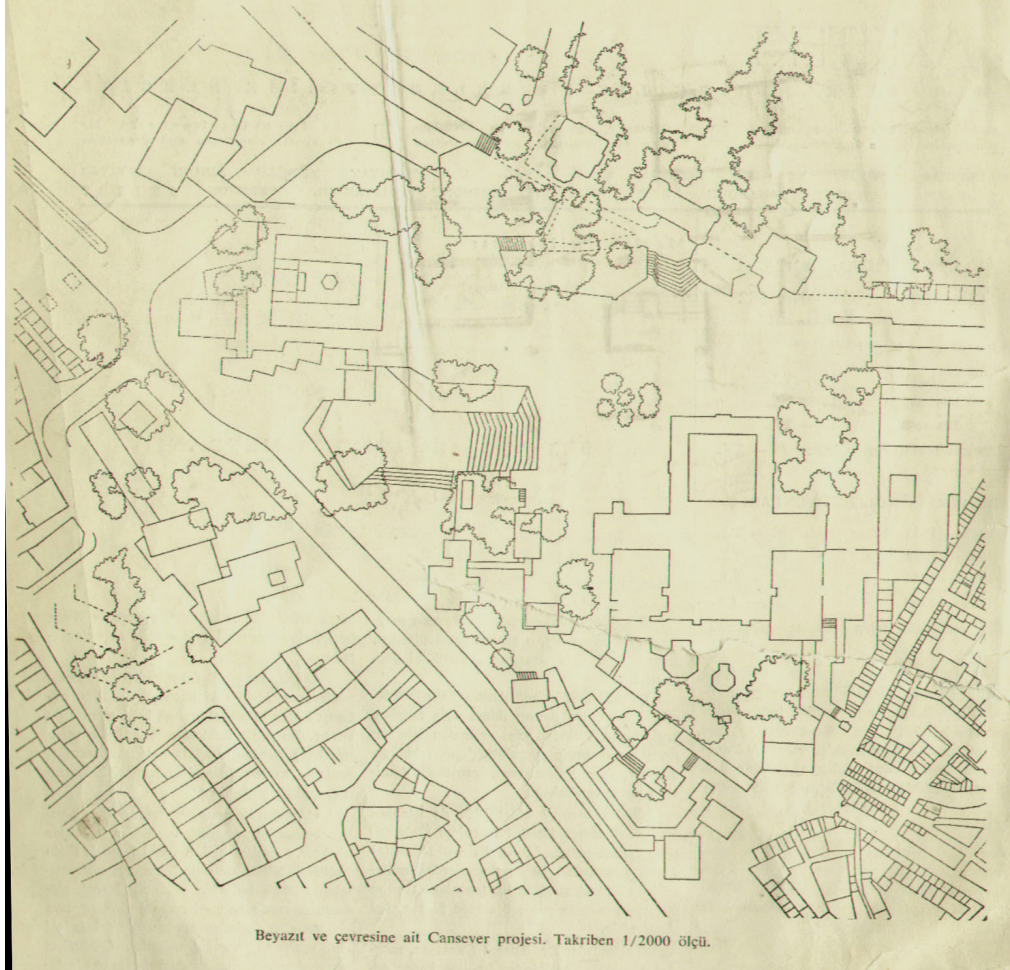

Şekil 5.11, 1961 yılındaki düzenleme çalışmasında parka dönüşen meydan.

Cansever, projesinde eski işlevsel meydanı yeniden yakalamak istemiştir. Yaptığı müdahalelerin hepsi bu yönde olmuştur. Yayalaştırma adı altında yapılan bu projede Cansever, meydanın bir çok bölümüne yeni tasarım fikirleri oluşturmuştur (Şekil 5.12). Bu projede çevre yapılar ile olan ilişkiler, kot farklarının çözümleri, yayalara ayrılmış bölümler dikkat çekmektedir (Şekil 5.13).

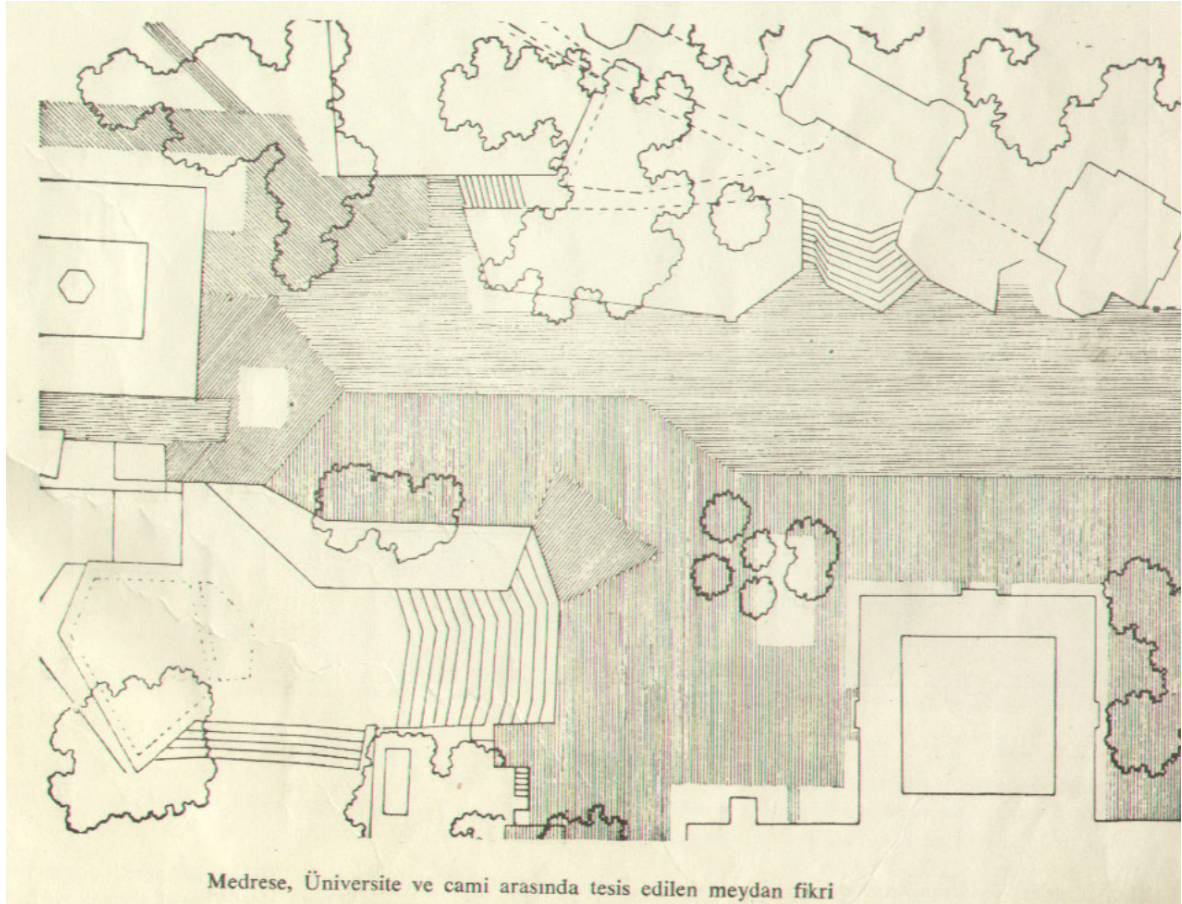

Şekil 5.12, Cansever'in öneri vaziyet planı.

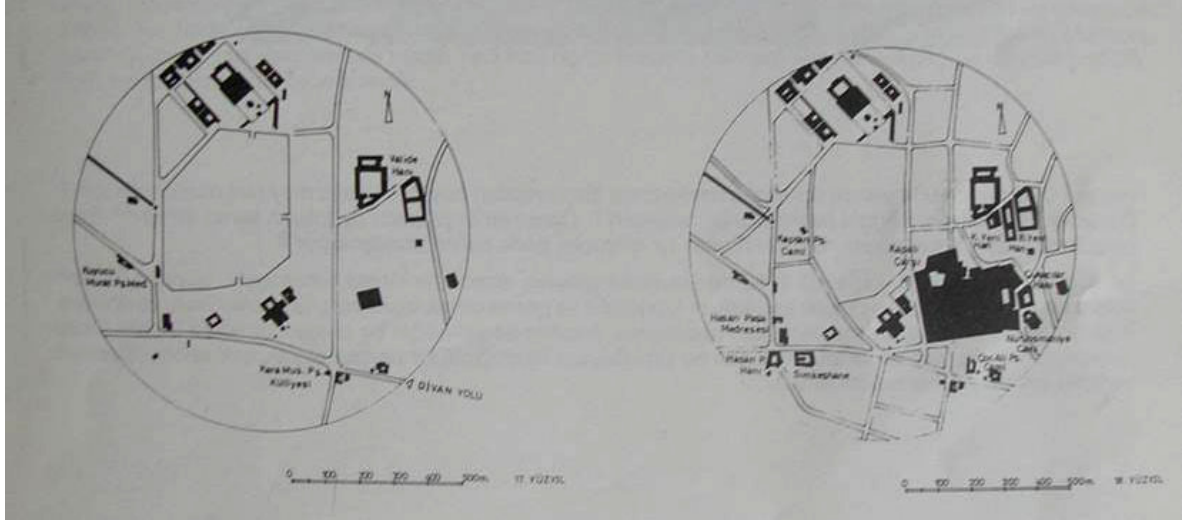
Şekil 5. 13, Cansever'in öneri projesi.

Projede cami, medrese ve üniversite arasında oluşturulmuş meydan, yeşil alanlar ve kot farklarını çözme amaçlı merdivenlere sahiptir. Meydan oluşumunda çevredeki tarihi doku ve geçmiş göz önünde bulundurulmuştur (Şekil 5.14).

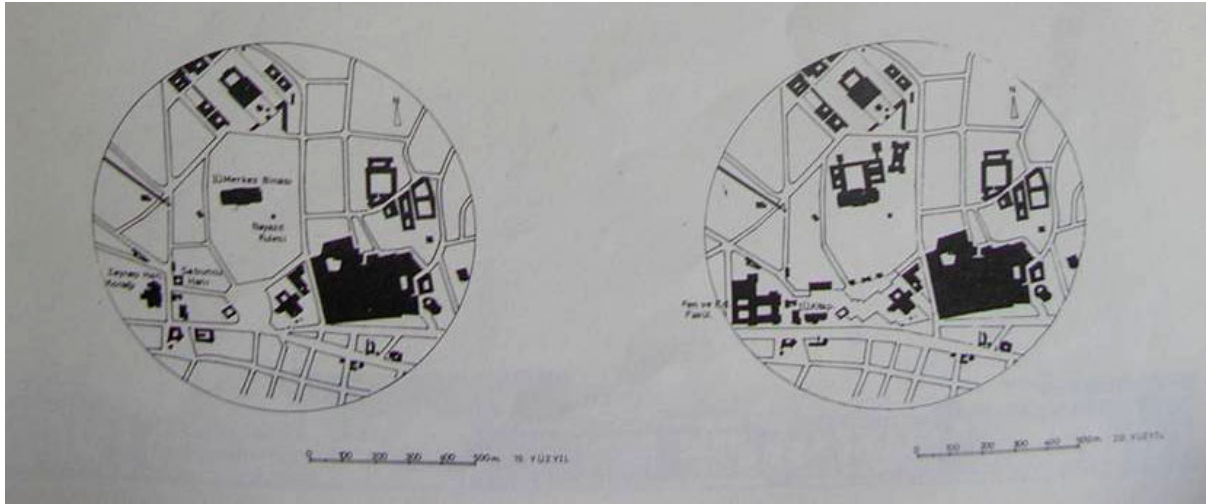

Şekil 5.14, Cansever'in medrese, üniversite ve cami arasında tesis ettiği meydan fikri.

Şehzadebaşı'ndan gelen yol, 1961-1962'de üniversite girişinin altında bir tünele sokulmuştur. Böylece Beyazıt-Şehzade ve Fatih arasındaki bu çok eski ilişkiler topoğrafik ve görsel olarak bozulmuş, Eczacılık Okulu ve üniversite girişi meydanının doğal uzantısı olmaktan uzaklaşmış, önceleri Seraskerliğin bir parçası ve sonra Dişçilik Okulu olan yapının da ön cephesi yıkılmıştır. Bugün bu yapı Beyazıt Kitaplığının bir parçası olarak, eski cephe düzeniyle yeniden restore edilmiş bulunmaktadır.

Şekil 5. 16, Meydanın yüzyıllara bağlı değişimi, (17. yy -18.yy).

Şekil 5.17, Meydanın yüzyıllara bağlı değişimi, (19. yy -20.yy).

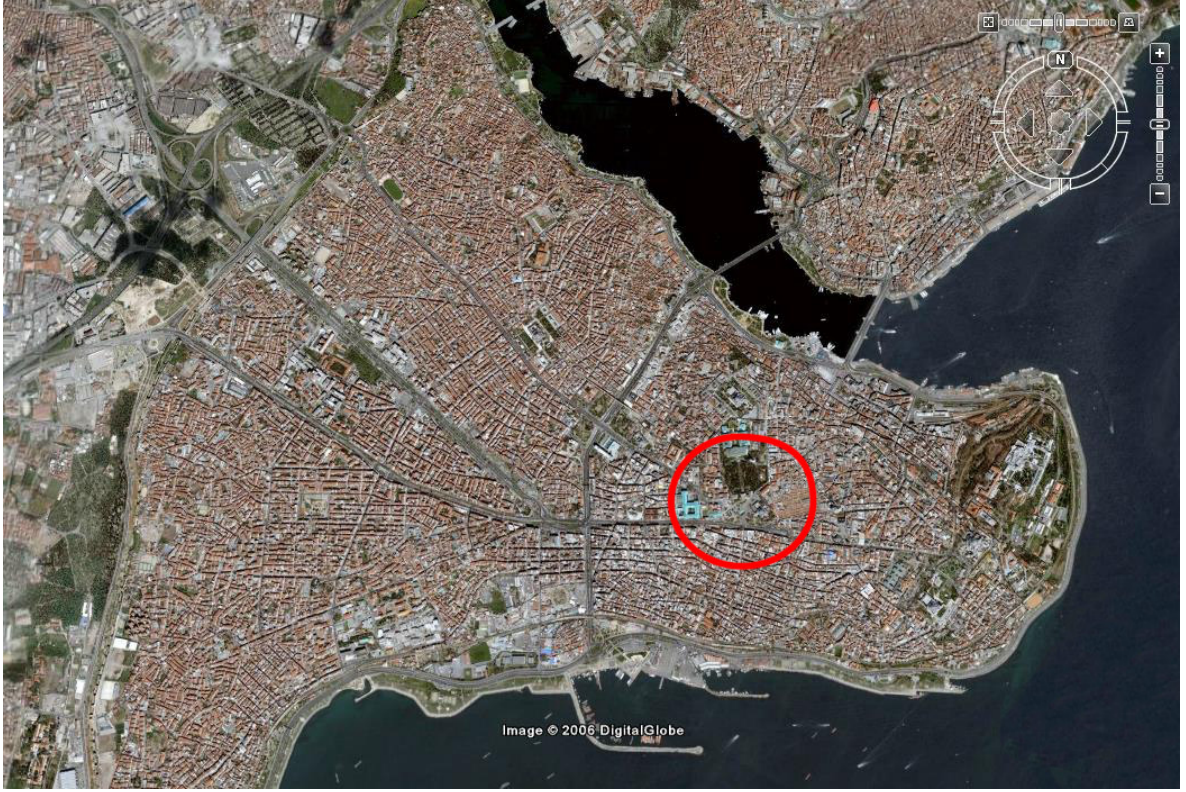
Eski planlarda görüldüğü gibi meydan çevresinde hala yoğun, çok önemli bir tarihi kalıt birikimi vardır (Şekil 5.15-16-17). Çağdaş mimari tarihinde yeni olan Sedat Hakkı Eldem ve Emin Onat'ın Fen ve Edebiyat Fakültesi, Şandor-Sevinç Hadi ve Hüseyin Başçetinçelik'in Üniversite Kitaplığı gibi yapıları da içermektedir.

Osmanlı döneminin ilk dönemleri meydana sınırlı müdahaleler ile geçmiştir. Meydana kararlı yaklaşımlar söz konusu olmuştur. Son dönemdeki hızlı değişim ve düzenlemeler

ise meydanın çehresini değiştirmiştir. Alınan kararlar ve yapılan tasarımlar geçici nitelikte olmuş ve uzun süreli olmamıştır.

5.1.3 Günümüzde Beyazıt Meydanı

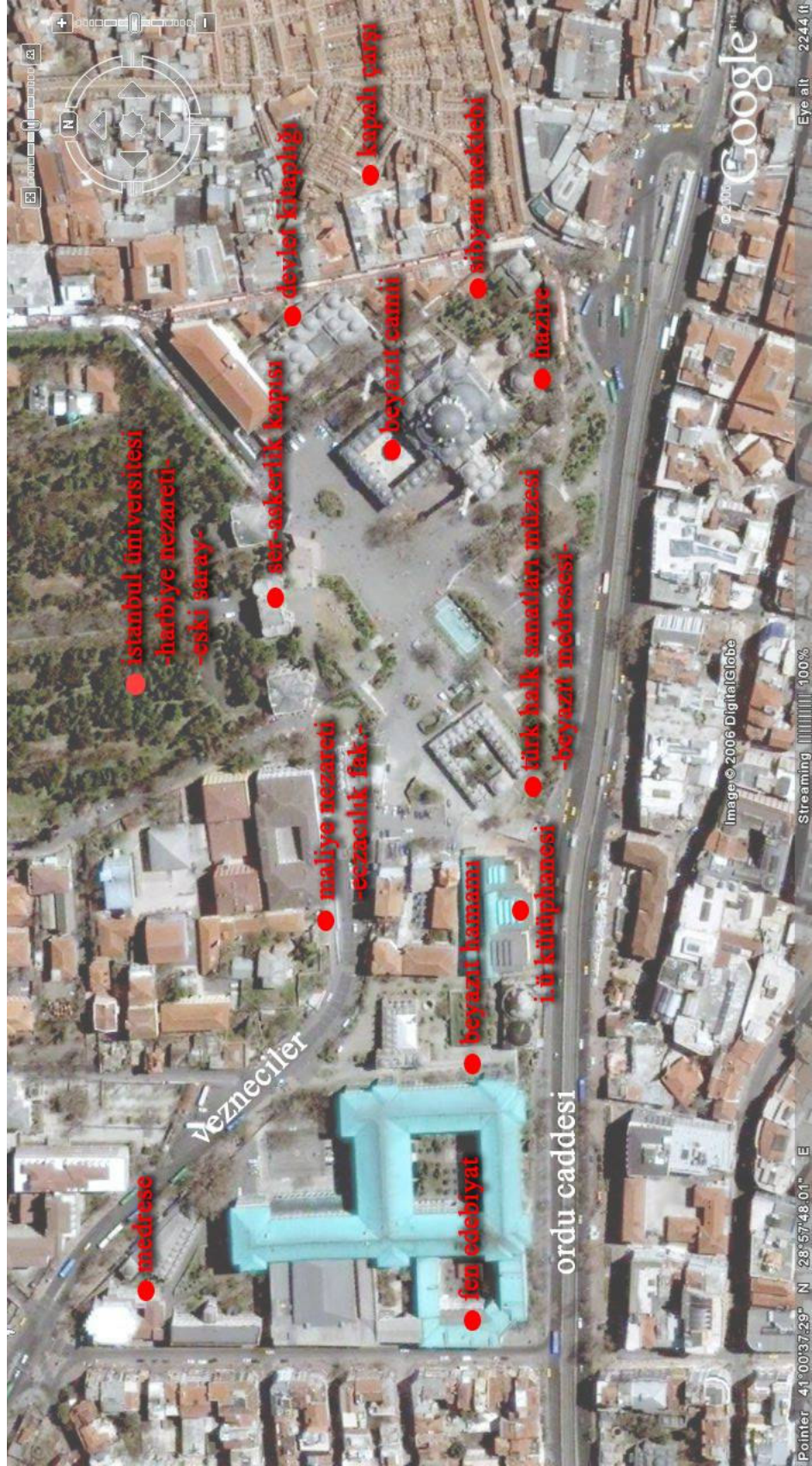
Tarihi ve turistik İstanbul'un merkezinde Eminönü-Ayasofya-Beyazıt-Aksaray aksı büyük simgeler ve biçimsel potansiyellerin yerleştiği merkezdir (Şekil 5.18). Bunların içinde Beyazıt Meydanı üniversite yapılarıyla çevreli olarak kültür, Sahaflar'ın varlığıyla kitap ve genel okuma, Beyazıt Camisi ile dinsel yaşam, büyük hanlarla ve yakındaki Kapalıçarşı ile güncel ticaret ve tarihi bu faaliyetlere bağlı ve Kanuni döneminden bu yana kesiksiz gelmiş bir buluşma alanı olarak kahveler, restoranlar, kafeteryalar gibi servis hizmetleri ile rekreasyon alanıdır. Kısmen restore edilmiş bir Teodosyus Takı'nın getireceği arkeolojik gösteriye de sahiptir. Ayrıca yeşil alan olanakları ve belki de Marmara görüntüsüne açılma olanakları da vardır. Yeni imaj Roma Forumu, Osmanlı Meydanı ve çağdaş meydan özelliklerinin bir sentezi olarak biçimlenmektedir (Yeşilkaya, 2007).

Şekil 5.18, Beyazıt Meydanı'nın Sarayburnu'ndaki konumu.

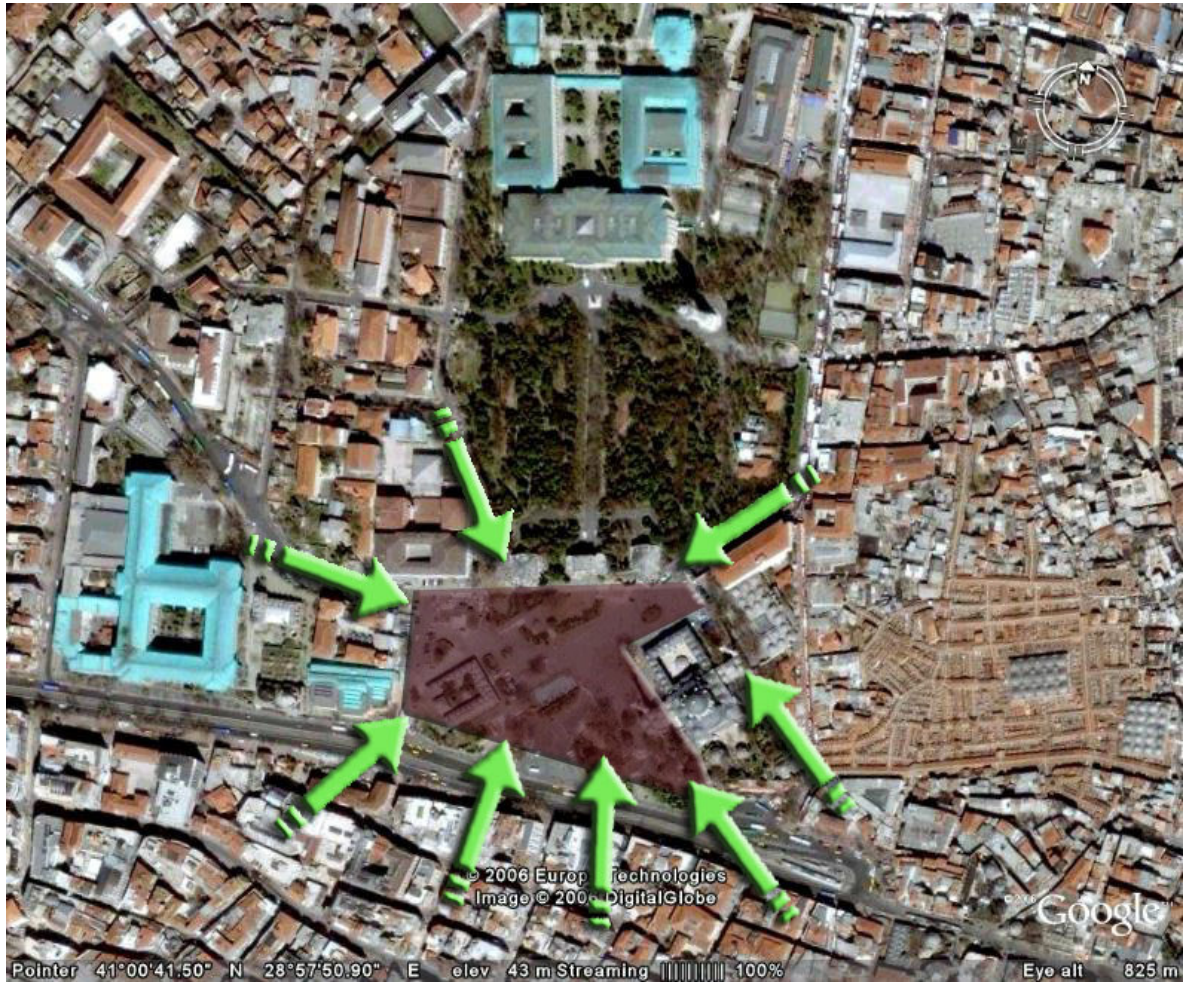
Bayazıt meydanı, anıtsal yapıları ve işlevleri ile Roma devrinden beri önemini korumuş bir merkezdir. Meydan Bizans döneminde kentin en büyük forumu, Osmanlı döneminde de bir saray meydanı olarak İstanbul kentinin fiziksel yapısında ve kent simgesinin oluşmasında önemli yeri olan tarihi bir kent ögesidir (Cansever, 2001).

İstanbul'un tarihi yarımadasında ve genişlemiş şehir içinde merkez bir alan teşkil etmektedir. Gerek çevre yapı işlevleri gerekse bulunduğu aks olarak insanların uğrak noktası olmaktadır. Tarihi ve konumu ile sadece Türkiye için değil tüm dünyanın ilgi odağı halindedir (Şekil 5.19).

Şekil 5.19, Beyazıt Meydanı'nın günümüz hali.

“Beyazıt Meydanı, fiziksel olarak çevresi ve içindeki yapılarla var olmaktadır. Fiziki açıdan bir inceleme yapmak, çevredeki yapıların içinde ve dışında hareket eden insanın hareket fiili ile mümkün olabilmektedir. Yürüyen insanın yaşamı, yürüme eylemi boyunca karşılaştığı olaylar dizisinin bir bütünlüğüdür. Bu bütünlük içinde, durduğu noktalar ayrı önem taşır. Meydana varan insanın cami ve diğer yapısal unsurları, bir süre önce yaşadığı anların zemini üzerinde idrak edeceğini düşünerek, incelememizi buna göre yapmamız gerekir.” (Cansever, 1991).

Şekil 5. 20, Meydan ve meydana giriş noktaları.

Beyazıt Meydanı günümüz hali ile bir işlev ve tasarım arayışı içindedir. Tam olarak oturmamış olan tasarım ve uygulamalar meydanın işlevsel bozukluklara neden olmuştur.

Meydanın genel olarak geçiş alanı işlevi görmesi diğerk fonksiyonları ise geri planda barındırması buna en iyi örnektir. Bu işlev ile göze çarpan ve önemli bir nokta olan meydanın giriş-ıkışları, geçiş işlevinin temel unsurudur (şekil 5.20). Mevcut niversite, alışveriş yerleri ve tarihi yapılar meydanın yoğunluğunu artıran önemli öğelerdir (şekil 5.21-22-23).

şekil 5. 21, Beyazıt Meydanı ve niversite girişi.

şekil 5. 22, Beyazıt Meydanı ve Beyazıt Camii.

Şekil 5. 23, Beyazıt Meydanı'nın günümüz hali.

5.2 Meydan Anket Çalışmaları

Beyazıt Meydanı'nına tarih boyunca bir çok müdahale yapılmış, fakat kesin bir sonuç alınamamıştır. Bir çok sebepten dolayı meydan istenilen verimde kullanılamamıştır. Meydanın kullanıcıları da bu halden memnun değildir. Son dönemlerde yapılmış bir ankette bunu doğrulamaktadır. 1985-1986 senesinde yapılmış anket Beyazıt Meydanı'nın yeniden düzenlenmesi ile ilgilidir. Tespit edilen kullanıcılar esas alınarak, Beyazıt Meydanının 1980'li yıllarda kullanımından gelen sorunlar ve yetersizliklerin belirlenebilmesi ve beklentilerin ortaya konabilmesi için anket formu düzenlenmiştir.

Büyükşehir belediyesi ve Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir Bölge Planlama bölümü ortak çalışması ile “Beyazıt Meydanı'nın yeniden düzenlenmesi” ile ilgili

yapılan anket ve sonuçları aşağıdaki gibidir.

Anket sonuçlarına göre; meydanı kullananların çoğunluğu genç nüfustur.

Konuşulan kullanıcıların gelir düzeylerine ilişkin kesin ve güvenilir yanıtlar alınamadığından bir tasnife gidilememiştir.

Beyazıt Meydanı'nın civarı Üniversite, Kütüphane, Sahaflar gibi bilim kuruluşları olduğundan konuşulan kullanıcıların büyük çoğunluğunu öğrenci oluşturmakta, bundan sonra gelen grup da yüksek öğretim mezunudur. Buna bağlı olarak konuşulan kullanıcıların mesleği % 48 gibi çoğunlukla öğrenci grubudur. Daha sonra % 25 ile serbest meslek grubu gelmektedir.

Konuşulan kullanıcılara Beyazıt Meydanı ve çevresinin turistler için şimdiki haliyle yeterli olup olmadığı sorulmuş, büyük çoğunluğun (% 79) yeterli bulmadığı ortaya çıkmıştır.

Konuşulan kullanıcılara göre, meydan şimdiki haliyle eğlence ve dinlenmeye yeterli değildir (% 82).

Konuşulan kullanıcılara meydanın ticari amaçlarla kullanılmasının uygun olup olmadığı sorulmuş, % 70 gibi bir çoğunluk uygun görmemişlerdir.

Konuşulan kullanıcıların, meydandaki kademelenme ve oluşturulan duvarlar konusundaki görüşten net değildir: % 38 olumsuz % 30 olumlu % 32 cevapsızdır.

Konuşulan kullanıcılar Beyazıt Meydanı'ndaki döşeme kaplamasını % 51 gibi çoğunlukla uygun bulmuştur. Ancak % 33 ü uygun bulmamıştır.

Konuşulan kullanıcıların çoğunluğu (% 74) meydan üzerindeki yeşil alan düzenlemesi ile

su faktörünü yeterli bulmamıştır. Yine aynı şekilde % 78 gibi büyük bir meydan üzerindeki dinlenme banklarını kullanım ve yer bakımından uygun bulmamıştır.

Konuşulan kullanıcılara Beyazıt Meydanı'na yerleştirilmesi istenilen donatım elemanları sorulmuştur. En çok (% 65 ile) plastik elemanlar (heykel gibi) istenmiştir. Daha sonra (% 60 ile) çöp kutuları, sırasıyla da; duvar gazeteleri, ışık oyunları ve elektrik direkleri istenmiştir.

Konuşulan kullanıcılara meydandaki yarı açık kahve ve çayhanelerin yeterli olup olmadığı sorulmuş, % 73 gibi büyük çoğunluk hayır cevabı vermiştir.

Konuşulan kullanıcıların % 86'sı meydandaki tuvaletleri yetersiz bulmuştur. Bu sorun Beyazıt Meydanı'nın en büyük eksiklerinden biri olarak kabul edilmelidir. Buna bağlı olarak Beyazıt Meydanı'ndaki en büyük eksikliklerden sayılması gereken çok amaçlı bir merkezin (Telefon-danışma-çiçekçi-gazete bayii vs.) istenilip istenilmediği konuşulan kullanıcılara sorulmuş ve % 84 gibi ezici bir çoğunluk böyle bir merkezin meydan için kaçınılmaz bir gereksinim olduğunu vurgulamışlardır.

Konuşulan kullanıcılara öncelikle yaya dolaşımını rahat sağlayıp sağlamadığı sorulmuş, % 53 evet cevabını vermiştir. % 36 hayır cevabını vermiştir. Bu sonuç da genelde kullanıcıların yaya ulaşımında bir engelleri olmadığını gösterir.

Yine konuşulan kullanıcılara Beyazıt Meydanı ile yakın çevresi arasındaki yaya ulaşımının yeterli olup olmadığı sorulmuş, yeterli diyenler ile yetersiz diyenler ilginç bir şekilde aynı oranda çıkmıştır (% 47 ile).

Konuşulan kullanıcıların çoğunluğu (% 74'ü) Beyazıt Meydanı'na oto ulaşımı ile otopark sorununu yetersiz bulmuştur.

Anketin beklentiler kısmında konuşulan kullanıcıların kendi kişisel görüş ve beklentileri alınmıştır. Buna göre; benzer iki soru sorulmuştur. Bunlardan birincisi şu anda Beyazıt Meydanı'ndan kimler yararlanmaktadır sorusudur. Alınan yanıtlarda en çok % 34 ile öğrenciler gelmekte, daha sonra % 32 ile esnaf gelmektedir. Daha sonra % 22 ile memurların, % 17 ile öğretim üyelerinin, %26 ile işsizlerin % 13 ile emekli ve % 4 ile satıcıların olduğu söylenmiştir

Diğer yönüyle meydana yararlanması gereken kişilerin kimler olması gerektiği sorulduğunda bu defa, alınan yanıtlar da belirli bir şekilde meydanın kullanım amacı ortaya çıkmaktadır, Buna göre;

Meydandan en fazla yararlanması gereken kesim (% 54) öğrenci grubudur. Daha sonra mesleğine bakılmaksızın meydanı kullanım amacına göre sıralama şu şekilde devam etmektedir.

- % 32 ile rekreasyon (dinlenme-eğlenme) amaçlı gelenler,
- % 24 ile turizm amaçlı gelenler,
- % 14 ile ibadet için gelenler,
- % 10 ile de ulaşım nedeniyle meydanı kullananlardır.

Bir başka sonuç da genel anlamda Beyazıt Meydanı'nın genel durumundan memnuniyetleri sorulduğunda; konuşulan kullanıcıların % 74'ünün memnun olmadığı görülmüştür. Bu genel soruya alınan açık yanıt göstermektedir ki Beyazıt Meydanı'nın yeniden düzenlenmesi genel anlamıyla halkın istediği bir düzenleme olacaktır.

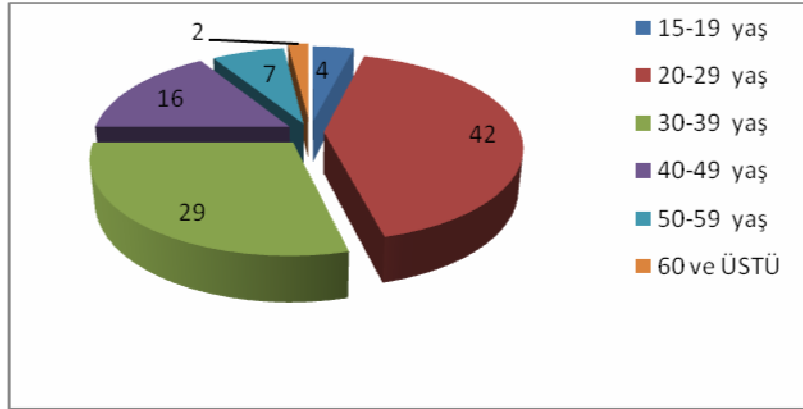
1985'te yapılmış olan yukarıdaki anket sonuçlarının her yönden olumsuzluğu, meydanın tekrar planlamaya alınmasını gerektirmektedir. 2007 yılında meydanın yaşadığı değişim ve

gelişimi tespit etmek için anket yöntemi uygulanmıştır.

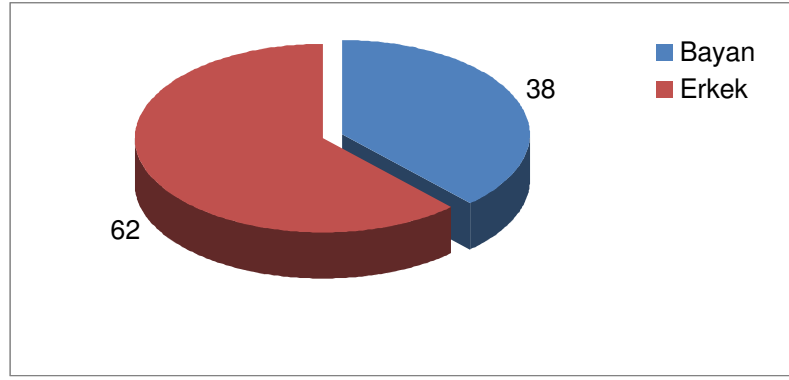
Anket çalışmasında kullanıcılara yöneltilen sorular altı ana başlık altında derlenmiş ve sorular hazırlanmıştır. Bu ana başlıklar şunlardır:

1. Sosyo Ekonomik yapı
2. Kullanımlar
3. Fiziki yapı
4. Donatımlar
5. Ulaşım
6. Beklentiler.

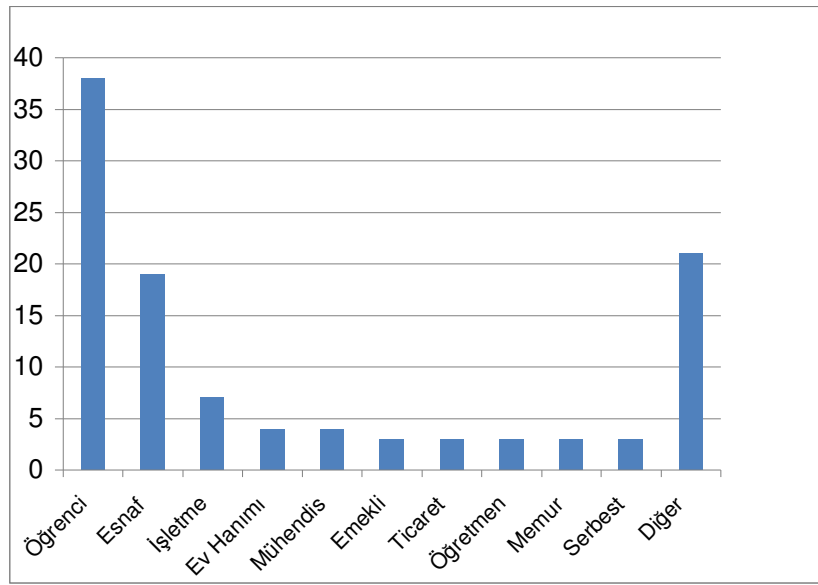
Anket çalışması 100 kullanıcı ile yapılmıştır. Bu çalışmanın % 42'si 20-29 yaş, % 29'u 30-39 yaş, % 16'sı 40-49, % 7'si 50-59 yaş, % 4'ü 15-19 yaş aralığına uygulanmıştır (Şekil 5.24). Anketi cevaplayanların % 62'si erkek, % 38'i bayan olmuştur (Şekil 5.25). Ankette meslek gruplarında büyük çoğunluk öğrencilere aittir(38 kişi). Bu oranı işletmeciler (19 kişi) ve esnaflar (6 kişi) takip etmektedir (Şekil 5.26). Bu sonuç ile meydan yoğunluğunu oluşturan gruplar ortaya çıkmaktadır.

Şekil 5.24, Anketi Cevaplayanın Yaş Aralığı.

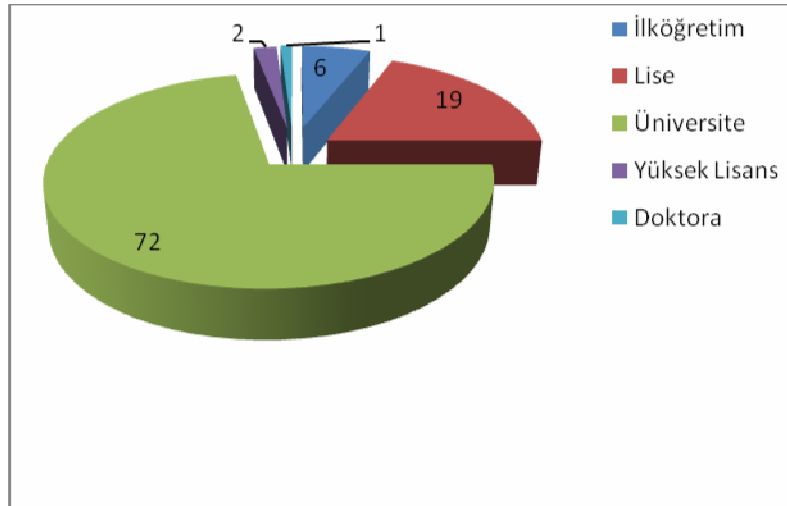

Şekil 5.25, Anketi Cevaplayanın Cinsiyeti.

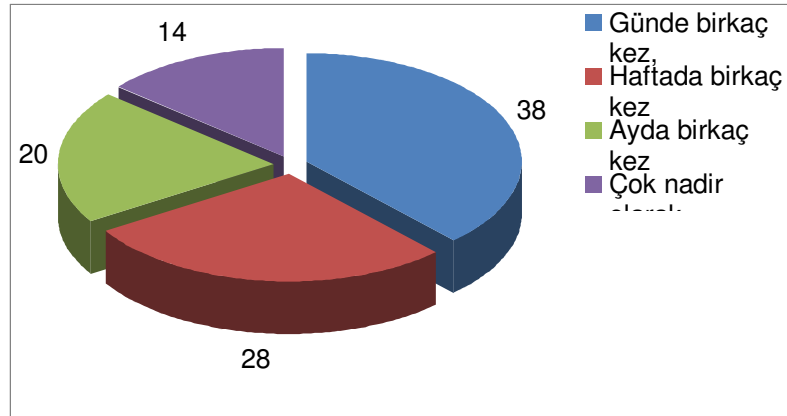

Şekil 5.26, Anketi Cevaplayanın Mesleği.

Anketi cevaplayanların, % 72'si üniversite, % 19'u lise, % 6'sı ilköğretim, % 2'si ise yüksek lisans eğitim seviyesine sahiptir (Şekil 5.27). Kullanıcıların % 38'i günde bir kaç kez, % 28'i haftada bir kaç kez, % 20'si ise ayda bir kaç kez meydana kullanmaktadır (Şekil 5.28).

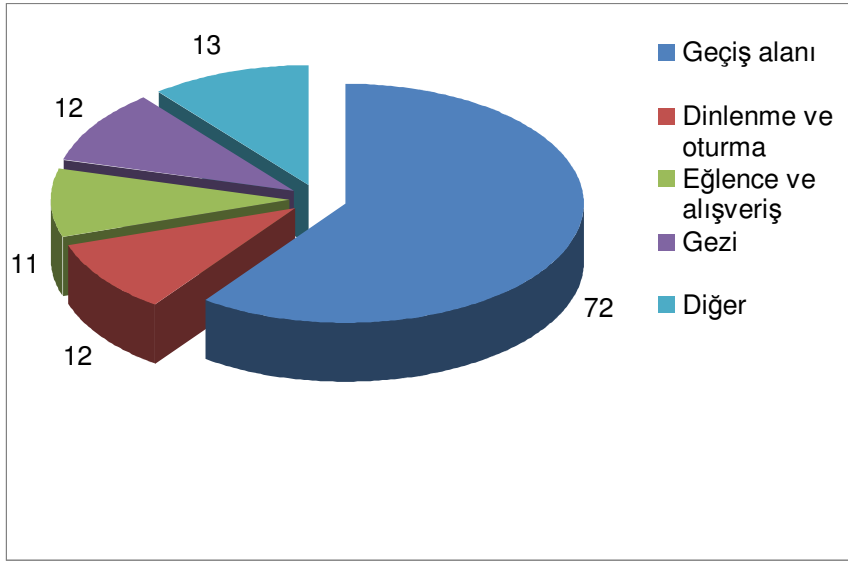

Şekil 5.27, Anketi Cevaplayanın Eğitim Düzeyi.

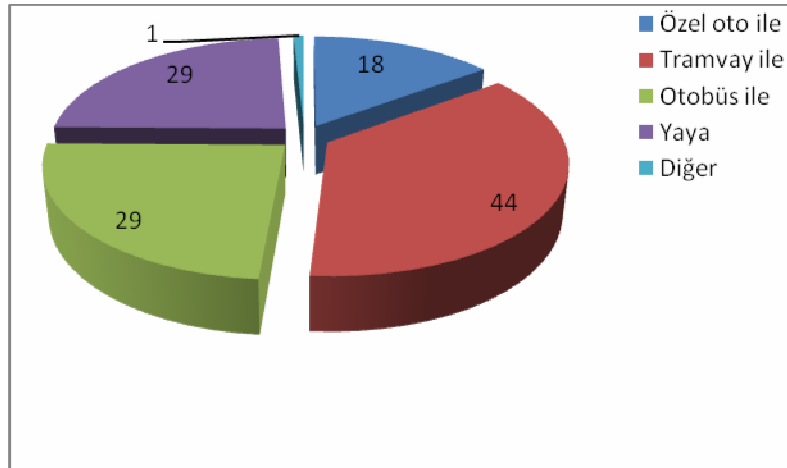

Şekil 5.28, Soru 1 Meydanı hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?

Kullanıcılardan 72 kişi geçiş amaçlı, 12 kişi dinlenme ve oturma ve yine 12 kişi gezi amaçlı, 11 kişi ise eğlence ve alışveriş için meydanı kullanmaktadır (Şekil 5.29). Katılımcılardan 44 kişi tramvay ile, 29 kişi otobüs ile, ve yine 29 kişi yaya olarak, 18 kişi ise özel oto ile meydana ulaşım sağlamaktadır (Şekil 5.30).

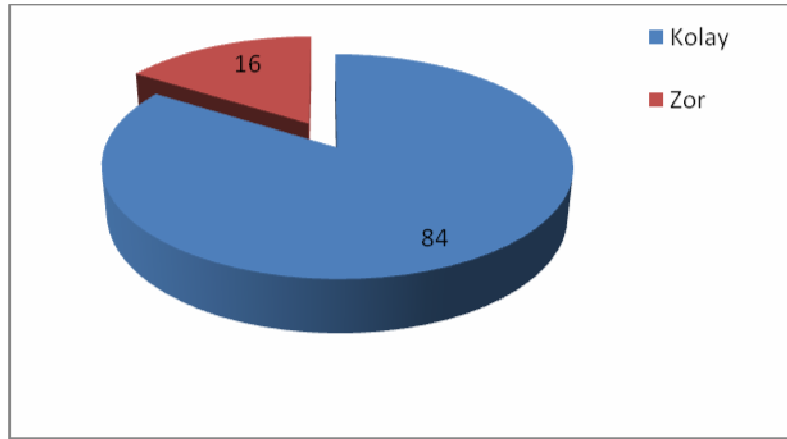

Şekil 5.29, Soru 2 Meydanı hangi amaçla kullanıyorsunuz?

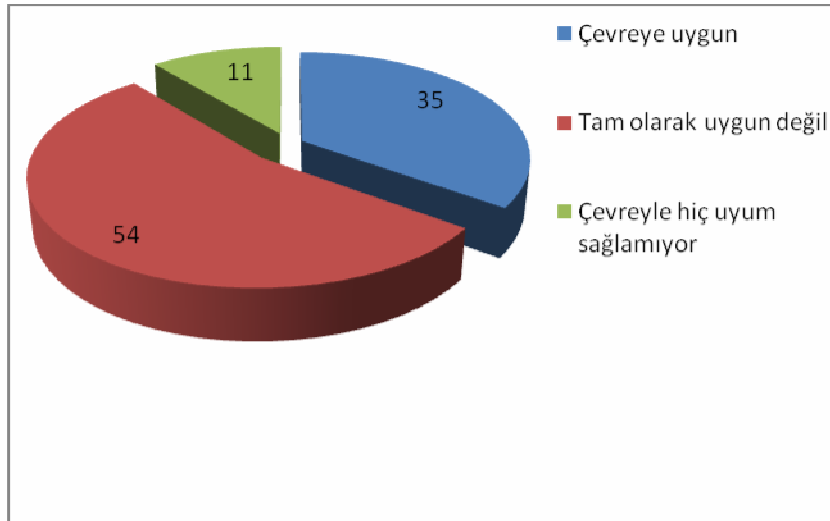

Şekil 5.30, Soru 3 a-) Meydana ulaşımı nasıl sağlıyorsunuz?

Katılımcıların % 84'ü meydana ulaşımı kolay bulmakta, % 16'si ise ulaşımın zor olduğunu düşünmektedir (Şekil 5.31). Kullanıcıların % 54'ü meydanın çevreye tam olarak uygun olmadığını düşünmektedir. % 35'i çevreye uygun görmekte, % 11'i ise hiç uyum sağlamadığını, çevre ile bağının olmadığı belirtmektedir (Şekil 5.32).

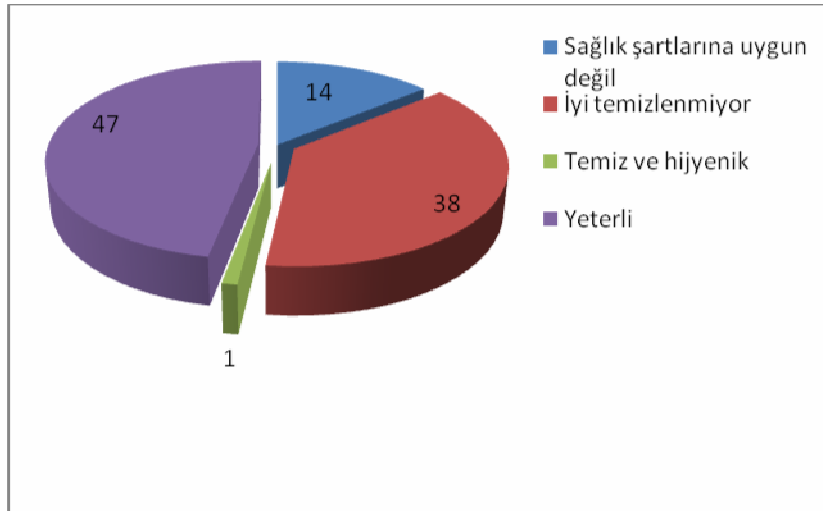

Şekil 5.31, Soru 3 b-) Meydana ulaşım kolaylığı.

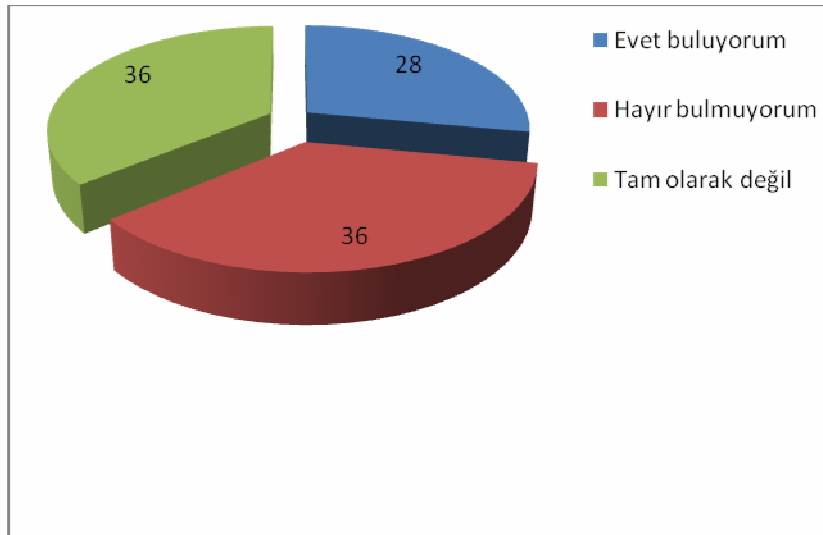

Şekil 5.32, Soru 4 Meydanın çevresi ile uyumunu nasıl buluyorsunuz?

Katılımcıların % 47'si meydanın temizliğini yeterli bulmakta, % 38'si iyi temizlenmediğini düşünmekte, % 14'ü sağlık şartlarına uygun olmadığı kanısındadır (Şekil 5.33). meydanı kullanıcıların % 36'sı estetik bulmamakta, yine % 36'sı tam bir estetik değer sahip olmadığını düşünmekte, % 28'i estetik bulmaktadır (Şekil 5.34).

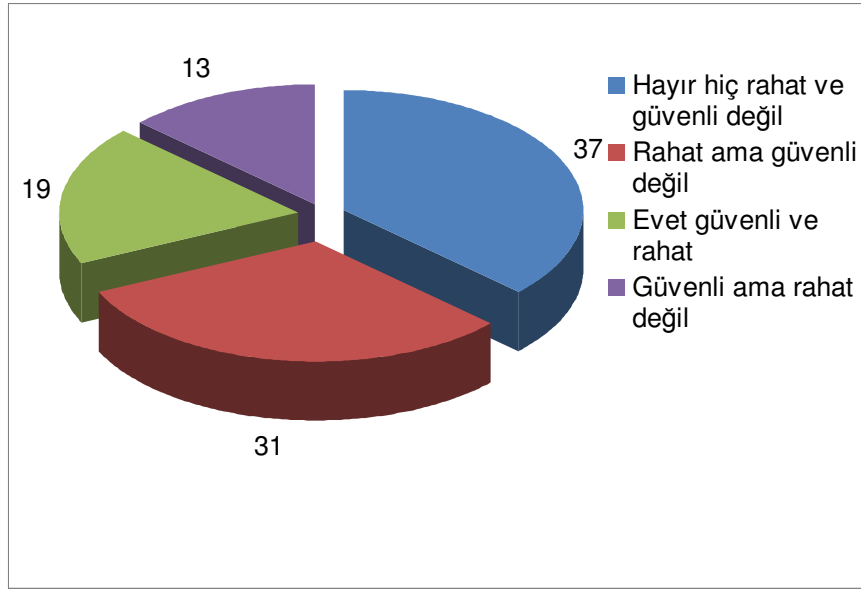

Şekil 5.33, Soru 5 Meydanın temizliğini yeterli buluyor musunuz?

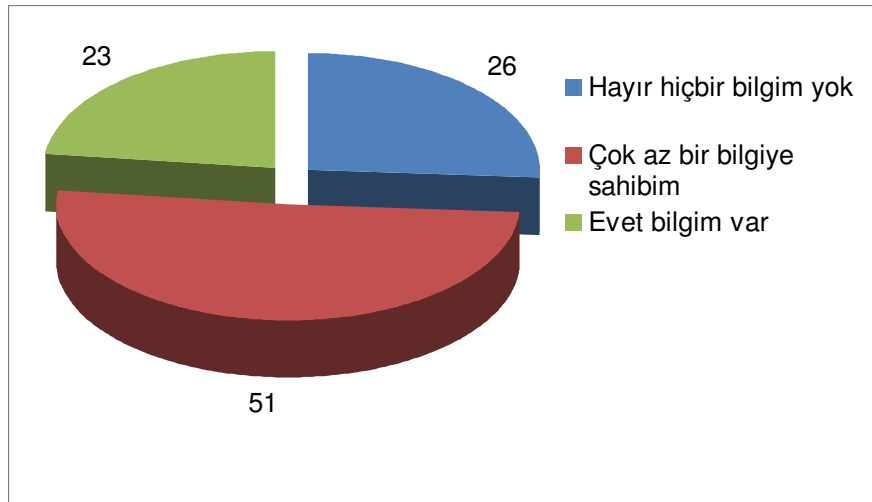

Şekil 5.34, Soru 6 Meydanı estetik ve gösterişli buluyor musunuz?

Kullanıcıların % 37'si meydanda kendini rahat ve güvenli hissetmemekte, % 31'i rahat fakat güvenli olmadığı görüşünde, % 13'ü güvenli olduğu fakat rahat olmadığı kanısında, % 19'u ise rahat ve güvenli olduğunu düşünmektedir (Şekil 5.35). Meydanın tarihi hakkında kullanıcıların % 51'inin çok az bir bilgisi var, % 26'sını hiç bilgisi yok ve % 23'ünün ise bilgisi vardır (Şekil 5.36).

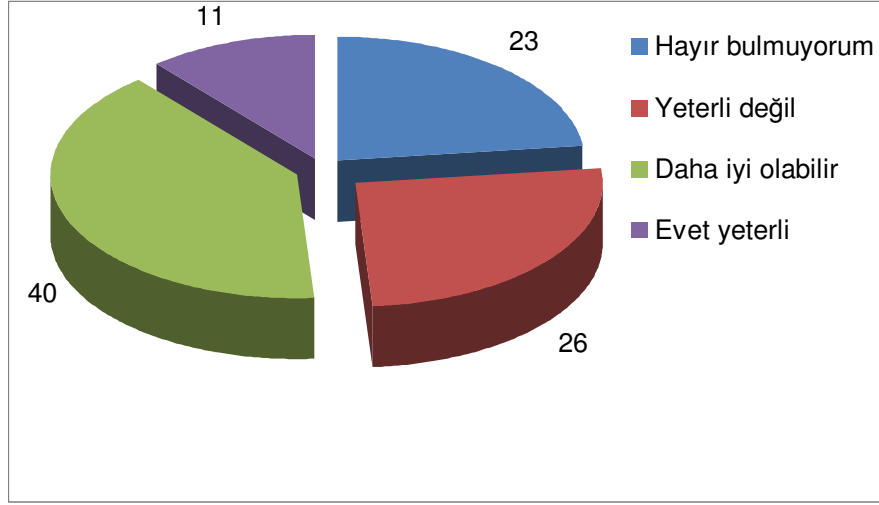

Şekil 5.35, Soru 7 Meydanda kendinizi rahat ve güvenli hissediyor musunuz?

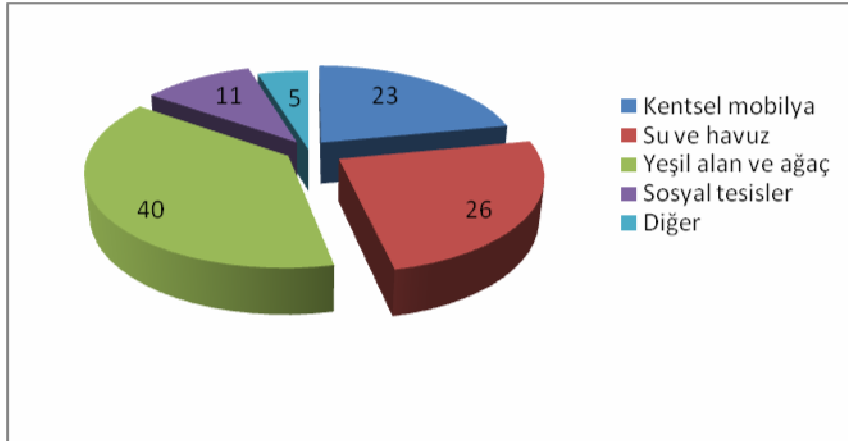

Şekil 5.36 Soru 8 Meydanın tarihi hakkında bilginiz var mı?

Kullanıcıların % 26'sı meydanın kullanım ve işlevini tam olarak yeterli bulmamaktadır. % 23'ü yetersiz olduğu kanısındadır. % 11'lik bir kısım ise yeterli olduğunu düşünmektedir. % 40'ı da daha iyi bir duruma getirilebileceği görüşüne sahiptir (Şekil 5.37). % 40 oranında meydana yeşil alan ihtiyaç duyan kullanıcı bulunmaktadır. % 26'lık kesim ise su ve havuz istemektedir. % 23'ü kentsel mobilya gereği görmekte, % 11'i de sosyal tesis ön görmekte (Şekil 5.38).

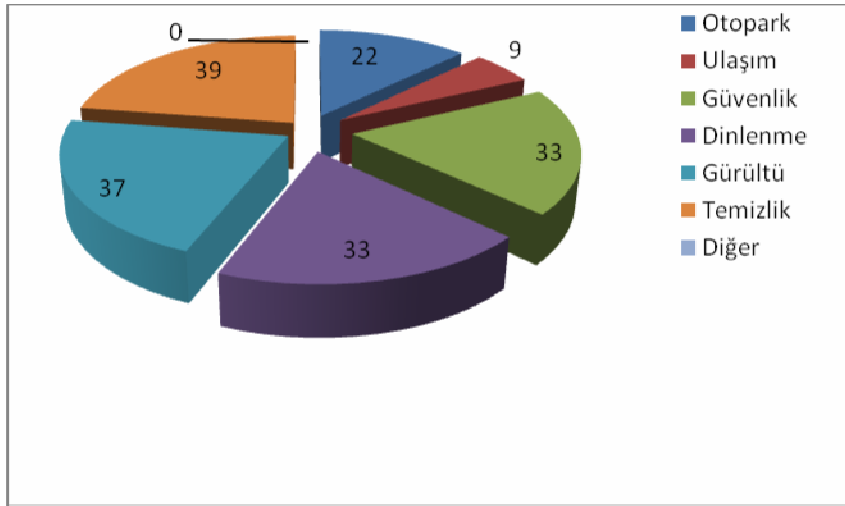

Şekil 5.37 Soru 9 Meydanı kullanım ve işlev olarak yeterli buluyor musunuz?

Şekil 5.38, Soru 10 Sizce meydanın işlevsel ihtiyaçları nelerdir?

Kullanıcılardan 33 kişi meydana dinlenme sorunu yaşamaktadır. Güvenlik sorunu yaşayan kişi sayısı da 33'tür. Gürültüden 37, temizlikten 39, otoparktan ise 22 kişi rahatsızlık duymaktadır (Şekil 5.39). Soruları cevaplayanların % 33'ü meydana yeni bir düzenlemenin şart olduğunu belirtmiştir. % 62'si ise bazı düzenlemelerin yapılmasının yeterli olacağını düşünmektedir (Şekil 5.40).

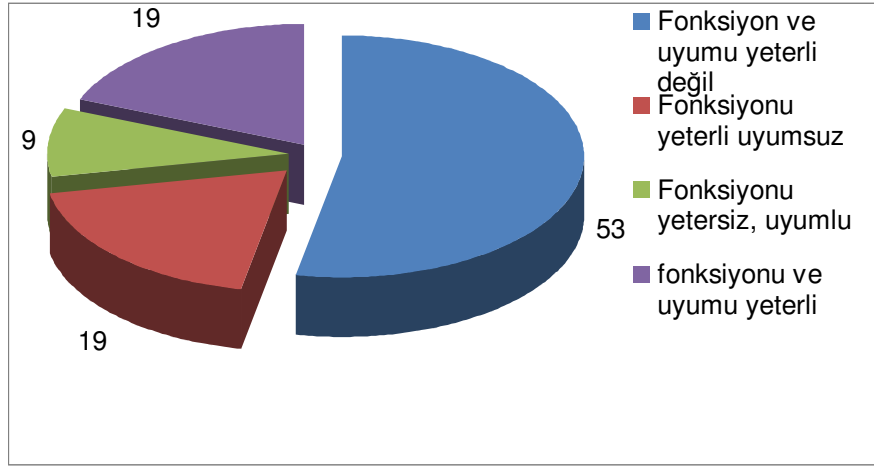
Şekil 5.39, Soru 11 Meydanda hangi sorunları yaşıyorsunuz?

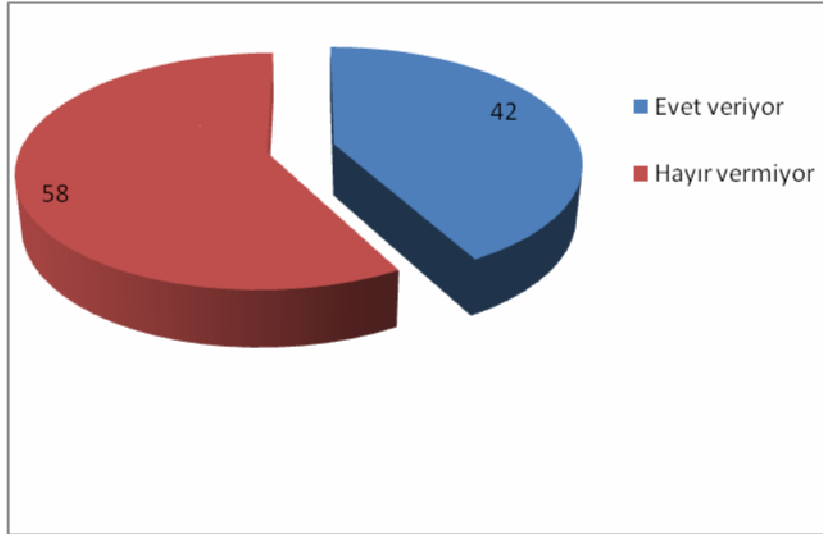
Şekil 5.40, Soru 12 Sizce Meydanın yeni bir düzenlemeye ihtiyacı var mı?

Katılımcıların %53'ü meydanı çevreleyen yapıların fonksiyon ve uyum olarak yetersiz olduğunu düşünmektedir. % 19'u fonksiyonunun yeterli olduğunu fakat uyumsuz olduğunu düşünmektedir. Yine % 19'luk bir kısım ise fonksiyonunun ve uyumunun yeterli olduğunu düşünmektedir. % 9'u ise fonksiyonunu yetersiz bulmaktadır (Şekil 5.41). Kullanıcıların % 42'si yeni yapılaşmadan rahatsızlık duymaktadır. % 58'i ise bu konudan şikayetçi değildir

(Şekil 5.42).

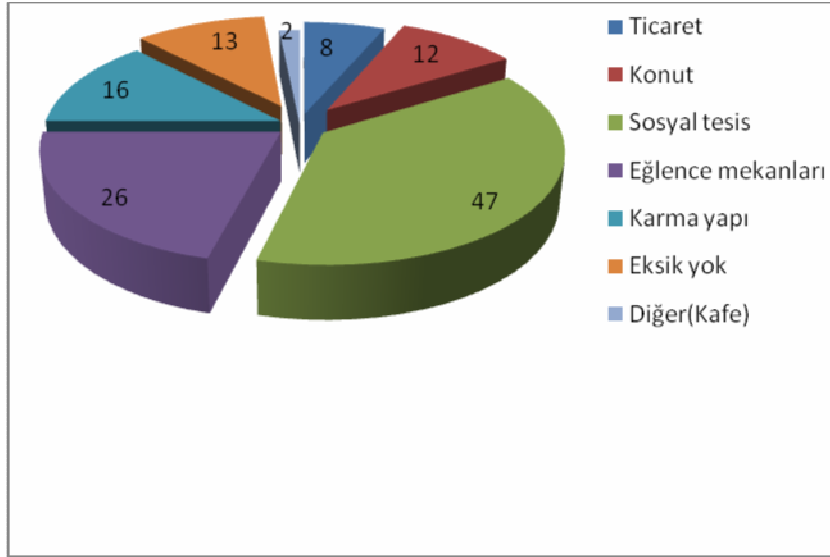

Şekil 5.41, Soru 13 a-) Meydanı çevreleyen binalar, fonksiyon ve meydanla uyum olarak yeterli mi?

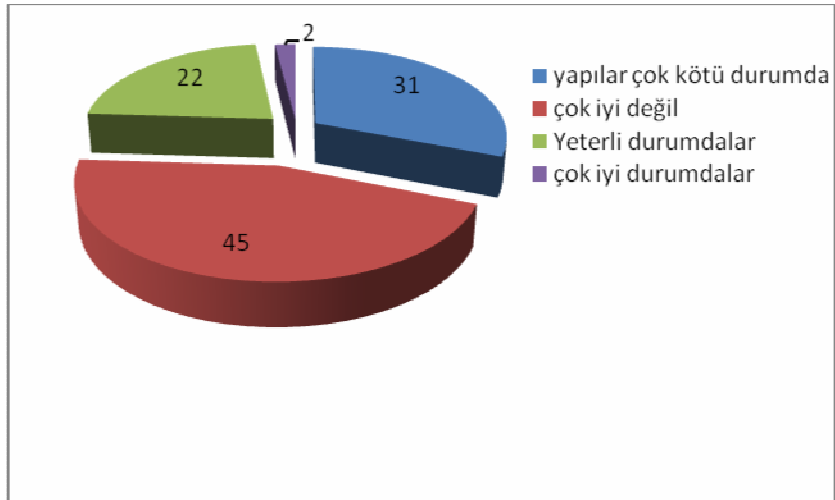

Şekil 5.42, Soru 13 b-) Tarihi yapılar veya diğer yapılar size meydanda rahatsızlık veriyor mu?

Katılımcılardan 47 kişi meydanda sosyal tesis ihtiyacı hissetmektedir. 26 kişi eğlence mekanı, 12 kişi konut, 16 kişi karma yapı, 8 kişi ticaret fonksiyonu istemektedir. 13 kişi ise eksik olmadığını düşünmektedir (Şekil 5.43). Çevre yapıların estetik, güvenlik ve planlama-tasarım kavramlarına göre durumunun 31 kişi kötü olduğunu düşünmektedir. 45 kişi durumlarının çok iyi olmadığını, 22 kişi de yeterli olduğunu belirtmiştir (Şekil 5.44).

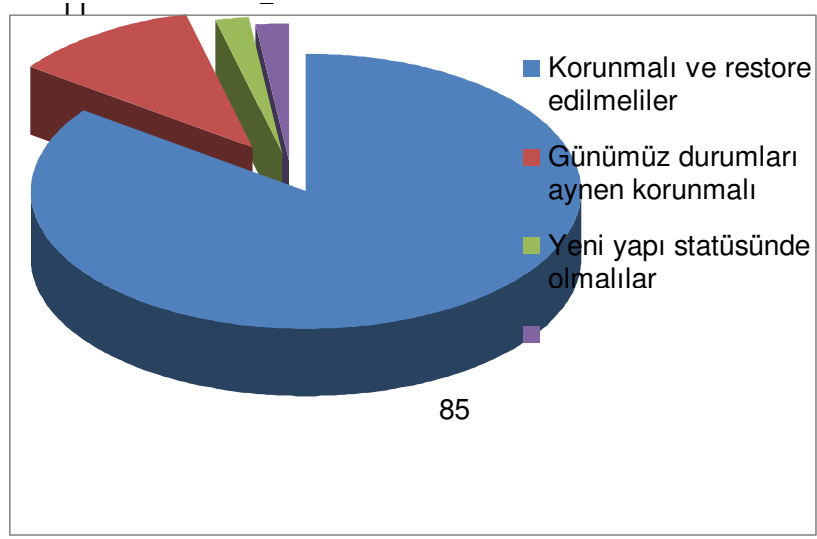

Şekil 5.43, Soru 14 Yapılarda hangi fonksiyon gereksinimini eksik buluyorsunuz?

Şekil 5.44, Soru 15 Çevre yapıların estetik, planlama-tasarım, güvenlik, çevreye karşı saygılı olma gibi kavramlara yönelik durumlarını nasıl değerlendirirsiniz?

Kullanıcıların % 85'i meydandaki ve çevredeki tarihi yapıların korunması ve restore edilmesi gerektiğini düşünmektedir. % 11'i günümüz durumlarının aynen korunması gerektiğini, % 2'si ise korumaya ve yenilemeye gerek olmadığını belirtmiştir (Şekil 5.45).

Şekil 5.45, Soru 16 Meydandaki ve çevresindeki tarihi yapılara nasıl bir yaklaşım olmalıdır?

6 SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, daha öncede bahsedildiği gibi, Beyazıt meydanı, anıtsal yapıları ve işlevleri ile Roma devrinden beri önemini korumuş bir merkezdir. Bu meydan, Bizans döneminde kentin en büyük forumu, Osmanlı döneminde de bir saray meydanı olarak İstanbul kentinin fiziksel yapısında olduğu kadar kent imgesinin oluşumunda da önemli yeri olan tarihi bir kent ögesidir.

Tarih boyunca bir çok aşamadan geçerek 21. yüzyıla kadar gelmiş olan Beyazıt Meydanı tarihe de kendinden söz ettirecek olayları yazdırmıştır. Tüm bu kırılma niteliğindeki olayların etkisi ile meydanda kurgusal olarak değişimler söz konusu olmuştur.

Meydan devamlı olarak bir kentsel dönüşüm ve değişim süreci yaşamıştır. Özellikle son yüzyılda bu dönüşüm süreçleri çok kısa zamanlar içinde yaşanmıştır. Çünkü yeri, konumu ve de işlevi itibari ile önem taşımaktadır. Bu nedenle de bu meydan kentsel tasarım için gereklilik arz eden bir meydandır ve kentsel tasarım için bir odak noktası teşkil etmektedir. Tüm yapılmış ve yapılmakta olan bu değişimlerin-düzenlemelerin temelinde, yerel-özel sektör, siyasi, ekonomik ve yanlış tasarım kriterlerinin olumsuz etkileri göz önüne vurmaktadır. Tarihin ve kültürün dikkate alınmaması ise meydanı ve tasarımı kullanışsız hale getirmektedir.

Meydanda oluşan değişiklikleri temel olarak fiziksel, sosyal ve kültürel diye sınıflandırabiliriz. Tarih akışı içinde bu değişimlerin boyutu, etkisi ve sonucu farklı olmuştur. Tüm değişim ve düzenlemelere bakıldığında zaman, tez kapsamında anlatılan kentsel tasarım ölçütlerinin sağlanmadığı görülmektedir. Yapılan tasarım ve düzenlemelerde objektif ve olumlu sonuçların yapılabilmesi için tasarımın öznesi olan insan temel unsur alınarak tasarıma başlangıç yapılmalıdır. İşlevsel bir tasarımda; kültür

objesi olan insan temel alınarak ve ilk bölümde bahsedildiği gibi kentsel tasarım kıstasları ön planda tutularak yapılan projelerin daha olumlu sonuçlar vermesi açıktır. Bunun somut örnekleri ise, vermiş olduğumuz dünyanın diğer ülkelerindeki meydanlardır. Bu nedenle meydana yapılmış olan anket çalışması da meydanın kentsel tasarım sınırını etkileyecek niteliğe sahiptir. Anket ışığında meydanı yeniden analiz etmek daha uygun ve yönlendirici olacaktır.

Meydanı kimin kullandığı, nasıl ve niye kullandığı gibi soruları bilmek tasarımı yönlendirdiği gibi, kolaylaştıran ve hızlı bir şekilde sonuca götüren yardımcı fikirlerdir. Bu düşünce ışığında; Beyazıt Meydanı'nı ele aldığımızda meydanı çoğunluk olarak genç ve orta yaşlıların kullandığı görülmektedir. Meydanın kullanımında üniversite öğrencilerinin oranını hayli fazla olması da göze çarpmaktadır. Dolayısı ile yapılacak tasarımda genç nüfusu ve üniversite öğrencilerini ilk planda düşünmek ve ayrıca meydanın fonksiyonunu artıran üniversitenin önemini belirtmek gereklidir. Meydanı genel olarak öğrenciler kullanıyor olsa da transit (geçiş amaçlı) kullananlarında göz ardı edilmemesi gereklidir. Çünkü meydanı geçiş amaçlı kullananların yüzdesi de çok fazladır. (% 72) Tasarımda bu bilgiyi değerlendirerek bu kişilerin meydanı diğer amaçlar içinde kullanması sağlanabilecektir. Transit kullanıcıya alternatifler sunularak meydanla olan ilişkisi artırılabilir. Bu kişileri kısa zamanlı etkinlik ve gösteriler ile meydana tutmak ilk aşama olabilir.

Anket sonucuna göre meydana kullanıcıların kolay ulaşımı (% 84) ve bunun tramvay ve otobüs ile sağlanması toplu ulaşım ve yaya trafiğinin meydan için yeterli olduğunu göstermektedir. Meydan bu anket doğrultusunda belirli ölçekte trafiğe kapatılarak tamamen yayalaştırılabilir. Bu şekilde meydana daha geniş işlevler yüklenebilecektir. Örneğin meydan açık bir müze haline getirilebilir ki meydan bu konuda yeterli birikime sahiptir. Meydanın trafiğe kapatılıp yayalaştırılmasına da Londra merkezi örnek alınabilir. Meydan yayalaştırılarak diğer alanlarla birleştirilerek bir bütünlük arz edebilir.

Sultanahmet Meydanı ile Beyazıt Meydanlar, eskisi gibi bir aks ile birleştirilebilir. Bu şekilde yayalaştırma projesi daha anlamlı ve bütüncül olacaktır. Bu bölgenin yani tarihi yarımadaının da müze kent olarak kabul edilmesi de bu düşünceyi kanıtlar niteliktedir.

Meydanı, kullanıcıların işlev ve kullanım olarak yetersiz bulmasında (olumsuz bulan %89) kullanıcının yeni işlevler istemesinin dışında, meydanın temiz bulunmaması, güvenliğinde sorunların olması gibi fiziksel etmenlerde söz konusu olmaktadır. Kullanıcının meydanda kendisini özellikle güvende hissetmemesi kullanımı büyük ölçüde etkileyecektir. İşlevlerin artırılması ise bu anlamda ifadesiz ve eksik kalacaktır. Dolayısı ile medyanın denetime ve kontrole ihtiyacı var demektir. Bu aşamadan sonra kullanıcı için yeni ve modern işlevler kullanıcı isteği doğrultusunda eklenmelidir. Bu isteklerin ilk sırasında da vazgeçilmez öge olan yeşil alan ve ağaç bulunmaktadır. Bu isteğin tasarımda uygun şekilde kullanılması da meydanın kullanım kapasitesini artıracaktır.

Yine anket sonuçlarına göre, kullanıcıların meydanın tarihine yönelik bilgisizliği meydanın kullanıcı üzerindeki önemini azaltmaktadır. Meydanın geçmişini bilen bir kişinin meydana farklı gözle bakması kaçınılmazdır. Bu nedenle meydanın geçmişi meydanda kullanıcıya değişik yöntemlerle aktarılmalıdır. Bunlar arasında görsellik ilgiyi artıracaktır. Kullanıcıların meydanda sosyal tesis ve eğlence mekanlarının eksikliğini duyması (71 kişi) ise meydanın işlev olarak yetersiz olduğunu tekrar göstermektedir. Özellikle turistlerin çok bulunduğu bu meydan, tarihi yarımada da bulunmasından dolayı yoğunluğu fazla olan bir mekandır. Bu etkenlerin yanı sıra çeşitli ticaret sektörlerinin ve tarihi Kapalı Çarşı'nın meydanı sınırlaması, meydanda sosyal tesis ve dinlenme tesislerine olan ihtiyacı açıkça göstermektedir.

Meydan daha önce de bahsedildiği gibi çevresi ile bir bütün olmak zorundadır. Tasarım ölçeği de bu yönde olmalıdır. Çevre yapılarının meydana adaptasyon ve uyumunun olumsuzluğu kullanıcı tarafından da dile getirilmiştir. Anket sonuçlarına tarihi yapılara olan

saygı gereğince değildir. Bu yapıların bakım, onarım ve restorasyonu meydanı ve kullanımı etkileyecektir. Bu doğrultuda yeni yapıların da gözden geçirilip birlikte bir uyum ve estetik anlayışı içinde olması kullanıcı olumlu etki oluşturacaktır.

Sonuç olarak meydanın bir kentsel düzenlemeye ihtiyacı vardır. Bu ihtiyacı kullanıcı da ankette dile getirmiştir. (% 93) bu düzenlemede de kullanıcı gereksinmelerine göre olması gereklidir ve bu gereksinmelerde basit anlamda yukarıda özetlenmiştir.

Kentsel düzenlemede, kentsel tasarım kısıtları ve ana hatları ilk bölümde ifade edilmeye çalışılmıştır. Bu ifadeler Beyazıt Meydanı için de geçerlidir. Bunu yanı sıra meydanda tasarımcı ve uygulamacıların izlemesi gereken kriterleri ise kısaca özetlemek gerekir ise;

- Meydan, kimlik ve yer duygusunun yaratılabilmesi için, fiziksel olarak iyi tanımlanmış olmalıdır.
- Meydan, geçmişle bağlantılar kurmanın kentsel sürdürülebilirliğe katkısı dikkate alınarak, tarihi, toplumsal, kültürel ve estetik karakterle desteklenmelidir.
- Büyük ölçekli bir kentsel tasarım çalışmasında, meydanın gücü kendisine bağlantılı sosyal mekanların sürekliliği ile desteklenmelidir.
- Meydan kapsamında işlevsel çeşitlilik desteklenmeli, mekanın haftanın tüm günlerinde ve gece-gündüz canlı kalması sağlanmalıdır; bu çerçevede, tüm yaş grupları ve farklılaşan ilgi gruplarına yönelik kullanım olanağı sağlanmalıdır.
- Binalar kamusal mekanla dostça bir ilişkide olmalı ve önyüzlerindeki kamusal işlevler aracılığıyla dış mekandaki yaşama katkıda bulunmalıdır.
- Görsel hoşnutluk, düzen ve zıtlıklar oluşturulmalı, meydan içindeki sanat öğeleri mekanın bir parçası olarak en başından tasarlanmalıdır. Bu kapsamda, kamusal sanat ürünlerinin “yer ruhu”nun ve aidiyet duygusunun oluşmasına nasıl katkıda bulunacağı konusu sanatçı ile işbirliği içinde irdelenmelidir.

Kentsel tasarımda başarılı olmak aynı zamanda kentsel alanlarında da (açık alanların) olumlu sonuçlara ulaşması anlamına gelmektedir. Kentsel tasarımın hedefleri arasında olan açık alanların ve meydanların tasarımı yine kentsel bir ölçek ile çözüme ulaşmalıdır. Bunun yanı sıra belirli kriterleri de sağlamalıdır ki işlev ve yeterlilik açısından insanlara hizmet edecek bir boyutta çözüme ulaşılmış olsun. Bu kriterler aslında kentsel tasarımın şart koştuğu koşullardır. Bu bağlamda başarılı bir alan çalışması için Çizelge 6.1’de belirtilen kriterleri kesinlikle sağlanmalıdır.

BAŞARILI ALANLARIN ANAHTAR NİTELİKLERİ			
KALİTE KRİTERLERİ			
ANAHTAR NİTELİKLER	SOYUT NİTELİKLER		ÖLÇÜTLER
KONFOR VE İMAGE	güvenlik çekicilik tarihsellik etkileycilik ruhsallık	oturulabilirlik yürünebilirlik yeşil alan temizlik tarih	suç istatistikleri sağlık koşullarının iyileştirilmesi bina durumları çevresel veriler
GEÇİŞLER VE BAĞLANTILAR	okunabilirlik yürünebilirlik güvenlik süreklilik uygunluk	yakınlık birleşilebilirlik rahatlık ulaşılabilirlik	trafik verileri ayırılma modelleri geçiş kullanımı yaya etkinlikleri park etme kullanım şekilleri
KULLANIM VE ETKİNLİK	gerçeklik sürdürülebilirlik olağandışılık eşsizlik imkanlılık(maddi) eğlence	faaliyet kullanışlılık kutlama canlılık doğallık gerçek kalite	emlak değeri kira bedeli alan kullanım biçimleri perakende satış yöresel ticaret mülkiyeti
SOSYALLİK	işbirliği komşuluk hoş karşılama asalet	gurur farklılık, çeşitlilik hikayecilik arkadaşlık etkileşim	sokak yaşamı sosyal ağlar gece kullanım gönüllülük bayan çokluğu çocuk ve yaşlıların yoğunluğu

Çizelge 6.1, Başarılı alan kriterleri (Carmona, 2002).

KAYNAKLAR

Akay, A., Tanrıvermiş, E. ve Yaşlıca, E., (1999), “Peyzaj Tasarımının Kentsel Tasarım Süreci İçindeki Yeri.” Türkiye 10. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.

Albrechts, L, (1991), “Changing Role; and Pasition of Plannors” Urban Slutlies Vol. 28, No. 1.

Alexander, C., ve diğerleri, (1977), A Pattern Language, Oxford University Press, Oxford.

Arın, Cihan, (2007a), “Sanayi Devrimi Kenti Berlin-I”, Mimarlık Dergisi, s:313

Arın, Cihan, (2007b), “Sanayi Devrimi Kenti Berlin-I”, Mimarlık Dergisi, s:314

Bilsel, F.C., (1997), “Kentsel Tasarım Kuramları ve Uygulamaları” 8. Kentsel Tasarım ve Uygulama Sempozyumu, MSÜ, İstanbul.

Bentley, Ian, (1985), Responsive Environments:A Manuel For Designers, Architectural Press, London.

Bindal, Nihat, (1990), İtalya’da Rönösans ve Barok Devri Hacim ve Stil Analizleri, İstanbul Mimarlık Fakültesi, İstanbul.

Cansever, Turgut, (1991), Beyazıt Meydanı Yayalaştırma Projesi 1969, Arredemento Dekorasyon, s:24, İstanbul.

Cansever, Turgut, (1992), Şehir ve mimari üzerine düşünceler, Ağaç, İstanbul.

Cansever, Turgut, (2001), Turgut Cansever, Boyut Matbaacılık, İstanbul.

Carmona, M., T. Heath, T. Oc, S. Tiesdell, (2002), Public Places, Urban Spaces, The Dimemson of Urban Design, Architectural Press.

Cerasi, M. M., (1999), Osmanlı Kenti: Osmanlı İmparatorluğunda 18. ve 19. yüzyıllarda Kent Uygarlığı, Yapı kredi Yayınları, İstanbul.

Dattner, Richard, (1994), Civil Architecture: the new public infrastructure, Mc Graw Hill Ins., New York.

Derman, Bünyamin, (1999), Kentin Yeniden Yapılanması: Potsdamer Meydanı-Berlin, Arkitekt, s:465, Nokta, İstanbul.

Dostoğlu, Neslihan, (2007), “Kentler ve Meydanları”, Mimarlık, s:334, İstanbul.

Edmund, N., Bacon, (1981), Design Of Cities, Thames and Hudson, London.

Erkin, Ayşe, Hasol, (1999), “Ekonomik Liberalizmin Mimarlığa Yansıması/ Potsdamer Platz ve Diğerleri”, Yapı, s: 207, Yem, İstanbul.

Eşkinat, Yunus, (1992), “Kentsel Tasarım Bağlamı”, 2. Kentsel Tasarım Ve Uygulamalar Sempozyumu: Post-Urbanism ve Kentsel Tasarım, MSÜ, İstanbul.

Freeman, M., (1988), “Developers, Architect and Building Styles: Post-War Redevelopment in Two Centers” Trans. Inst. Br. Georg No:13, 139-140.

Glazer, N., Lilla, M., (1987), The Public Face of Architecture, Civic Culture and Public Spaces, The Free Press, New York.

Greed, Clara, (1998a), Introducing Urban Design – Interventions and Responses, Addison Wesley Longman Limited.

Greed, Clara, (2000b), Introducing Planning, The Athlone Press.

Harris, A., (1991), Proceedings of Technological and Societal Alternatives in Transportation, London.

Hasol, Doğan, (1993), Beyazıt Meydanı’nın Garip Öyküsü, Yem, İstanbul.

İşözen, Erhan, (1987), Beyazıt Meydanı Kentsel Tasarım Proje Yarışması: Redesigning of Beyazıt Square.

Jenks, Charles, (1977), The Language of Post-modern Architecture, Academy, London.

Kaftancı, Güngör, (2000), Avrupa’dan Örneklerle Meydan Kavramına Bir Yaklaşım, Ege Mimarlık Dergisi, İzmir.

Karaman, Aykut, (1999), “Bir Disiplin ve Meslek Olarak Kentsel Tasarımın Yeni Konumu ve İçeriği”, Ulusal Kentsel Tasarım Kongresi, MSÜ, İstanbul.

Keleş, Ruşen, (1993), Kentleşme Politikası, İmge, İstanbul.

Konuk, Güzin, (1992), “Kent Kimliği ve Kentsel Kod Sistemi”, 2. Kentsel Tasarım Ve Uygulamalar Sempozyumu: Post-Urbanism ve Kentsel Tasarım, MSÜ, İstanbul.

Krier, Rob, (1979), Urban Space, London, Ad.

Kuban, Doğan, (1996), İstanbul Bir Kent Tarihi, Tarih Vakfı yayınları.

Lang, John T., (1987), Creating Architectural Theory : The Role of the Behavioral Sciences in Environmental Design, Van Nostrand Reinhold, New York.

Lozano, Eduardo E., (1990), Community design and the culture of cities : The crossroad and the wall, Cambridge University Press.

Lynch, Kevin, (1960), The Image of the City, Mit.

Lynch, Kevin, (1981), Theory of Good City Form, Mit Press, Massachusetts.

Madanipour, A., (1996), Design Of Urban Space, Wiley, New York.

Meeus J. H. A., Meto J. Vroom, (1987), Landscape and Urban Planing, Elsevier Science Publishers.

Moughtin, J. Clifford, (1992), Urban Design : Street and Square, Oxford, Toronto.

Nathan, Silver, (1999), The Making of Beaubourg A building Biography of the centre Pompidou, MIT Press, Paris.

Norberg-Schulz, C., (1979), Genius Loci: Towards Phenomenology of Architecture, Rizzoli, New York.

Oktay, Derya, (2007), “Kentsel Kimlik ve Canlılık Bağlamında Meydanlar”, Mimarlık, s:334, İstanbul.

Pardorokes, Viktor, (1992), Kentsel Mekan Tasarım İlkeleri ve Mimari Oluşuma Etkileri, Y.L. Tezi, İtü yayınları.

Relph, Edward, (1976), Place and Placelessness, Pion, London.

Rossi, Aldo, (1982), Architecture Of The City, Mit.

Rutledge, J. Albert, (1981), A Visual Approach to Park Design, New York,

Sayar, Zeki, (1958), Beyazıt Meydanı’ndan Alacağımız Ders, Arkitect dergisi, sayı 2, s. 53, Cumhuriyet, İstanbul.

Sayar, Zeki, (1961), Beyazıt Meydanı, Arkitect dergisi, s. 1/3, İstanbul.

Shirvani, Hamid, (1985), The Urban Design Process, New York, Van Nostrand Reinhold.

Sinan, Ebru, “Kentsel Tasarımın Yasal Düzenlemelerdeki Konumu ve Karşılaştırmalı Sorgulamalar” KATÜ yayınları.

Sitte, Camillo, (1965), City Planing According to Artistic Principles, Random Hause, New York.

Suher, Hande, (1996), Şehircilik, İTÜ, İstanbul.

Süer, Dürrin, (2000), Berlin’in Kimlik Arayışında Yeni Bir Meydan/Potsdamer Platz, Ege Mimarlık, s:35, TMMOB, İzmir.

Şahinler, Orhan, (1964), Merkezi İtalya’da Ortaçağ Şehirlerinin Meydanlarına Ve Çevre Mahallelerine Ait Etüt, İ.D.G.S.A.

Şahinler, Orhan, (2004), Ayasofya, Süleymaniye Camii, San Marco Meydanı, Mimarist, s:12, İstanbul Mimarlar Odası İstanbul.

Şener, Hasan, Yıldız, Dilek,(1999) “Kentsel Mimari ve Kentsel Mekana Katkı” Ulusal Kentsel Tasarım Kongresi, MSÜ, İstanbul.

Turalı, M., (1995), Kent ve Kent Mekanlarının Değerlendirilmesi, Y. L. Tezi, İTÜ yayınları.

Tümer, Gürhan, (2007), “İnsanlar, Kentler ve Meydanlar”, Mimarlık, s:334, İstanbul.

Türkmen, Muhlis, (1982), İtalya’dan Çizgiler, İ.D.G.S.A. yayın evi, İstanbul.

Vanlı, Şevki, (2004), “Unutulan Beyazıt Meydanı”, Yapı dergisi, sayı 266, s. 53-57, Yem, İstanbul.

Vitruvius, (1960), The Ten Boks on Architecture, Dover Publications, New York.

Whitehand, J.W.R. ve Whitehand, S.M. (1983), “The study of physical change in town centres: research procedures and types of change”, Transactions of the Institute of British Geographers NS vol. 8 no. 4 pp. 483-507.

Whyte, William, H., (1989), City: Rediscovering Its Center, Doubleday, New York.

Yenen, Zekiye, Şerefhanoglu, M., (1992), “Kent Kimliği-Reklam Öğeleri İstanbul Örneği”, 2. Kentsel Tasarım Ve Uygulamalar Sempozyumu: Post-Urbanism ve Kentsel Tasarım, MSÜ, İstanbul.

Yeşilkaya, Neşe, (2007), “ 19. Yüzyılın İkinci Yarısında İstanbul Beyazıt Meydanı ve Kentsel Mekan Yönelik Tasarım İzleri: Aks, Arkad, Yapı Yüzü”, Mimarlık, s:334, İstanbul.

Yürekli, Hülya, (1977), Çevre Görsel Değerlendirmesine İlişkin Bir Yöntem Araştırması, Dok. Tezi, İtü yayınları.

Zucker Paul, (1959), Town And Square, Columbia University Press, New York,

EKLER**Ek 1: Büyükşehir Belediyesinin Yapmış Olduğu Anket Çalışması Formu**Anketörün Adı Soyadı: Süreyya KARAGÖZOĞLU **Zabıta Memuru**

AnketNo:.....

Tarih: / / ...

ANKETİN AMACI:

Beyazıt meydanının bugünkü kullanımından gelen sorunlar ve yetersizliklerin belirlenebilmesi ve beklentilerin ortaya konabilmesi için bir anket düzenlenmiştir.

I. SOSYO EKONOMİK YAPI:

a) Konuşulananın adı ve soyadı:.....

b) Konuşulananın yaşı:.....

c) Konuşulananın cinsiyeti: Erkek () Kadın ()

d) Konuşulananın aylık geliri nedir?

(0-50000) () (500000-100000) () (100000-150000) () (150000-200000)

() (200000-250000) () (250000 +.....)()

e) Konuşulananın eğitim durumu nedir?

Okur yazar değil () ilkokul terk () ilkokul mezunu () Ortaokul mezunu ()

Lise mezunu () Üniversite mezunu () Üniversite devam ()

f) Konuşulananın mesleği nedir?

Öğrenci () Öğretim üyesi () Beyazıt meydanı çevresindeki dükkan sahibi ya da sorumlusu ()

II. KULLANIMLAR:

a) Beyazıt meydanı ve civan için kütüphane ve benzeri eğitim amaçlı tesisler konusunda,

varsa önerileriniz neler

olabilir.....

- b) Beyazıt Meydanı ve çevresi, turistler için şimdiki haliyle yeterli mi? Evet () Hayır ()
- c) Hayır ise eksik yönlen neler olabilir?.....
- d) Meydan mevcut haliyle eğlence ve dinlenmeye yeterli mi? Evet () Hayır ()
- e) Hayırsa neler yapılabilir?.....
- f) Meydanın ticari amaçlı kullanılmasını doğru buluyor musunuz? Evet () Hayır ()

III- FİZİKİ YAPI:

- a) Meydandaki kademelenmeyi (kat farkları-zemindeki alçalma, yükselme) ve Meydandaki kademelenmeyi oluşturan duvar yüzeyleri nasıl buluyorsunuz?.....
- b) Meydandaki döşeme kaplaması sizce uygun mu? Evet () Hayır ()
- c) Hayır ise ne gibi döşeme kaplaması düşünüyorsunuz?

IV. DONATIMLAR:

- a) Meydandaki yeşil düzenlemeyi uygun buluyor musunuz? Evet () Hayır ()
- b)Hayır ise nasıl bir yeşil düzenleme önerirsiniz?.....
- c) Meydandaki su faktörü (havuz) yeterli mı? Evet () Hayır ()
- d) Meydanda yeterince dinlenme bankı var mı? Var () Yok ()
- e) Sizce meydandaki mevcut dinlenme bankları kullanım ve yer açısından uygun mu?Evet() Hayır ()
- f) Aşağıda donatım elemanı olarak konması düşünülen elemanlardan sizce hangileri uygundur?
- Plastik eleman (heykel gibi) (), Işıklıdırma oyunları (), Duvar gazetesi (), Uygun yerlere konacak temiz görünümlü çöp kutuları (), Geleneksel ve sanatsal motifli elektrik direkleri (), Diğer.....
- g) Meydanda yarı açık kahve ve çayhaneler yeterli mi? Evet () Hayır ()
- h) Meydanda W.C. sizce yeterli sayı ve durumda mı? Evet () Hayır ()

ı) Meydanda çok amaçlı bir merkez (Danışma, telefon, çiçekçi, ayakkabı boyası, gazete bayii) olmasını ister misiniz? Evet () Hayır ()

V. ULAŞIM:

a) Beyazıt Meydanındaki yaya dolayımın! rahat sağlayabiliyor musunuz? Evet () Hayır ()

b) Sağlanamıyorsa, sizce ne gibi yaya dolaşım sorunları var?.....

c) Yakın çevreyle meydan arasındaki yaya ulaşımı yeterli mi? Evet () Hayır ()

d) Çevreden meydana oto ulaşımı yeterli mi? Evet () Hayır ()

e) Meydan ve çevresi için otopark sorunu var mı? Var () Yok ()

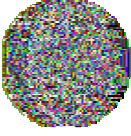
VI. BEKLENTİLER:

a) Sizce Beyazıt Meydanı'ndan kimler yararlanmaktadır?.....

b) Sizce Beyazıt Meydanı'ndan kimler yararlanmalıdır?

c) Beyazıt Meydanı'nın şu anki genel durumundan memnun musunuz? Evet () Hayır ()

d) Hayır ise Beyazıt Meydanı'nın yeniden düzenlenmesiyle ilgili özel önerileriniz neler olabilir?.....

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FBE MİMARLIK BÖLÜMÜ
MİMARİ TASARIM LİSANS ÜSTÜ TEZİ ANKET FORMU

Tez Danışmanı : Doç. Dr. N. Ferah AKINCI

Anket Tarihi :
Anket Saati :
Anket Yeri : BEYAZIT MEYDANI

Anketi Cevaplayanın:
Yaş aralığı: 1 ☐ 15-19 2 ☐ 20-29 3 ☐ 30-39
4 ☐ 40-49 5 ☐ 50-59 6 ☐ 60 ve ÜSTÜ

Cinsiyeti : 1 ☐ BAYAN 2 ☐ ERKEK

Eğitim : ☐ ilköğretim ☐ lise ☐ üniversite
☐ Y. Lisans ☐ Doktora

Mesleği :

SORU 1 Meydanı hangi sıklıkla kullanıyor sunuz?

- 1 ☐ Günde birkaç kez,
2 ☐ Haftada birkaç kez,
3 ☐ Ayda birkaç kez,
4 ☐ Çok nadir olarak.

SORU 2 Meydanı hangi amaçla kullanıyorsunuz?

- 1 ☐ Geçiş alanı,
2 ☐ Dinlenme ve oturma,
3 ☐ Eğlence ve alışveriş,
4 ☐ Gezi,
5 ☐ Diğer;.....

SORU 3

a-) Meydana ulaşımı nasıl sağlıyorsunuz?

- 1 ☐ Özel oto ile,
2 ☐ Tramvay ile,
3 ☐ Otobüs ile,
4 ☐ Yaya,
5 ☐ Diğer:

b-) Meydana ulaşım kolaylığı,
☐ kolay ☐ zor

SORU 4 Meydanın çevresi ile uyumunu nasıl buluyorsunuz?

- 1 ☐ Çevreye uygun,
2 ☐ Tam olarak uygun değil,
3 ☐ çevreyle hiç uyum sağlamıyor,

SORU 5 Meydanın temizliğini yeterli buluyor musunuz?

- 1 ☐ Sağlık şartlarına uygun değil,
2 ☐ İyi temizlenmiyor,
3 ☐ Yeterli,
4 ☐ Temiz ve hijyenik,

SORU 6 Meydanı estetik ve gösterişli buluyor musunuz?

- 1 ☐ Evet buluyorum,
2 ☐ Hayır bulmuyorum,
3 ☐ tam olarak değil,

SORU 7 Meydanda kendinizi rahat ve güvenli hissediyor musunuz?

- 1 ☐ Hayır hiç rahat ve güvenli değil,
2 ☐ Rahat ama güvenli değil,
3 ☐ Güvenli ama rahat değil,
4 ☐ Evet güvenli ve rahat,

SORU 8 Meydanın tarihi hakkında bilginiz var mı?

- 1 ☐ Hayır hiçbir bilgim yok,
2 ☐ Çok az bir bilgiye sahibim,
3 ☐ Evet bilgim var.

SORU 9 Meydanı kullanım ve işlev olarak yeterli buluyor musunuz?

- 1 ☐ Hayır bulmuyorum.
2 ☐ Yeterli değil.
3 ☐ Daha iyi olabilir.
4 ☐ Evet yeterli.

SORU 10 Sizce meydanın işlevsel ihtiyaçları nelerdir?

- 1 ☐ Kentsel mobilya
2 ☐ Su ve havuz,
3 ☐ Yeşil alan ve ağaç
4 ☐ Sosyal tesisler,
5 ☐ Diğer;.....

SORU 11 Meydanda hangi sorunları yaşıyorsunuz? 1 ☐ Otopark, 2 ☐ Ulaşım, 3 ☐ Güvenlik, 4 ☐ Dinlenme, 5 ☐ Temizlik, 6 ☐ Gürültü, 7 ☐ Diğer:	SORU 12 Sizce meydanın yeni bir düzenlemeye (tasarıma) ihtiyacı var mı? 1 ☐ kesinlikle var, 2 ☐ bazı düzenlemeler yapılabilir, 3 ☐ gerek yok. Öneri;.....
SORU 13 a-) Meydanı çevreleyen binalar, fonksiyon ve meydanla uyum olarak yeterli mi? 1 ☐ Fonksiyon ve uyumu yeterli değil, 2 ☐ fonksiyonu yeterli uyumsuz, 3 ☐ fonksiyonu yetersiz, uyumlu, 4 ☐ fonksiyonu ve uyumu yeterli. b-) Tarihi yapılar veya diğer yapılar size meydanda rahatsızlık veriyor mu? 1 ☐ Evet veriyor, 2 ☐ Hayır vermiyor. Hangi yapılar;.....	SORU 14 Yapılarda hangi fonksiyon gereksinimini eksik buluyorsunuz? 1 ☐ Ticaret, 2 ☐ Konut, 3 ☐ Sosyal tesis, 4 ☐ Eğlence mekanları, 5 ☐ Karma yapı. 6 ☐ Eksik yok, Diğer;
SORU 15 Çevre yapıların estetik, planlama-tasarım, güvenlik, çevreye karşı saygılı olma gibi kavramlara yönelik durumlarını nasıl değerlendirirsiniz? 1 ☐ yapılar çok kötü durumda, 2 ☐ çok iyi değil, 3 ☐ Yeterli durumlar, 4 ☐ çok iyi durumlar.	SORU 16 Meydandaki ve çevresindeki tarihi yapılara nasıl bir yaklaşım olmalıdır? 1 ☐ korunmalı ve restore edilmeliler, 2 ☐ günümüz durumları aynen korunmalı, 3 ☐ yeni yapı statüsünde olmalılar, 4 ☐ korumaya ve yenilemeye gerek yok.

ZAMAN AYIRDIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ

ÖZGEÇMİŞ

Doğum tarihi 21.12.1981

Doğum yeri Konya

Lise 1999-2000 Özel İsmail Kaya Lisesi

Lisans 2000-2005 Yıldız Üniversitesi Mimarlık Fak.
Mimarlık Bölümü

Yüksek Lisans 2005-2007 Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Programı

Çalıştığı kurumlar

2005-2005 Seçkin Mimarlık

2007- Ermas Yapı-Dekorasyon